

Stockholms stads hälsovårdsnämnd och i samband därmed stående institutioner.

Hälsovårdsnämnden.

Vasagatan 11, C.; t. »hälsovårdsnämnden»; sessionstid varannan eller var tredje onsdag kl. 6,30 e. m.

I äldre tider fanns ingen offentlig hälso- och sjukvård i Stockholm. Medeltidens sjukvårdsanstalter, ett slags mellanting mellan sjukhus, fattighus och härbärgen, stodo i samband med munkväsendet. Först på 1600-talet började skolade läkare verka i huvudstaden och från början av samma århundrade finna vi där en stadsmedicus eller stadsphysicus med uppgift att tillhandagå stadens invånare med sjukvård; så småningom blev han emellertid huvudsakligen tjänsteman med skyldighet att besvara rättsmedicinska frågor och besörja fängelsesjukvård. Såsom medlem av det år 1663 bildade collegium medicum, som från att vara en huvudsakligen stadens hälsovårdsmyndighet utvidgades till ett statens ämbetsverk (nuv. medicinalstyrelsen) fick han en framskjuten ställning och tillades honom 1796 överinseendet över stadens övriga läkare. Från mitten av 1600-talet fanns i Stockholm även en stadskirurg eller stadsfältkär med skyldighet att biträda stadsmedicus med utvärtesfall samt tillhandagå med läkarhjälp vid olycksfall och därför hålla s. k. fältkärsstugor. År 1827 ombildades stadsmedicus- och stadskirurgtjänsterna till förste och andre stadsläkaretjänster. Genom kungl. brev 1757 förordnades om antagande av tre avlönade fattigläkare, till en början tillsatta och avlönade av staten, men från 1796 sorterande under stadsmedicus och från 1812 avlönade av staten. Sedan fattigvården i början på 1800-talet ordnats och fått kommunal karaktär, sorterade hälsovården under fattigvårdsmyndigheten.

En systematiskt ordnad allmän hälsovård tillkom först i förra århundradet. Det var kolerans uppträdande i Europa år 1830, som verkade såsom en mäktig väckelse till organiserandet av hälsovården i huvudstaden, liksom i hela riket. Med hänsyn uteslutande till denna farsot påbjöd kungl. kungörelsen den 9 juli 1831 tillsättandet av sundhetsnämnder i orterna. I Stockholm kallades denna myndighet först allmänna sundhetskommittén, men fick snart namnet allmänna sundhetsnämnden. Vid kolerans förnyade vandring till Europa på 1840-talet till-

sattes i Stockholm ånyo samma nämnd, som till följd av koleraperiodens långvarighet blev oavbrutet verksam under mer än halvtannat årtionde. I 1862 års kommunalförordning upptogs bland verkställande myndigheter sundhetsnämnden, som hade att handlägga alla frågor rörande allmänna hälsotillståndet och sjukvården. Sundhetsnämnden fortfor med sin befattning till år 1878, då hälsovårdsnämnden jämlikt 1874 års hälsovårdsstadga för riket, som då trädde i kraft även för Stockholm, övertog dess bestyr med hälsovården och jämlikt k. instruktionen den 4 mars 1864 för Stockholms stads sundhetsnämnd samt stadsfullmäktiges beslut den 1 dec. 1877 jämväl med den allmänna sjukvården och stadens sjukhus. Nämndens verksamhet fortgår i huvudsak oförändrad enligt den nya hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919 och epidemilagen s. d., vilka trädde i kraft den 1 jan. 1920, samt den i sammanhang med kommunalförvaltningens omläggning utfärdade nya instruktionen för Stockholms stads hälsovårdsnämnd den 9 april 1920.

Jämte de uppgifter, som jämlikt hälsovårdsstadgan och epidemilagen samt andra gällande författningar tillhöra hälsovårdsnämnd, ankommer å nämnden att handhava förvaltningen av stadens allmänna sjukvård och därmed sammanhängande angelägenheter. Nämnden är sålunda överstyrelse för stadens permanenta sjukvårdsanstalter samt utfärdar stadgar för dem. Den närmaste ledningen av sjukvårdsanstalternas förvaltning handhaves av en av hälsovårdsnämnden utsedd central sjukhusstyrelse, med undantag dock av epidemisjukhuset, som i vissa avseenden står under nämndens omedelbara förvaltning, samt Sachsska barnsjukhuset, som har en särskild styrelse. Nämnden handhaver också stadens polikliniker och anordningar för provisorisk sjukvård, desinfektionsanstalter och andra anstalter, som inrättats för befordrande av nämndens verksamhet i hälsovårdens tjänst. Nämnden bestrider såväl de staden åliggande utgifter för sinnessjukas vård på statens hospital som ock kostnaderna för den staden åliggande provisoriska vård av sådana sinnessjuka, som äro berättigade att intagas å dylik anstalt, med skyldighet för nämnden att tillse, att plats så snart som möjligt beredes dem å statsanstalt. (Jfr f. ö. sid. 110.)

Hälsövarðsnämnden består, enligt k. brev den 19 mars 1920, förutom av ordförande, som utses av stadskollegiet bland borgarråden, av polismästaren och förste stadsläkaren såsom självskrivna ledamöter samt fyra andra ledamöter, vilka jämte fyra suppleanter för de valda ledamöterna utses av stadsfullmäktige för en tid av fyra år. Nämnden utser årligen inom sig en vice ordförande.

Av de nuvarande ledamöterna och suppleanterna äro resp. två utsedda för tiden t. o. m. år 1927 och två för tiden t. o. m. år 1929.

För revision av nämndens och underlydande styrelsens räkenskaper och förvaltning utse stadsfullmäktige enligt hälsövarðsnämndens instruktion årligen fem revisorer.

Författningar m. m. Hälsövarðsstadga den 19 juni 1919, med ändringar den 19 mars 1920 och 26 sept. 1921. Epidemilag den 19 juni 1919. Kungl. brev den 19 mars 1920 med särskild föreskrift rörande sammansättningen av hälsövarðsnämnden i Stockholm. Instruktion för Stockholms stads hälsövarðsnämnd den 9 april 1920, med ändring den 13 okt. 1924. Stadgar för Stockholms stads sjukhus, utfärdade av hälsövarðsnämnden den 26 mars 1904, med ändringar den 18 mars 1910, 27 jan. 1911, 13 dec. 1912, 3 april 1914, 10 jan. och 14 dec. 1923 samt 17 juni 1925. Instruktion för hälsövarðsnämndens sekreterare, antagen av nämnden den 8 febr. 1922.

Stat år 1926. Utgifter: 18,033,925 kr. (därav att täckas med lånemedel 2,513,500 kr.); inkomster: 5,227,400 kr. (därav bidrag och ersättning av statsmedel 458,000 kr.).

Hälsövarðsnämndens ledamöter.

Ordförande

(utsedd av stadskollegiet).

Karlsson, W. E., borgarråd, stadsfullm.

Vice ordförande.

*Forssner, J. Hj., professor, stadsfullm.

Övriga ledamöter.

Hårleman, G. R., polismästare (självskr.).

Andersson, L. I., förste stadsläkare (självskr.).

Erikson, G. O., kassör, stadsfullm.

*Lindqvist, F. L., föreståndare.

Wellin, Bertha, sjuksköterska, stadsfullm.

Suppleanter.

Haglund, S. E. P., professor.

*von Porat, T. G. H., avdelningschef, stadsfullm.

Tinggren, G. A., tillsyningsman.

*Johansson-Visborg, Anna S., fru, stadsfullm.

Kassaförvaltare.

Karlsson, W. E.; Forssner, J. Hj. (suppl.).

Sekreterare

(4,500 kr.).

Tham, K. G. K. M.; t. 53 27; mottagnings-
tid: måndagar, onsdagar och fredagar 10—1.

Hälsövarðsnämndens revisorer

(utsedda av stadsfullmäktige för granskning av
1925 års räkenskaper och förvaltning).

Forsner, A. P., direktör.

Johansson, E. G., ombudsman, stadsfullm.

Johansson, J. E., professor.

Lindblad, E. L., direktör.

Lundström, C. J., ingenjör.

Hälsövarðsnämndens byrå och expedition.¹⁾

Vasagatan 11, C.; t. »hälsövarðsnämnden»; expeditionstid: 10—12, 12,30—2,30.

Den dagliga ledningen av hälso- och sjukvårdsförvaltningen, för såvitt den tillhör hälsövarðsnämndens handläggning, tillkommer förste stadsläkaren (ang. tillsättning, instruktion m. m. se nedan sid. 94), som varje söckendag å av nämnden bestämd tid är tillstädes å nämndens expedition, varest även sundhetsinspektören (se sid. 119), förste och andre stadsveterinärerna (se sid. 120) och bostadsinspektören (se sid. 123) träffas dagligen å vissa tider (se nedan).

Instruktion. Instruktion för hälsövarðsnämndens kamrerare, antagen av nämnden den 23 febr. 1906.

Stat år 1926. Utgifter: 473,890 kr. (däri ingår ersättning för till sjukhus upplåten tomtmark med 109,500 kr.); inkomster: 7,250 kr.

Förste stadsläkare (29).

Andersson, L. I.; t. »hälsövarðsnämnden» och 41 53; mottagningstid: 1—2.

Sundhetsinspektör (25).

Backlund, A. R.; t. »hälsövarðsnämnden»; mottagningstid: 1—2.

Förste stadsveterinär (23).

Nystedt, S. P.; t. »hälsövarðsnämnden»; mottagningstid: 1—2.

¹⁾ De tidigare under hälsövarðsnämndens expedition upptagna, med fattigvårdsnämnden gemensamma befattningshavarna vid ombudsmansexpeditionen och pensionsbyrån hava fr. o. m. år 1926 uppförts uteslutande å fattigvårdsnämndens stat (jfr sid. 129). Nämnda befattningshavare äro likväl fortfarande skyldiga att inom sina resp. arbetsområden bitruda jämväl hälsövarðsnämnden.

*) Angiver, att vederbörande är i tur att avgå med utgången av år 1927.

Andre stadsveterinär (21).

Åfeldt, N. O. E.; t. »hälsöförvårdsnämnden»; mot-
tagningstid: 1—2.

Bostadsinspektör (23).

Herrlin, K. M.; t. »hälsöförvårdsnämnden»; mot-
tagningstid: 1—2.

Kamrerare (20).

Lundberg, I.; t. »hälsöförvårdsnämnden» och Norr
52 63; mottagningstid: 10—12, 12,30—2,30.

Kontorsskrivare (11).

Fogelberg, f. Ahnfelt, Inga L.

Registrator (11).

Sjögren, Marta.

En kontorsskrivare (7), ett extra skriv-
biträde (1,800 kr.), en förrådsförvaltare
(300 kr.).

Förste vaktmästare (7).

Åhrman, K. O.

En vaktmästare (6), tre automobilförare
(7).

Stads- och distriktsläkare m. fl.

(Ang. sjukhusläkarna se under de särskilda
sjukhusen; ang. sundhetsinspektören, förste och
andre stadsveterinären, bostadsinspektören m. fl.
se under hälsopolisen och bostadsinspektionen.)

Förste stadsläkaren i Stockholm tillsät-
tes av en valnämnd, bestående av överståthållar-
ren, vilken i nämnden förer ordet, sex av och
bland stadsfullmäktige särskilt för varje gång
utsedda ledamöter samt hälsöförvårdsnämndens ledamöter utom förste stadsläkaren eller den, som i hans ställe tjänstgör i hälsöförvårdsnämnden. Vederbörandes kompetens prövas dessförinnan av medicinalstyrelsen; fullmakt för den utnämnde utfärdas av överståthållarämbetet. Förste stads-
läkaren, som är självskriven ledamot i hälsö-
förvårdsnämnden och i den under denna sorterande
sjukhusstyrelsen, åligger att ägna sorgfälligt upp-
märksamhet åt allt, som kan inverka på sund-
heten och allmänna hälsotillståndet i huvud-
staden och särskilt i de fattigas bostäder samt i
härstädes befintliga skolor, fabriker, verkstäder,
välgörenhetsinrättningar och fängelser, och bör
han för sådant ändamål självmant eller på upp-
drag av hälsöförvårdsnämnden vidtaga behöfliga
undersökningar samt från distriktsläkarna för-
skaffa sig noggrann kännedom om hälsotillståndet
i stadens olika delar och med dem samråda i
sådana viktiga hälsöförvårdsfrågor, som ligga inom
deras verksamhetsområde. Förste stadsläkaren
är chef för personalen vid den hälsopolis, som
lyder under hälsöförvårdsnämnden och skall hava
tillsyn över stadens allmänna sjukvård och äger
i följd härav att hålla sammanträden med dis-
triktsläkarna och besöka stadens sjukvårdsin-
rättningar. Finner han därvid brister, vilka det

icke ankommer på honom att avhjälpa, skall
han hos hälsöförvårdsnämnden föreslå nödiga åtgärder. Han är förman för andre stadsläkaren
och distriktsläkarna samt har inseende över i
staden praktiserande fältskärer, tandläkare och
barnmorskor. Förste stadsläkaren åligger att be-
reda och införa hälsöförvårdsnämnden föredraga alla
ärenden, som angå stadens allmänna hälsöförvård och
sjukvård. Å tid, som hälsöförvårdsnämnden be-
stämmer, bör han i allmänhet varje söckendag
vara tillstädes å nämndens byrå för att till-
handaga med erforderliga upplysningar. Han må
icke innehava eller förestå annan tjänstebefattning.

Andre stadsläkaren tillsättes på enahanda
sätt som förste stadsläkaren. Honom åligger
bland annat, att på förordnande av överståthållarämbetet eller rådhusrätten verkställa inom
staden och dess område förekommande rätts-
medicinska besiktningar och liköppningar i enlighet
med gällande föreskrifter, att meddela erforderligt läkarbetyg för inträde å arbetsinrätt-
ning eller vårdhem, att på begäran av enskild
person avgiva utlåtande eller betyg över be-
skaffenheten av sjukdom och kroppsskada, att
besöka sjukvården inom stadens fängelser, samt
att hava närmaste tillsynen över fältskärsstugor
i staden. I övrigt har andre stadsläkaren
att ställa sig till efterrättelse överståthållar-
ämbetets särskilda föreskrifter i tjänsten samt
att lämna det tjänstebiträde, som hälsö-
och fattigvårdsnämnderna av honom åska till full-
görande av vad honom enligt instruktion åligger.

Distriktsläkarna tillsätts av hälsöförvårds-
nämnden medelst förordnanden tillsvidare. Dis-
triktsläkares huvudsakliga åligganden äro: att
utan särskild ersättning med läkarehjälp till-
handaga alla i distriktet boende fattiga sjuka,
vilkas medellöshet blivit behörigen styrkt, att
utfärda betyg för sådana i distriktet boende sjuka,
som söka fattigunderstöd eller skola intagas å
fattigvårdsanstalt, för person, som söker inträde
å arbetsinrättning eller vårdhem och vilkens till-
stånd icke tillåter honom att inställa sig å andre
stadsläkares tjänsterum, samt för barn, som skola
intagas å allmänna barnhuset. Distriktsläkare bör
hava sin bostad inom det honom anvisade distriktet.

För att med sjukvård i hemmen tillhandaga
obemedlade och mindre bemedlade hava av staden
anställt tolv s. k. stadssjuksköterskor. Vården
lämnas kostnadsfritt åt obemedlade; mindre
bemedlade erlägga däremot viss nedsatt
avgift, lämpad efter råd och lägenhet. Med
denna verksamhet avses såväl att bereda bättre
vård i hemmen för sjuka inom nämnda befolk-
ningsgrupper som ock att minska kraven på
sjukhusvård. (Jfr även nedan sid. 97.)

I Brännkyrka finnes dessutom anställd en
sjukvårdssyster, och i Bromma finnas två
fattigvårdssystrar, gemensamma för hälsö-
förvårds- och fattigvårdsnämnderna.

Förlossningsläkare antagas av hälsö-
förvårdsnämnden för beredande av tillgång till er-
forderlig läkarbehandling i hemmen vid barnsörd

eller missfall samt för biträde vid tillsyn över barnmorskor. Åt medellösa lämnas biträde kostnadsfritt.

Barnmorskor äro av kommunen anställda i Brännkyrka och Bromma församlingar. I övriga delar av staden hava obemedlade personer rätt till fri vård av barnmorskor, som staden betalar efter viss taxa för varje förlossning. Dessutom kunna mindre bemedlade erhålla förlossningshjälp till nedsatt avgift av vissa barnmorskor, vilka härför åtnjuta ersättning av staden.

Instruktioner m. m. Kungl. brev till överståthållarämbetet angående förändrade bestämmelser för tillsättning av stadsläkare i Stockholm den 17 juni 1881. Instruktion för förste stadsläkaren i Stockholm den 3 dec. 1881. Instruktion för andre stadsläkaren i Stockholm den 3 dec. 1881. Hälsovårdsnämndens instruktion för distriktsläkarna i Stockholm den 19 mars 1883 med ändringar den 26 nov. 1897. Instruktion för förlossningsläkare, antagen av hälsovårdsnämnden den 11 febr. 1910. Instruktioner för läkare inom förutvarande Brännkyrka socken, fastställda av hälsovårdsnämnden den 17 jan. 1913.

Förste stadsläkare (29).

Andersson, L. I. (förordn. t. o. m. ²⁶/₂ 1927); hälsovårdsnämndens expedition, Vasagatan 11, C.; t. »hälsovårdsnämnden» och 41 53; mottagningstid: 1—2.

Andre stadsläkare (23).

Hultkvist, G. E.; Rådhusgränd 3, St.; t. »polisen»; mottagningstid: 9,30—10,30.

Läkardistriktet.

(Jfr vidare statistiska avdelningen.)

Nikolai läkardistrikt

(omfattande Storkyrkoförsamlingen).

Distriktsläkare (17).

Kjellberg, C. J. A.; mottagning: Rådhusgränd 3, St.; t. »polisen», andre stadsläkarens exp.; mottagningstid: 9—10.

Klara och Jakobs läkardistrikt

(omfattande Klara och Jakobs församlingar samt den del av Adolf Fredriks församling, som ligger söder om Kammakaregatan mellan Klaraviken och Upplandsgatan samt söder om Tegnérsgatan mellan Upplandsgatan och Döbelnsgatan).

Distriktsläkare (17).

Heineman, I. D.; Kungsgatan 3, C.; t. 65 50; mottagningstid 10—11.

Kungsholms östra läkardistrikt

(omfattande Kungsholms församling öster om Polhemsgatan).

Distriktsläkare (17).

Ljungström, V.; Hantverkaregatan 26, C.; t. 33180; mottagningstid: sept.—maj alla dagar 9—10; juni—augusti vardagar 9,30—10,30, sön- och helgdagar 9—10.

Kungsholms västra läkardistrikt

(omfattande S:t Görans församling samt Kungsholms församling väster om Polhemsgatan).

Distriktsläkare (17).

Spangenberg, K. G. V.; S:t Eriksgratan 25 B, C.; t. Norr 183 00; mottagningstid: 9—10.

Adolf Fredriks västra läkardistrikt

(omfattande området mellan Hälsingegatan söderut till Frejgatan, denna gata till Upplandsgatan, denna gata till Kammakaregatan samt denna gata fram till Klaraviken).

Distriktsläkare (18).

Schmidt, F. W.; Odengatan 56, Va.; t. 35 28, Norr 118 03; mottagningstid: 9—10.

Adolf Fredriks östra läkardistrikt

(omfattande området mellan Hälsingegatan söderut till Frejgatan, denna gata till Upplandsgatan, denna gata till Tegnérsgatan, denna gata till Döbelnsgatan, denna gata till Odengatan, denna gata till Sveavägen och denna väg norrut till Brunnsviken).

Distriktsläkare (17).

Kåge, G. M.; Sveavägen 116, Va.; t. Vasa 49 98; mottagningstid: 8,30—9,30, sön- och helgdagar 8,30—9.

Johannes läkardistrikt

(omfattande Johannes församling samt den del av Engelbrekts församling, som ligger norr om Odengatan och väster om Stockholm—Rimbojärnvägen).

Distriktsläkare (18).

Dalén, K. L. E.; Regeringsgatan 86, C.; t. 52 23, Norr 5; mottagningstid: 9—10.

Östermalms västra läkardistrikt

(omfattande den del av Engelbrekts församling, som ligger öster om Birgerjarls- och Odengatorna, samt den del av Hedvig Eleonora församling, som ligger väster om Sibylle-, Stor- och Jungfrugatorna).

Distriktsläkare (17).

Sundberg, L. G. T.; Nybrogatan 11 A, Ö.; t. 749 85; mottagningstid: vardagar 9—10, sön- och helgdagar 9,30—10,30.

Östermalms östra läkardistrikt

(omfattande den del av Hedvig Eleonora församling, som ligger öster om Sibylle-, Stor- och Jungfrugatorna samt Oscars församling).

Distriktsläkare (17).

Nyström, E. J.; Artillerigatan 28, Ö. Dj.; t. 727 15; mottagningstid: 8,30—9,30.

HN.

Katarina norra läkardistrikt

(omfattande de delar av Katarina och Sofia församlingar, som begränsas av Södermalmstorg, Götgatan till Folkungagatan, denna gata till Renstjärnasgatan, denna gata till Tjärhovsgatan, denna gata till Erstagatan samt denna gata till Stadsgården).

Distriktsläkare (17).

Klingberg, A. F.; Folkungagatan 83, Sö.; t. Söder 333 11; mottagningstid: 9—10.

Katarina södra läkardistrikt

(omfattande den del av Katarina församling, som begränsas av Skånegatan från Timmermansgatan till Götgatan, denna gata till Blekingegatan, denna gata till Nytorget, detta torg och Nytorgsgatan till Folkungagatan, denna gata till Götgatan, denna gata till Högbergsgatan samt församlingsgränsen västerut).

Distriktsläkare (18).

Olson, E.; Götgatan 69, Sö.; t. Söder 308 00; mottagningstid: 9—10.

Sofia östra läkardistrikt

(omfattande de delar av Katarina och Sofia församlingar, som begränsas av Erstagatan från Stadsgården till Tjärhovsgatan, denna gata till Renstjärnasgatan, denna gata till Folkungagatan, denna gata till Nytorgsgatan, denna gata till Nytorget samt Värmdögatan).

Distriktsläkare (18).

Gahn, H. R. C.; Renstjärnasgatan 15, Sö.; t. Söder 135 33; mottagningstid: 9—10.

Sofia västra läkardistrikt

(omfattande de delar av Katarina och Sofia församlingar, som i norr begränsas av Skånegatan från Timmermansgatan till Götgatan, denna gata till Blekingegatan, denna gata till Värmdögatan samt denna gata till Hammarby kanal).

Distriktsläkare (18).

Knaust, O. W.; Hornsgatan 33 A, Sö.; t. 52 26; mottagning: Blekingegatan 38, Sö.; t. 52 26 (ankn.); mottagningstid: vardagar 10—11, sön- och helgdagar 9—10.

Maria östra läkardistrikt

(omfattande den del av Maria församling, som ligger öster om Torkel Knutssonsgatan norrifrån till Tavastgatan, denna gata till Timmermansgatan samt denna gata söderut).

Distriktsläkare (17).

Edrén, F. G.; Hornsgatan 29 B, Sö.; t. 48 50; mottagningstid: 9—10.

Maria västra läkardistrikt

(omfattande återstående del av Maria församling samt Högaltids församling).

Distriktsläkare (18).

Hulting, C. G.; Hornsgatan 57, Sö.; t. 168 88; mottagningstid: vardagar 9—10, sön- och helgdagar 10—11.

Liljeholmens läkardistrikt

(omfattande den del av Brännkyrka församling, som ligger norr och nordväst om stora landsvägen till Fittja och det vattenavlopp, som från trakten av Stensborg framgår till Årstaviken mellan Årsta och Sköntorp).

Distriktsläkare

(5,700 kr.).

Drougge, J. A.; kommunalhuset, Liljeholmen; t. Liljeholmen 30; mottagningstid: 10—11.

Enskede läkardistrikt

(omfattande den del av Brännkyrka församling, som ligger öster och nordost om det vatten- drag och östra grenen av detsamma, som från slakthusjärnvägen framlöper till Årstaviken mellan Årsta och Sköntorp, nämnda järnväg till Huddingevägens västra gren, denna väg över Östberga till dess korsningspunkt med rågången mellan Örby och Herrängen å ena sidan samt Ersta och Mossen å den andra, nämnda rågång till vägen mellan Lyckeby och Herrängen, nämnda väg och dess fortsättning österut över Gubbängen (norra grenen), söderut över Starrmyren och Lugnet till Kviekenstorp samt åt nordost till Dalarövägen, denna väg till församlingsgränsen jämte lägenheter utmed västra sidan av sist-nämnda väg).

Distriktsläkare

(5,400 kr.).

Ericsson, V. A.; Stockholmsvägen 47, Enskede; t. Enskede 13 44; mottagningstid: vardagar 2—3, sön- och helgdagar 12—1.

Älvsjö läkardistrikt

(omfattande den återstående delen av Brännkyrka församling).

Distriktsläkare (18).

Almroth, F. A.; byggmästare Klings nybyggnad, Älvsjö; t. Älvsjö 1 04; mottagningstid: 9—10, sön- och helgdagar 10—11.

Bromma distrikt.

(Bromma ingår icke i den ordinarie distriktsindelningen; för sjukvården av medellösa därstädes är särskild läkare förordnad.)

Läkare

(4,380 kr.).

Zandrén, S.A.; apotekshuset, Alviksvägen 1, Äppelvik; t. Äppelvik 5 02; mottagningstid: 10—11.

Sjuksköterskor.

För vård i hemmen av obemedlade och mindre bemedlade sjuka finnas anställda tolv *stads-sjuksköterskor*, varav sju å ordinarie stat (jfr ovan sid. 94). Biträde av dessa sjuksköterskor kan av läkare rekvideras hos svenska röda korsets sjuksköterskehem (t. 192, Norr 81 86) och Fredrika Bremerförbundets sjuksköterskebyrå (t. 68 98, Norr 82 11).

I Brännkyrka församling är anställd en *sjukvårdssyster*, varjämte i Bromma församling finnas anställda två *fattigvårdssystrar*, gemensamma för hälsovårds- och fattigvårdsnämnderna.

Avlöningar. Sju stadssjuksköterskor: lönegrupp 6; fem stadssjuksköterskor: 2,400 kr.; en sjukvårdssyster i Brännkyrka: 3,060 kr.; två fattigvårdssystrar i Bromma: lönegrupp 6 (halva avlöningsbeloppet utgår från hälsovårdsnämnden och halva från fattigvårdsnämnden).

Förlossningsläkare.

Avlöningar. Tre läkare: vardera arvode 600 kr.

För Östermalm och Norrmalm.

Felländer, J.; Arsenalsgatan 8 B, C.; t. 88 86; mottagningstid: vardagar 2—3.

För Staden inom broarna och Södermalm.

Befattningen är förenad med en av underläkartjänsterna vid södra barnbördshuset; se sid. 106.

För Kungsholmen.

Gårdlund, C. H. W. A.; Stureplan 6, Ö.; t. 753 18, Norr 13 18; mottagningstid: vardagar, 1,30—2,30 samt efter överenskommelse per telefon.

Barnmorskor.

I Brännkyrka församling äro anställda två barnmorskor och i Bromma församling en barnmorska. Beträffande den övriga staden se sid. 95.

Avlöningar m. m. Till kommunalt anställda barnmorskor i Brännkyrka och Bromma församlingar respektive 5,280 och 1,800 kr. Till barnmorskor för fattigförlossningar i hemmen 6,000 kr. Ersättning till vissa barnmorskor, skyldiga att tillämpa av stadsfullmäktige fastställd taxa 7,000 kr.

Stockholms stads sjukhus.

(Adresser, telefoner, expeditionstider, se nedan under respektive sjukhus.)

Stadens under hälsovårdsnämnden lydande sjukhus äro följande: Sabbatsbergs sjukhus, sjukhuset St Görän, Åsö sjukhus (förutv. provisoriska sjukhuset), Maria sjukhus, södra barnbördshuset, epidemisjukhuset, Söderby sjukhus, sanatoriet vid Hamra, barnsjukhuset Simon och

Mathilda Sachs' minne, barnsanatoriet Tjärnan samt sjukhuset vid Långbro och Katarina sjukhus (jämte de provisoriska sinnessjukhusen och sinnessjukhuset vid Kiholm).

St Eriks sjuk- och vårdhem (förutv. allmänna försörjningsinrättningen) lyder under fattigvårdsnämnden, men enligt stadsfullmäktiges beslut den 16 juni 1924 skola dess sjukavdelningar från tidpunkt, som senare bestämmes, förläggas under hälsovårdsnämndens förvaltning (jfr sid. 138).

För varje sjukhus förordnar hälsovårdsnämnden årligen en direktör, som är chef för sjukhusets personal samt sjukhusets inför nämnden och sjukhusstyrelsen ansvarige styresman, med den begränsning dock, som betingas därav, att ledningen av sjukhusens ekonomiska förvaltning handhaves av sjukhusstyrelsens intendent (se nedan). Till sjukhusdirektör bör företrädesvis utses vid sjukhuset anställd överläkare eller, där så ej kan ske, annan läkare.

Överläkare tillsättes av hälsovårdsnämnden medelst förordnande på viss tid, fem eller tio år. Överläkare är närmaste förman för å hans avdelning anställda underläkare. Underläkare antages för högst tre år av hälsovårdsnämnden efter hörande av vederbörande direktör eller överläkare. Underläkare åligger att vara boende inom det sjukhus, där han är anställd.

Sjukhusstyrelsen.

Adress m. m. se nedan.

Hälsovårdsnämnden utsåg tidigare särskilda styrelser för förvaltning av vart och ett av huvudstadens sjukhus med undantag av epidemisjukhuset, som alltid stått under nämndens omedelbara förvaltning. Genom hälsovårdsnämndens beslut den 7 dec. 1921 genomfördes emellertid fr. o. m. år 1922 en centralisering av sjukhusförvaltningen så till vida, att i stället för de lokala sjukhusstyrelserna inrättades en under hälsovårdsnämnden lydande, för de olika sjukhusen gemensam central *sjukhusstyrelse*; undantag gjordes dock för Sachsska barnsjukhuset, som på grund av donationsbestämmelser tillsvidare fått behålla sin särskilda styrelse. Även epidemisjukhuset står i vissa fall utanför den gemensamma sjukhusstyrelsen och sorterar beträffande dessa liksom förut direkt under hälsovårdsnämnden.

Sjukhusstyrelsen består av hälsovårdsnämndens ordförande och förste stadsläkaren samt tre andra ledamöter, vilka jämte tre suppleanter årligen utses av hälsovårdsnämnden. Styrelsen utser inom sig ordförande och vice ordförande.

Sjukhusstyrelsen har att i överensstämmelse med gällande medicinalförfattningar och av hälsovårdsnämnden utfärdade föreskrifter handha förvaltningen av underlydande sjukhus. I sådant avseende åligger det styrelsen bl. a. att till nämnden avgiva åskade utlåten rörande sjukhusens förvaltning, att omhänderväsa sjukhusens ekonomi och räkenskaper samt hava vård

HN.

och tillsyn över deras byggnader, planteringar och inventarier, att antaga och avseka ordinarie personal vid sjukhusen med undantag av läkare och intendent samt utfärda instruktioner för dem, att fastställa ordningsregler för sjukhusen samt att i övrigt vidtaga de åtgärder, som för främjandet av sjukhusens ändamål kunna anses lämpliga. Vidare skall styrelsen handlägga vissa ärenden rörande epidemisjukvården samt ombesörja upphandling av för sjukhusen behövliga artiklar. Den äger uppdraga åt förste stads-läkaren att avgöra löpande och mindre viktiga ärenden, vilka beslut dock sedan skola anmäljas för styrelsen.

De av hälsovårdsnämnden utsedda sjukhusdirektörerna skola var för sitt sjukhus införa sjukhusstyrelsen föredragna ärenden, som angå den egentliga sjukvården och sjukhusens administrativa förvaltning, under det att ärenden rörande den ekonomiska förvaltningen föredragas av sjukhusintendenten. Sjukhusdirektör, som så önskar, äger dock få sina ärenden föredragna genom förste stads-läkaren. Resp. föredragande äga rätt att få avvikande mening antecknad till protokollet.

Sjukhusstyrelsen biträdes av ett kansli med en av hälsovårdsnämnden utsedd sjukhusintendent som chef. Intendenten har till uppgift att leda och övervaka sjukhusens ekonomiska förvaltning samt att på allt sätt verka för dennas ändamålsenliga handhavande, att öva tillsyn å för sjukhusen gemensam upphandling, att ombesörja och övervaka erforderliga reparationer av sjukhusbyggnaderna samt att förbereda och införa sjukhusstyrelsen föredragna alla ärenden av ekonomisk natur.

För omhänderthavande av den gemensamma upphandlingen av vissa för sjukhusen behövliga artiklar har sjukhusstyrelsen utsett särskilda upphandlingsdelegerade (se nedan).

Stadgar. Hälsovårdsnämndens stadgar för Stockholms stads sjukhus den 26 mars 1904, med ändringar den 18 mars 1910, 27 jan. 1911, 13 dec. 1912, 3 april 1914, 10 jan. och 14 dec. 1923 samt 17 juni 1925. Spisordning och utspisningsstat för stadens sjukhus, antagen av hälsovårdsnämnden den 19 febr. 1909, med ändring den 28 nov. 1913. (Ang. avgiftsreglemente se nedan.) Särskilda bestämmelser för viss på extra stat anställd personal vid Stockholms stads sjukhus m. m., fastställda av tjänstenämnden den 30 nov. 1922.

Styrelsens ledamöter.

Ordförande.

Karlsson, W. E., borgarråd, stadsfullm.

Vice ordförande.

Andersson, L. I., förste stads-läkare.

Övriga ledamöter.

Larsson, L. F. L., direktör; Lindqvist, F. L., föreståndare; Mild, C. A., direktör.

Suppleanter: Björkman, O. E., förman, stadsfullm.; Almén, K. M. (Ina), fröken; en vakant.

Sekreterare

(1,200 kr.).

Tham, K. G. K. M. (se ovan sid. 93).

Upphandlingsdelegerade för stadens sjukhus.

Högberg, A. G., sjukhusintendent; Mild, C. A., direktör, ordf.; Wetterdal, H., f. d. överläkare.

Suppleant: Larsson, L. F. L., direktör.

Sekreterare

(420 kr.).

Tham, K. G. K. M. (se ovan).

Kansli och expedition.

Vasagatan 11, C.; t. »hälsovårdsnämnden»; expeditionstid: 1—4.

Sjukhusintendent (24).

Högberg, A. G. (förordn. t. o. m. ³¹/s 1929); mottagningstid: 1—2.

Assistent

(4,530 kr.).

Herrman, N. V. A., tf.

Social kurator (10).¹⁾

Norén, Jane.

Centraltvättninrättningen för stadens sjukhus.

Högborgsgatan 71 och Svedenborgsgatan 15, Sö.; t. Söder 69 12.

Frågan om en centralisering av tvätten för stadens sjukhus blev aktuell, sedan det visat sig, att av behovet på kallade ombyggnader och moderniseringar av de vid vissa sjukhus befintliga tvättninrättningarna skulle komma att draga avsevärda kostnader. I enlighet med av sjukhusstyrelsen framlagt förslag beviljade stadsfullmäktige den 15 okt. 1923 medel för anordnande i de staden tillhöriga s. k. Nürnbergsfastigheterna av en centraltvättninrättning för sjukhusen. För ändamålet har tagits i anspråk en större lokal inom nämnda fastigheter. Centraltvättninrättningen, som sorterar under sjukhusstyrelsen, skall

¹⁾ Med uppgift att bistå å sjukhusen intagna personer ifråga om vården av deras personliga angelägenheter samt med skyldighet att biträda sjukhusstyrelsen vid utredningar rörande nedläggning i eller befrielse från sjukhusavgift. I tjänsten lydande direkt under förste stads-läkaren.

ombesörja tvätten för samtliga sjukhus å Söder och för sjukhuset S:t Göran. I den mån tvättinrättningen vid Sabbatsbergs sjukhus ej medhinner all därstädes förekommande tvätt, skall centraltvättinrättningen även utföra tvätt för detta sjukhus. Centraltvättinrättningen, som togs i bruk i april 1925, har till en början en kapacitet av 2,000 kg. tvätt per dag.

Instruktion. Instruktion för redogörare, föreståndarinna och tvättmästare vid centraltvättinrättningen, antagen av sjukhusstyrelsen den 10 febr. 1925.

Stat år 1926. Utgifter: 189,900 kr.; inkomster: 189,900 kr. (ersättningar från sjukhus).

Redogörare

(480 kr.).

Olsson, E. V.; telefoner och mottagningstid se under Maria sjukhus (sid. 105).

Tvättmästare (12).

Löw, F. E.

Tvättförestånderska (9).

Arenander, Hanna.

En *biträdande tvättförestånderska* (4), ett *manligt biträde* (III b), *tjuguet kvinnliga biträden* (ett II c, två II a, två I c, sex-ton I b), fyra *strykerskor* (I c).

Avgifter å stadens sjukhus.

För att å sjukhus intagas bör den sjuke själv eller genom ombud på den för varje sjukhus bestämda mottagningstiden anmäla sig å sjukhusets mottagningssal och därvid:

1:o) förete läkares intyg om sjukdomens beskaffenhet och flyttnings- eller åldersbetyg;

2:o) avlämna ansvarsförbindelse av vederhängtig person eller annan säkerhet för all sjukvårds-även som annan kostnad, som av sjukhuset bestrides. Är den sjuke mindre bemedlad, skall han eller hans ombud på särskild blankett, som erhålles å sjukhusets syssломanskonto, skriva en ansökan om befrielse från, resp. nedsättning i sjukhusavgiften (jfr nedan).

Personer, träffade av olyckshändelse eller sjukdomsfall, som fordrar hastig hjälp, intagas alla tider på dygnet, och böra i sådant fall ovan angivna handlingar ofördröjligen därefter anskaffas.

Där ej på grund av allmän författning sjukhusvård skall kostnadsfritt åtnjutas¹⁾, eller nedsättning beviljats av sjukhusavgiftsdelegerade (se nedan), utgå avgifterna för vård å stadens sjukhus fr. o. m. den 1 jan. 1923 enligt följande av stadsfullmäktige den 18 dec. 1922 fastställda taxa (med ändr. den 19 dec. 1923).

¹⁾ Vård å allmänt rum vid epidemisjukhuset för epidemisk sjukdom samt vid sjukhuset S:t Görans avdelning för könssjuka är enligt gällande författningar kostnadsfri.

Avgift för betalande sjuka per dag:

för stockholmsbor: vid tuberkulossjukhusen (Söderby sjukhus samt Sabbatsbergs och S:t Görans sjukhus' tuberkulosavd.):

å allmänt rum	1	kr.
» halvenskilt »	5	»
» helenskilt »	10	»

vid epidemisjukhuset och Långbro sjukhus:

å allmänt rum	2,50	kr.
» halvenskilt »	5	»
» helenskilt »	10	»

vid övriga sjukhus:

å allmänt rum	2,50	kr.
» halvenskilt »	6	»
» helenskilt »	12,50	»

för landsortsbor (vid samtliga sjukhus):

å allmänt rum	8	kr.
» halvenskilt »	13	»
» helenskilt »	20	»

För patient å halv- eller helenskilt rum, som åtnöjes med samma kost som patient å allmänt rum, minskas dagavgiften med 1,50 kr.

För vårdarinna, som medföljer patient å halv- eller helenskilt rum, betalas en avgift motsvarande 30 % av den för patienten utgående avgiften.

För digivande moder, som medföljer sjukt dibarn, erlägges:

å allmänt rum	ingen	avgift
» halvenskilt rum: för stockholmsbor . . 1	kr.	
» landsortsbor	2	»
» helenskilt » : » stockholmsbor . . . 2	»	
» landsortsbor	4	»

För dibarn, som åtföljer moder, som på grund av sjukdom intagits å sjukhus, erlägges icke någon avgift.

För barn, som medföljer å Sachsska barnsjukhuset anställd amma, betalas 50 öre per dag.

Vid tillämpning av taxan anses som stockholmsbo a) den som enligt gällande fattigvårdslag äger hemortsrätt i Stockholm, b) utländsk undersåte, som under de två sistförflutna åren varit mantalsskriven i Stockholm och under denna tid ej åtnjutit fattigvård, c) i stadens tjänst anställda, inom eller utom staden boende personer och deras familjemedlemmar samt d) den, som i Stockholm insjuknat i sjukdom, vilken enligt epidemilagen medför rätt till fri vård å allmänt rum¹⁾ å epidemisjukhus, och på grund därav intagits å sjukhus.

Poliklinikavgifter. För behandling å de vid vissa stadens sjukhus inrättade poliklinikerna gälla följande bestämmelser.

All behandling är kostnadsfri dels å de åt karolinska institutet upplåtna gynekologiska och örönpoliklinikerna vid Sabbatsbergs sjukhus, dels vid sjukhuset S:t Görans poliklinik för könssjukdomar i fråga om sådan sjukdom i smittsam skede. Vid övriga polikliniker är behandlingen kostnadsfri för medellösa, men andra besökande erlägga en avgift av 2 kr. för varje besök (fr. o. m. sjätte besöket 1 kr.). För be-

HN. handling av olycksfall i arbete utgör avgiften 3—10 kr. för första besöket och 2—3 kr. för efterbehandling. Vid poliklinisk behandling utom polikliniktid av å sjukhuset ej intagna, icke medellösa personer äger läkaren uppbära skäligt arvode efter eget bestämmande (varav en del tillfaller sjukhuset).

Sjukhusavgiftsdelegerade.

Rörande sjukhusvård åt mindre bemedlade tillämpades tidigare det förfarandet, att kostnadsfri vård å stadens sjukhus lämnades åt sådana personer, som kunde förete av vederbörande roteman utfärdat intyg om medellöshet. Då emellertid detta system visade sig otillfredsställande, särskilt med hänsyn till prövningen vid medellöshetsintygens utfärdande, vidtogs, genom stadsfullmäktiges beslut den 20 febr. 1922 en ändring härutinnan, varigenom prövningen av de vårdbehövandes betalningsförmåga överlyftades från rotemännen till ett nytt centralt organ, *sjukhusavgiftsdelegerade*.

Sjukhusavgiftsdelegerade, till antalet fyra jämte tre supplanter, utses årligen i december månad av stadsfullmäktige med uppgift att jämte vederbörande borgarråd pröva frågor om nedsättning i eller befrielse från erläggande av sjukhusavgift. Ansökan om nedsättning i eller befrielse från stadgade vårdavgifter inlämnas till sjukhusavgiftsdelegerade, vilka äga att med hänsyn till sökandens ekonomiska förhållanden besluta om nedsättning av eller befrielse från sjukhusavgiften, nedsättning dock ej till mindre än en krona per dag. Sådan nedsättning kan ock under vissa förutsättningar medgivnas personer, vilka enligt taxebestämmelserna ej äro att anse som stockholmsbor. Vid den undersökning, som bör föregå beslut om nedsatt avgift eller befrielse därifrån, skall biträde lämnas delegerade av fattigvårdsnämnden samt av rotemännen.

De nya bestämmelserna tillämpas förutom vid stadens egna sjukhus även, då det gäller vård av stockholmsbor, vid serafimerlasarettet, allm. barnhuset, allm. barnbördshuset, kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn, diakonissanstaltens sjukhus (Ersta), Stockholms hospital, konvalescenthemmet å Ribbingebäck samt vid utfärdande av ansvarsförbindelser för vård å hospital, lungsots- och skrofulosanatorier. Nämnade bestämmelser tillämpas därjämte vid utdelande av bandager o. d. å stadens sjukhus samt å vanföreläsningsanstalten. I fråga om vård å polikliniker, hos distriktsläkare m. fl. äga rotemännen tillsvare utfärda medellöshetsintyg utan undersökning av delegerade.

Sjukhusavgiftsdelegerade hava till sitt förfogande en särskild expedition (i anslutning till fattigvårdsnämndens) (se nedan).

Författningar. Reglemente angående avgifterna vid Stockholms stads under hälsovårdsnämnden lydande sjukhus, antaget av stadsfullmäktige den 20 febr. 1922, med ändringar den 18 dec. 1922, 19 dec. 1923 och 21 jan. 1924.

§ 33 av stadgarna för Stockholms stads sjukhus, utfärdade av hälsovårdsnämnden (enligt lydelse av den 10 jan. 1923 och 17 juni 1925). Bestämmelser rörande avgifter m. m. vid behandling å polikliniker vid Sabbatsbergs och Maria sjukhus, fastställda av hälsovårdsnämnden den 17 juni 1925.

Stat år 1926 (för sjukhusavgiftsdelegerades verksamhet). Utgifter: 35,200 kr.

Sjukhusavgiftsdelegerade.

Karlsson, W. E., borgarråd, stadsfullm. (självskr.), ordf. och kassavårdare; Cervin, N. H., skräddarmästare, stadsfullm., vice ordf.; Lindley, f. Jonsson, Elin J., fru, stadsfullm.; Nilsson, O., direktör, stadsfullm., vice kassavårdare; Wiksten, S. H. J., redaktör, stadsfullm. *Supplanter:* Brunzell, O., möbelhandlare, stadsfullm.; Jonson, Agnes A., kontorist, stadsfullm.; Tvengström, f. Wennersten, Thyra E., fru.

Sekreterare.

Nilsson, C. R. (se nedan).

Expedition.

Stora Nygatan 2 B, 3 tr., St.; t. Norr 12169; mottagning för allmänheten: 11—2.

Föreståndare

(4,500 kr.).

Nilsson, C. R.

Tre undersökare (3,180—2,940 kr.), en extra kontorsskrivare (2,760 kr.), ett extra skrivbiträde (1,740 kr.), en vaktmästare (1,980 kr.).

Sabbatsbergs sjukhus.

Dalagatan 9 & 11, Va.; t. >Sabbatsbergs sjukhus> samt Norr 217 91.

Mottagningstid:

för utvärtes sjuka 10—11 varje dag

» invärtes » 11—12 » »

» kvinnosjukd. 2—3 » »

» ögonsjukdomar 9,30—10 » »

» öron-, näs- och

strupsjukdomar 10,30—11 » »

(Rörande polikliniker se nedan.)

Besökstid:

allmänt rum vardagar 2—3, sön- och helddagar 1,30—3;

isolerings- och tuberkulospaviljongerna onsdagar 2—3, sön- och helddagar 1,30—3.

Sjukvårdsavgifter: se ovan sid. 99.

Mer än 15 års förhandlingar mellan de kommunala myndigheterna föregingo beslutet om byggande av detta sjukhus. Dessa förhandlingar inleddes genom tillsättandet år 1858 av en kommitté och avslutades genom stadsfullmäktiges godkännande den 2 december 1872 av de framställda förslagen. Den nya sjukhusanläggningen, vilken i januari 1879 med 340 sängar kunde öpp-

nas för sjukas emottagande, har tid efter annan kompletterats genom åtskilliga nya byggnader och även genom andra viktiga förbättringar. År 1907 beslöt stadsfullmäktige låta uppföra trenne nya paviljonger, entré- och poliklinikbyggnad med operationsavdelning samt år 1908 en särskild paviljong för öron- och ögon-sjukdomar. En röntgenavdelning öppnades år 1910. Slutligen hava stadsfullmäktige under åren 1919 och 1920 anslagit medel till ombyggnad av två till sjukhuset hörande s. k. sommarpaviljonger, varigenom möjlighet vinnes att använda dessa lokaler för sjukhusändamål även under den kallare årstiden. Sjukhusets 812 sängar äro fördelade på sju avdelningar: två medicinska med 312 sängar, två kirurgiska med 259, en gynekologisk med 60, en ögonavdelning med 24, en avdelning för öron-, näs- och strupsjukdomar med 24 eller tillsammans 679 platser samt dessutom en isoleringsbyggnad med 8, ett konvalescenthem (se nedan) med 60, en evakuationspaviljong med 48, en upptagningsanstalt (se sid. 113) med 13 platser och 4 celler.¹⁾ På den medicinska avdelningen äro anställda två överläkare och fyra underläkare, på den kirurgiska två överläkare och fyra underläkare. Läkarevärden vid den gynekologiska avdelningen och avdelningen för öron-, näs- och strupsjukdomar bestrides, i förening med klinisk undervisning åt medicine kandidater, av karolinska institutets lärare i dessa ämnen, med biträde av var sin amanuens. På grund av den för närvarande mycket höga beläggningen å den medicinska avdelningen har därstädes anordnats en extra sjukavdelning under ledning av en extra överläkare med biträde av en extra underläkare.

Inom sjukhusets område ligger Isidor Dannströms konvalescenthem. Genom testamenten av direktör Isidor Dannström och hans hustru erhöill Sabbatsbergs sjukhusstyrelse år 1898 en summa av 140,000 kr. »till upprättande av ett konvalescenthem för huvudsakligen konvalescenter från Sabbatsbergs sjukhus» att förvaltas som en särskild fond och redovisas på samma sätt som andra sjukhuset tillkommande medel. Stadsfullmäktige upplåte år 1899 plats för hemmet och bestämde, att kommunen skulle åtaga sig konvalescenternas vård och underhåll å anstalten. Arbetet å hemmet påbörjades år 1901, och i juli 1903 kunde de första konvalescenterna mottagas. Läkarevärden bestrides av sjukhusets läkare och vid hemmet äro endast anställda en sköterska och en vaktkarl, tillika eldare.

Vid sjukhuset finnas inrättade polikliniker å kirurgiska, medicinska, gynekologiska, ögon-

och öronavdelningarna. Dessa hållas öppna å följande tider:

medicinska polikliniken vardagar 10—10,30 (för kvinnor)	
och 12,30—1 (för män)	
kirurgiska	alla dagar 10—11
gynekologiska	» » 2—2,30
ögon-	» » 11—11,30
öron-	» » 8,30—9,30

Rörande poliklinikavgifter se sid. 99.

Stadsfullmäktige beslöt den 21 maj 1924 anvisa medel till uppförande vid Sabbatsbergs sjukhus av ett personalhus, huvudsakligen avsett till sjuksköterskelevhem, för en beräknad kostnad av 1,975,000 kr. Samtidigt godkände fullmäktige ett preliminärt avtal med svenska röda korset angående upprättande och drivande av en sjuksköterskeskola vid Sabbatsbergs sjukhus, vilket avtal skulle träda i kraft, så snart elevhemmet blivit färdigt, dock senast fem år efter det stadsfullmäktige beviljat anslag till hemmets uppförande.

Instruktioner m. m. Instruktioner och ordningsstadgar att gälla vid Sabbatsbergs sjukhus, antagna av dess styrelse den 28 juli 1904. Kontrakt mellan karolinska institutet och Stockholms stads hälsovårdsnämnd ang. gynekologisk klinik den 22 aug. 1879. Kontrakt mellan karolinska institutet och hälsovårdsnämnden ang. klinik för öronsjukdomar den 15 okt. 1910. Stadgar för Isidor Dannströms konvalescenthem, antagna av hälsovårdsnämnden den 13 nov. 1903. Avtal angående upprättande och drivande av en sjuksköterskeskola vid Sabbatsbergs sjukhus, godkänt av stadsfullmäktige den 19 maj 1924 och av överstyrelsen för svenska röda korset den 16 jan. 1924.

Stat år 1926. Utgifter: 3,264,930 kr. (därav att täckas med lånemedel 1,312,000 kr.); inkomster: 818,900 kr.

Direktör

(arvode 2,200 kr.).

Simon, M. H. J. (se nedan).

Överläkare.

Rissler, J. G. (förordn. t. o. m. ³⁰/₄ 1929), mottagningstid: 10—10,30, Hybinette, O. S. (förordn. t. o. m. ²⁹/₂ 1932), mottagningstid 10—10,30, å kirurgiska avd. (21); Josefson, A. R. (förordn. t. o. m. ¹/₉ 1929), mottagningstid: 12—1, Hedenius, P. A. I. (förordn. t. o. m. ³¹/₁₂ 1928), stadsfullm., mottagningstid: 10,30—11, å medicinska avd. (21); Forsmark, E. (förordn. t. o. m. ⁴/₆ 1929), mottagningstid: 11—11,30, å ögonavd. (18); Simon, M. H. J. (förordn. t. o. m. ³¹/₃ 1929), mottagningstid: 11,30—12,30, å röntgenavd. (18).

Överläkare

(avlönade av karolinska institutet).

Ahlström, E. O. M., mottagningstid: 12,30—1 (å gynekologiska avd.); Holmgren, N. G. F:son, mottagningstid: 10,30—11 (å öronavd.).

¹⁾ Stadsfullmäktige hava den 19 dec. 1923 och 9 mars 1925 anslagit medel till utvidgning av ögon-, öron- och röntgenavdelningarna. De nya lokalerna, inrymmande bl. a. ett 50-tal vårdplatser, beräknas kunna tagas i bruk under år 1926.

HN.

Extra överläkare

(arvode efter 7,800 kr. per år).

Öhnell, R. H., mottagningstid: 11—12 (å medicinska avd.).

Underläkare

(5,700 kr.).

Malmgren, G. W. K., Grahn, K. E., Zetterqvist, A., Lundholm, I. L. H. (å medicinska avd.); Odelberg, A. A:son, Perman, E. G. S., Henriksson, K. V., Mattsson, H. J. A. (å kirurgiska avd.); Scherling, S. F. M. (å ögonavd.); Wahlgren, P. F. (å patologiska avd.); Lundqvist, A. E. (å röntgenavd.).

Poliklinikläkare

(4,000 kr.).

Olivecrona, A. H. (å kirurgiska polikliniken).

En *extra underläkare* å medicinska avd. (arvode efter 5,700 kr. per år), två *assistentläkare* (avlönade), en å kirurgiska avd. och en å medicinska avd.: en *underläkare* och fyra *amanuenser* (avlönade av karolinska institutet)²⁾, underläkaren och en amanuens å gynekologiska avd. samt tre amanuenser å öronavd.

Patolog och obducent

(5,500 kr.).

Bergstrand, K. J. H.

Sju *operationssköterskor* (7), två *röntgensköterskor* (7), *trettiösex sjuksköterskor* (därav en vid konvalescenthemmet) (6), fyra *laboratoriebiträden* (6), ett *fotografiskt biträde* å röntgenavd. (6), fyra *extra sjuksköterskor* (2,400 kr.), två *sjukgymnaster* (1,800 kr.), trettiöfyra *sjuksköterskebiträden* (500 kr. jämte bostad och kost).

Predikant

(2,000 kr.).

Wolffbrandt, E. G., komminister i Adolf Fredriks förs., tf.

En *organist* (240 kr.).

Sysselman (20).

Johansson, A. G.; t. »Sabbatsbergs sjukhus» och Norr 217 91; mottagningstid: 12—2.

Bokhållare (13).

Herrman, N. V. A., tjf. Ellnert, F.

¹⁾ Efter ett års väl vittordad tjänstgöring kan avlöningen höjas med 600 kr. Dessutom utgår till de å kirurgiska polikliniken tjänstgörande underläkarna särskilt arvode med sammanlagt högst 4,000 kr. per år, varå rörligt lönetillägg icke må beräknas, och till de å medicinska och ögonpoliklinikerna tjänstgörande underläkarna hälften av inflytande poliklinikavgifter.

²⁾ Till av karolinska institutet avlönade underläkare och amanuenser å gynekologiska och öronavelningarna utgår dessutom tilläggsersättning av stadens medel.

Kassör

(3,420 kr.).

Holmberg, Olena.

Tre *kontorsskrivare* (7), ett *extra skrivbiträde* (1,680 kr.).

Maskinist (13).

Swedman, N. H.

Vaktmästare (7).

Söderberg, W. A.; Andersson, A.; Gustafsson, G. A.

En *biträdande maskinist* (10), en *extra maskinist* (2,550 kr.), en *snickare* (7), två *vaktmästare* (6), två *vaktmästare* (5), en *portvakt* (4), en *husmoder* (8), en *köksförestånderska* (7), en *tvättförestånderska* (5), en *biträdande husmoder* (4), en *biträdande köksförestånderska* (4), en *baderska* (2), en *portvakt* (1), sex *eldare* (III b), sju *drängar* (III a), en *överkokerska* (II c), en *biträdande tvättförestånderska* (II c), två *telefonbiträden* (II c), två *kokerskor* (II a), en *kallstänka* (I d), fyra *sömmerskor* (I d), en *första husa* (I c), fyra *maskintvätterskor* (I c), sexton *köksbiträden* (I b), femtioåtta *städerskor* (I b), sexton *tvätterskor* (I b).

Sjukhuset S:t Görän.

Stadshagen, C.; t. 340 08, 340 09 (växel); 341 54 (kontoret).

Mottagningstid:

för sjuka, lidande av köns- och hudsjukdomar: vardagar 11,30—12,30 för män och 12,30—1,30 för kvinnor; dessutom för sjuka, lidande av könsjukdomar: måndagar, onsdagar och fredagar 6,30—7; för sjuka, lidande av tuberkulos: lungtuberkulos: vardagar 10,30—11; kirurgisk tuberkulos: vardagar 11,30; poliklinisk undersökning: onsdagar 3—3,30.

Besökstider:

för patienter å helenskit rum: ingen bestämd tid; för patienter å halvenskit rum: söndagar, onsdagar och lördagar 1—2; för patienter å allmänt rum: å avd. för köns- och hudsjukdomar: kvinnliga patienter: onsdagar 10—11; manliga patienter: lördagar 10—11; hudpatienter dessutom söndagar 2—3; å tuberkulosavdelningarna: lungtuberkulos: söndagar 12,30—2 samt tisdagar och torsdagar 10—11,30; kirurgisk tuberkulos: söndagar och torsdagar 10—11,30; övriga tider efter läkarens särskilda tillstånd. *Sjukvårdsavgifter:* se ovan sid. 99. (Rörande avgifter för viss poliklinisk behandling se nedan.)

Den första plats i Stockholm, varest köns-sjuka vårdades i avskild lägenhet, lär hava

varit Danviken. Där behandlades sedan början av 1700-talet de bland hjonen, som ledo av svårartad könssjukdom, i en särskild sjukstuga, som sedermera började kallas kurhus. På 1730-talet började man dit översända könssjuka från staden. Sedan det nya sinnessjukhuset å Danviken blivit färdigt år 1788, utvidgades avdelningen för könssjuka till 50 platser, men på grund av de sinnessjukas växande mängd måste efter år 1812 detta utrymme inskränkas. Den 1 april 1814 stängdes Danviken för de könssjuka, sedan ett provisoriskt kurhus på 20 sängar för stadens behov inrättats å Kungsholmen. I enlighet med förslag av särskilda av överståthållarämbetet utsedda kommitterade inrättades därefter år 1816 ett för Stockholms stad och län gemensamt kurhus å 100 sängar i den å Kungsholmen befintliga kronbränneriegendomen, vilken av statsverket upplåtits för ändamålet.

Redan i slutet av 1820-talet började dock svårigheter att uppstå i fråga om utrymmet, varför tid efter annan provisoriska åtgärder måste vidtagas, och år 1844 beslöts en större tillbyggnad av kurhuset. Dels på grund av det ytterst bristfälliga skick, varuti kurhusets byggnader råkat, och dels emedan sjukhuset snart visade sig allt mera otillräckligt, blev emellertid frågan om nya lokaler allt mera trängande. I anledning härav fattades på 1880-talet beslut om uppförandet av ett nytt, uteslutande för staden avsett sjukhus för könssjuka patienter. Det nya sjukhuset förlades till Stadshagen på Kungsholmen, där byggnadsarbetet påbörjades år 1886 och fullbordades år 1888. Sjukhuset, som benämndes S:t Göran, skulle visserligen i första rummet användas för vård av könssjuka och av patienter med hudsjukdomar men beräknades främdeles kunna komma till användning även för andra sjukdomar. Vid tider av större sjuklighet i Stockholm hava också på sjukhuset anordnats avdelningar dels för olika invärtes sjukdomar, dels även för sinnessjukdomar (jfr nedan). I början av år 1902 öppnades vid sjukhuset i en nyuppförd paviljong en särskild avdelning med 108 sängar för sjuka med hemortsrätt i Stockholm lidande av lungtuberkulos i mera framskridet stadium, och år 1907 utökades denna avdelning med en andra sjukpaviljong. På hösten 1910 inrättades å sjukhuset en avdelning å 100 sängar för kirurgisk tuberkulos, varvid sängplatsernas antal för lungtuberkulos minskades till 146. År 1922 tillkom en ny isoleringspaviljong. Hela sängantalet är f. n. 539, av vilka 216 komma på avdelningen för könssjukdomar, 77 på avdelningen för hudsjukdomar samt 246 på avdelningarna för tuberkulos.¹⁾ Avdelningen för hudsjukdomar tillökades i oktober

1902 med en finsenavdelning. Dennas verksamhet har år efter år utvidgats och omfattar nu även behandling med röntgen, radium, kvartslampa och kolsyra. En av överläkarbefattningarna å avdelningen för köns- och hudsjukdomar uppehålls av professorn i syfilidologi vid karolinska institutet, som där och å polikliniken, med biträde av en underläkare och en amanuens, meddelar undervisning åt medicine kandidater.

Skolundervisning meddelas åt barnen på de olika avdelningarna.

Med anledning av den fr. o. m. 1919 gällande lagen om åtgärder mot utbredningen av könssjukdomar, har sjukhuset fått i uppdrag av hälsovårdsnämnden att vid sin poliklinik anordna mottagningar för kostnadsfri läkarundersökning och behandling av dylika sjukdomar i smittsamt skede, samt i annat fall mot en avgift för stockholmsbo av en kr. per gång och för landsortsbo av två kr. per gång eller mot avlämnande av rotემansintyg om medellöshet (jfr sid. 115).

Vård av könssjuka inom Stockholm förekommer vidare vid sjukhuset Eira, Stockholms stads och läns sjukhus, som i detta avseende utgör den direkta fortsättningen av det forna kurhuset (se ovan samt under avd. 4), ävensom vid vissa polikliniker (se sid. 116).

Sedan år 1923 hava till sjukhuset hörande paviljonger vissa tider varit upplåtna för provisorisk sinnessjukvård och i denna egenskap sorterat under Katarina sjukhus (jfr sid. 113).

Författningar. Lag den 20 juni 1918 ang. åtgärder mot utbredning av könssjukdomar, med ändr. den 15 juni 1922. Instruktion för personalen vid sjukhuset S:t Göran, fastställd den 17 dec. 1913. Aftal mellan hälsovårdsnämnden och karolinska institutet ang. klinisk undervisning i syfilidologi vid sjukhuset S:t Göran, godkänt av kungl. maj:t den 22 maj 1925.

Stat år 1926. Utgifter: 2,563,890 kr. (däruv att täckas med länemedel 780,000 kr.); inkomster: 325,400 kr.

Direktör

(arvode 1,300 kr.).

Marcus, K. J. (se nedan).

Överläkare.

Marcus, K. J. (förordn. t. o. m. ³⁰/₄ 1929), mottagningstid: 12—12,30, å avd. för köns- och hudsjukdomar (21); Lindhagen, F. E. (förordn. t. o. m. ¹/₁₀ 1929), mottagningstid: 11,30—12, å avd. för lungtuberkulos (21); Waldenström, J. H. (förordn. t. o. m. ⁴/₆ 1929), mottagningstid: 11,30—12, å avd. för kirurgisk tuberkulos (19); Schaumann, J. (förordn. t. o. m. ²⁰/₂ 1932), mottagningstid: 12—12,30, å avd. för ljusbehandling (18).

Överläkare

(avlönad av karolinska institutet).

Almkvist, J. R., mottagningstid: 11,30—12 (å avd. för köns- och hudsjukdomar).

¹⁾ Den 29 juni 1925 beviljade stadsfullmäktige medel till en omfattande om- och tillbyggnad av sjukhuset, varigenom möjliggöres inrättande av två nya avdelningar, en medicinsk och en kirurgisk, vardera med omkring 120 platser.

Underläkare

(5,700 kr.¹).

Olson, P. F. E., en vakant (å avd. för köns- och hudsjukdomar); **Orell, S. G. H.** (å avd. för kirurgisk tuberkulos); **Gentz, K. M. A.** (å avd. för medicinsk tuberkulos).

Läkare vid polikliniken

(avlönade av statsmedel med var och en 6,500 kr.; bidrag från staden 1,000 kr. åt var och en för behandling av hudsjukdomar).

Birger, S.; **Strandberg, J. V.**; **Kjellberg, Gerda E.**

En *underläkare* och en *amanuens* å syfilidologiska kliniken (avlönade av karolinska institutet), en *assistentläkare* å avd. för medicinsk tuberkulos (oavlönad).

En *operationssköterska* (7), en *översköterska* å ljusavdelningen (6), femton *sjuksköterskor* (6), en *sköterska* å serologiska laboratoriet (6), en *röntgensköterska* (6), ett *laboratoriebiträde* (6), fyra *sköterskor* å ljusavdelningen (5), två *poliklinisksköterskor* (2,580, resp. 1,500 kr.), ett *biträde* å operationsavdelningen (2), ett *sköterskebiträde* å polikliniken (1,000 kr.), fyrtiofyra *sjuksköterskebiträden* (I b).

Predikant

(1,320 kr.).

Rosenius, P. J., komminister i Jakobs förs.

Syssloman (19).

Thorell, G. A. S.; t. 341 54; mottagningstid: 12—2.

Bokhållare (13).

Segervall, N. G.

Två *kontorsskrivare* (7), ett *skrivbiträde* å polikliniken (1,500 kr.).

Maskinist (13).

Karlsson, G. O.

Vaktmästare (7).

Häll, H.; **Lindhe, C. J.**

En *biträdande maskinist* (10), en *snickare* (7), en *vaktmästare* (6), en *reparatör* (6), en *badare* (5), en *husmoder* (7), en *köksförestånderska* (7), en *tvättförestånderska* (4), en *biträdande köksförestånderska* (4), en *baderska* (2), två *portvakter* (1), sju *eldare* (III b), sex *drängar* (III a), en *överkokerska* (II c), två *första kokerskor* (II b), en *nattvakt* (II a), en *ångkokerska* (II a), ett *telefonbiträde* (I d), en *kallskänka* (I d), ett *spisbiträde* (I d), ett *ångkokerskebiträde* (I d), fem *sömmerskor* (I d), nio *köksbiträden* (I b), ett *biträde vid linneförrådet* (I b), sjutton *städerskor* (I b).

¹) Efter ett års väl vitsordad tjänstgöring kan avlöningen höjas med 600 kr.

Åsö sjukhus.

(F. d. provisoriska sjukhuset.)

Åsögatan 97, Sö.; t. 72 20, 234 06 (*växel*); *Söder 309 60 (kontoret)*.

Mottagningstid: varje dag 9—11.

Besökstid: vardagar 2—3, sön- och helgdagar 1—3.

Sjukvårdsavgifter: se ovan sid. 99.

Detta sjukhus, t. o. m. år 1925 benämnt provisoriska sjukhuset, upprättades år 1902 såsom en ersättning för det förut för allmänna sjukvården använda Katarina sjukhus, vilket då måste fullständigt tagas i anspråk för beredande av rum för det växande antalet sinnessjuka (jfr sid. 111). För ändamålet förhyrdes nybyggda egendomen nr 9 i kvarteret Oron med adressnummer 97 vid Åsögatan (egendomen numera inköpt av staden) och 32 vid Nytorpgsgatan. Den 13 februari 1903 kunde det nya sjukhuset öppnas, sedan å Katarina sjukhus ännu kvarvarande sjuka, ävensom där anställda läkare och övrig personal med undantag av en del ekonomibetjäning dit överflyttats. År 1922 inrättades vid sjukhuset en särskild röntgenavdelning. Sjukhuset rymmer f. n. 102 platser, fördelade på en våning för manliga patienter med 34 sängar och två våningar för kvinnliga patienter med 68 sängar.

Instruktion. Instruktion för sysslomanen vid [provisoriska sjukhuset], antagen av sjukhusets styrelse den 12 nov. 1915.

Stat år 1926. Utgifter: 291,150 kr.; inkomster: 81,150 kr.

Direktör och överläkare (19)

(dessutom direktörsarvode 600 kr.).

Kahlmeter, T. G. (förordn. t. o. m. ³¹/12 1934); mottagningstid: 11,15—11,45.

Underläkare

(5,700 kr.¹).

Berg, Hj.

Konsulterande röntgenläkare

(2,400 kr.).

Renck, G. F. A.

En *extra läkare* (månadsarvode), en *assistentläkare* (oavlönad).

Obducent

(1,000 kr.).

Pettersson, A.

Fyra *sjuksköterskor* (6), ett *laboratoriebiträde* (6), en *nattsköterska* (2,400 kr.), ett *extra laboratoriebiträde* (1,740 kr.), en *massös* (1,500 kr.), femton *sjuksköterskebiträden* (I b).

Predikant

(900 kr.).

Ahlfeldt, R. A., komminister i Katarina förs.

En *organist och försångare* (240 kr.).

¹) Efter ett års väl vitsordad tjänstgöring kan avlöningen höjas med 600 kr.

Syssloman (16).

Johansson, K. E.; t. 72 20, Söder 309 60; mottagningstid: 10—12.

En kontorsskrivare (7).

Vaktmästare (7).

Gazelius, A. H. L.

En vaktmästare (6), en köksförestånderska (4), en tvättförestånderska (2), en baderska (2), en portvakt (1), en eldare (III b), tre drängar (III a), en kokerska (II a), en sömmerska (I d), sex köksbiträden (I b), tre städerskor (I b).

Maria sjukhus.

Volmar Yxkullsgatan 25, Sö.; t. 15 80, 97 14, 121 50 (växel); 23 30 (kontoret).

Mottagningstid:

å kirurgiska avd. vardagar 12,30—1,30, sön- och helgdagar 9—10;

å medicinska avd. alla dagar 9—10;

samt dessutom å polikliniken alla vardagar 12,30—1,30.

Besökstid: allmänt rum alla dagar 1—2.

Expeditionstid: å sysslomanskontoret 9—2.

Sjukvårdavgifter: se ovan sid. 99.

År 1874, då bristen på sjukhus i Stockholm var synnerligen stor, inköptes för stadens räkning en med en större fabriksbyggnad och ett boningshus bebyggd tomt mellan Volmar Yxkulls- och Gamla Prästgårdsgatorna för att användas till sjukhus. Härtill inreddes fabriksbyggnaden, vari med ingången av 1876 ett sjukhus på 130 sängar öppnades, vilket från och med 1878 benämndes Maria sjukhus. Genom tillbyggnader 1885, 1896 och 1917 hava dels förbättrade bostadsförhållanden vunnits för tjänstepersonalen, dels lämplig lokal kunnat inredas för sjukhusets polikliniska verksamhet. Ny ekonomibyggnad uppfördes 1906, nytt gravkapell 1907. Vid sjukhuset, som förut i huvudsak avsetts för kirurgiska fall, upprättades våren 1918 även en medicinsk avdelning samt en avdelning för utförande av röntgenundersökningar. Sångantalet är f. n. 241, därav 136 å kirurgiska och 105 å medicinska avdelningen. En på sjukhusstomten uppförd upptagningsanstalt (se sid. 113), avsedd för hastigt insjuknade, införlivades år 1918 med själva sjukhuset och ingår numera i detsamma som en vanlig sjukavdelning. Överläkarbefattningen å kirurgiska avdelningen uppehålls av ene professorn i kirurgi vid karolinska institutet, som i samband därmed jämväl meddelar klinisk undervisning åt medicine kandidater.

Vid sjukhuset är inrättad en kirurgisk poliklinik, som är öppen alla vardagar 12,30—1,30.

Rörande poliklinikavgifter se sid. 99.

Instruktioner. Instruktioner för kommissionen (numera sysslomannen) och predikanten vid Maria sjukhus, utfärdade av styrelsen den 3 febr. 1876.

Stat år 1926. Utgifter: 967,280 kr.; inkomster: 365,900 kr.

Direktör

(arvode 1,100 kr.).

Key, E. S. H. (se nedan).

Överläkare.

Tillgren, J. (förordn. t. o. m. ³⁰/₁₁ 1929), mottagningstid: 10,30—11, å medicinska avd. (21); Åkerlund, Å. O. (förordn. t. o. m. ³⁰/₄ 1930), mottagningstid: 9—9,30, å röntgenavd. (18); en vakant, å kirurgiska avd. (21)¹).

Överläkare

(avlönad av karolinska institutet).

Key, E. S. H., mottagningstid: 1—1,30 (å kirurgiska avd.).

Extra överläkare

(6,300 kr.).

Söderlund, N. G. (å kirurgiska avd.).

Underläkare

(5,700 kr.²).

Bager, E. B. E., Lundberg, S. I., Fernström, B. Ison (å kirurgiska avd.); Lind, T. H. B., Vaden, S. G. (å medicinska avd.); Renck, G. F. A. (å röntgenavd.).

En extra underläkare å kirurgiska avd. (4,275 kr.), två assistentläkare å medicinska avd. (oavlönade).

Obducent och patolog

(4,000 kr.).

Reuterwall, O. G. M.

En operationssköterska (7), en röntgen-sköterska (7), aderton sjuksköterskor (6), ett laboratoriebiträde (6), ett fotografbiträde å röntgenavd. (2,100 kr.), två massöser (1,800 kr.), en preparatris (1,500 kr.), femtiotvå sjuksköterskebiträden (I b), tjugutvå biträdande sjuksköterskor (500 kr., bostad och kost).

Predikant och organist

(1,240 kr.).

Ankar, G. A., komminister i Gustav Vasa förs.

Syssloman (19).

Olsson, E. V.; t. 23 30; mottagningstid: 10—12.

En kontorsskrivare (7), ett extra skrivbiträde å röntgenavd. (1,980 kr.).

¹) De med befattningen förenade göromålen bestridas av professorn i kirurgi vid karolinska institutet E. S. H. Key (se nedan).

²) Efter ett års väl vitsordad tjänstgöring kan avlöningen höjas med 600 kr. Dessutom utgår till en var av de å kirurgiska polikliniken tjänstgörande underläkarna särskilt arvode med sammanlagt högst 4,000 kr. per år, varå rörligt lönetillägg icke näs beräknas.

HN.

Maskinist (13).

Johnsson, S. A.

Vaktmästare (7).

Samuelsson, G. A.; Petersson, P. A.; Wallin, N. G.

En *husmoder* (7), en *köksförestånderska* (7), en *biträdande köksförestånderska* (4), en *baderska* (2), en *portvakt* (1), en *portvakt* (1,200 kr.), ett *portvaktsbiträde* (1,320 kr.), fyra *eldare* (III b), fyra *drängar* (III a), en *överkokerska* (II c), en *dietkokerska* (II c), två *första kokerskor* (II b), ett *biträde vid linneförrådet* (I a), en *överhusa* (I d), en *kallskänka* (I d), ett *spisbiträde* (I d), fyra *sömmerskor* (I d), en *husa* (I c), fyra *städerskor* (I b), tio *köksbiträden* (I b).

Södra barnbördshuset.

Volmar Yxkullsgatan 27; Sö.; t. 6 44, 7 64, 61 18, Söder 60 28 (växel).

Mottagningstid: alla tider på dygnet.

Besökstid: å allmänt rum varje dag 1—2; å enskilt och halvenskilt rum 10—2 och 6—8.

Sjukvårdsavgifter: se ovan sid. 99.

Detta barnbördshus, som är Stockholms kommuns förlossningsanstalt, har uppkommit ur de provisoriska barnbördsanstalter, vilka stadens myndigheter sett sig nödsakade att inrätta. År 1864 inrymdes en dylik provisorisk anstalt i huset nr 22 Volmar Yxkullsgatan. Samma lokal togs följande året ånyo för samma ändamål i anspråk, och från denna tid blev det »provisoriska barnbördshuset» bestående. Till 1871 var det inrymt i nysnämnda, för ändamålet förhyrda lokal, men flyttades då till huset nr 27 vid samma gata, som förvärvats av staden år 1874 på samma gång som Maria sjukhusområde. Huset om- och tillbyggdes 1882, varefter namnet provisoriska barnbördshuset utbyttes mot södra barnbördshuset. Då emellertid ökat utrymme visade sig erforderligt, beslöt stadsfullmäktige år 1902 att i det för sjukhusändamål reserverade kv. Grünman uppföra ett nytt barnbördshus. Detta öppnades 1907. Antalet sängplatser är f. n. 111.

I samband med barnbördshuset är anordnad en statens anstalt för barnmorskeundervisning. Genom en överenskommelse år 1905 har staden åtagit sig att mot ett årligt bidrag av 5,000 kr. hålla lokaler för undervisningen och bostäder åt eleverna (f. n. 60 till antalet). Enligt medgivande av stadsfullmäktige år 1904 äro anstaltens lärare och biträdande lärare, under vissa förutsättningar, samtidigt överläkare och biträdande läkare vid barnbördshuset.

Författningar. Kungl. stadga för barnmorskeundervisningen den 19 aug. 1921. Chefens för eklelesiastikdepartementet ämbetsskrivelse den 9 juni 1905 ang. anordnande av barnmorskeundervisning vid södra barnbördshuset m. m.

Stat år 1926. Utgifter: 382,790 kr.; inkomster: 185,500 kr.

Direktör och överläkare

(som barnmorskelärare avlönad av staten, direktörsarvode 600 kr.).

Bovin, K. E.

Biträdande läkare

(avlönad av staten).

Lundqvist, E. B.

Underläkare

(5,700 kr.¹).

Lindén, O. E.; Rydberg, E. W.

Obducent och patolog

(800 kr.).

Reuterwall, O. G. M.

En *assistentläkare* (oavlönad).

En *operationssköterska* (7), sju *barnmorskor* (6), sex *sköterskor* (6).

Prästerligt biträde

(1,500 kr.).

Ankar, G. A., komminister i Gustav Vasa förs.

Syssloman (19).

Olsson, E. V. (se Maria sjukhus).

Bokhållare (13).

Zettergren, E. R.

En *kontorsskrivare* (7).

Maskinist (13).

Johnsson, S. A. (se Maria sjukhus).

Vaktmästare (7).

Kåhrling, K. J. O.

En *biträdande maskinist* (10), en *husmoder* (7), en *köksförestånderska* (gemensam med Maria sjukhus) (7), två *eldare* (III b), två *drängar* (III a), två *sömmerskor* (I d), ett *biträde vid linneförrådet* (I c), åtta *städerskor* (I b).

Epidemisjukhuset.

Valhallavägen, nära Roslagsgatan, uppfartsväg från Ingemarsgatan, Va.; t. 12 89, 13 99, 60 89, Vasa 155 01, Vasa 155 02, Vasa 155 03 (växel); Norr 48 01 (kontoret).

Mottagningstid: sjuka intagas alla tider på dygnet.

Besökstid: varje dag 12,30.

För anhöriga finnes tillfälle att efter erhållet tillstånd i besöksrummen 12,30 e. m. samtala med de patienter, vilkas tillstånd det medger. Upplysningar om patienternas tillstånd meddelas till anhöriga varje helgfri dag 12,30 e. m. av sjukhusets överläkare. Telefonupplysningar angående patienterna lämnas 9—10 och 6—7.

Sjukvårdsavgifter: se ovan sid. 99.

En av kungl. maj:t tillsatt kommitté med uppgift att avgiva förslag till sjukvårdens för-

¹) Efter ett års väl vitsordad tjänstgöring kan avlöningen höjas med 600 kr.

bättrande i huvudstaden hemställde i ett 1827 avgivet betänkande bland annat, att ett provisoriskt sjukhus skulle inrättas för att vid inträffande epidemier eller mera utbredd sjuklighet mottaga sådana sjuka, som icke kunde eller borde på andra sjukvårdsanstalter vinna inträde. Detta blev också kungl. maj:ts beslut, och för ändamålet uppläts Katarina f. d. kronobergnerieegendom vid Nya Sandbergsgatan på Södermalm. Verkställigheten för övrigt överläts åt stadens myndigheter, vilka sedan alltjämt bestritt utgifterna för och förvaltat anstalten, som togs i bruk den 22 juli 1831. Detta provisoriska sjukhus, såsom det ända till år 1878 kallades, var således Stockholms första epidemisjukhus.

Den ifrågakvarande anstalten omorganiserades vid denna tidpunkt till ett vanligt sjukhus under namn av Katarina sjukhus, ehuru vården av smittsamma sjukdomar fortfarande blev en av dess viktigaste uppgifter.

Genom 1874 års hälsovårdslagstiftning (i sin helhet gällande för Stockholm fr. o. m. 1878) ställdes på kommunerna fordran på särskilda sjukhus för vård av smittsamma sjukdomar.

Uppförandet av ett sådant sjukhus blev i Stockholm länge uppskjutet på grund av svårigheten att finna en tjänlig byggnadsplats. I avvaktan härpå användes egendomen nr 82 vid Hornsgatan jämte en del av Katarina sjukhus såsom epidemisjukhus. Sedan staden i slutet av år 1888 förvärvat äganderätten till en vidsträckt, obebyggd bergplatå i den nordligaste, intill Djurgårdsområdet gränsande delen av staden, reserverades där plats för ett nytt epidemisjukhus, och år 1890 beslöt att uppföra ett sjukhus på 170 sängar. Det nya sjukhuset kunde tagas i användning den 18 sept. 1893. Åtskilliga utvidgningar hava sedan dess ägt rum, så att sjukhuset för närvarande har utrymme för 586 patienter (enberäknat tre koleraaracker om 100 pl., som enligt beslut år 1905 uppförts vid sjukhuset¹).

De sjukdomar, som å epidemisjukhuset särskilt behandlas, äro förnämligast scharlakansfeber, difteri, tyfus, paratyfus, barnförlamning, epidemisk hjärnhinneinflammation, fläcktyfus, smittkoppor, rödsot och asiatisk kolera, men därtill äro även, i mån av utrymme, mässling, kikhosta, vattenkoppor o. d.

Vid sjukhuset meddelas av överläkaren klinisk undervisning i epidemiologi åt medicine kandidater, som å sjukhuset fullgöra assistenttjänstgöring.

Till sjukhusets driftkostnader utgår statsbidrag med 2 kr. per underhållsdag för varje kostnadsfritt vårdad sjuk.

Tillfälligt hava år 1926 vid sjukhuset två paviljonger upplåtits för provisorisk sinnessjukvård (se sid 113).

Författningar. Epidemilag den 19 juni 1919. Kungl. kung. den 7 sept. 1920 ang. stats-

bidrag för driften av epidemisjukhus. Instruktion för kommissarien (numera sysslomanen) vid epidemisjukhuset, fastställd av hälsovårdsnämnden den 11 maj 1894. Avtal mellan hälsovårdsnämnden och karolinska institutet ang. klinisk undervisning i epidemiologi vid epidemisjukhuset den 5 maj 1911.

Stat år 1926. Utgifter: 1,051,560 kr. (därav att täckas med lånemedel 258,500 kr.); inkomster: 148,800 kr.

Styrelse.

Hälsovårdsnämnden.

Direktör och överläkare (23)

(dessutom direktörsarvode 1,300 kr. och undervisningsarvode från karolinska institutet 4,000 kr.).

Lichtenstein, A. (förordn. t. o. m. ³¹/s 1934); mottagningstid: vardagar 12,30.

Underläkare

(5,700 kr.¹).

Törnell, E.; Bäärnhielm, R.; en vakant.

Öronläkare

(högst 4,000 kr.).

Arnoldson, N. J.

Nio *sjuksköterskor* (7), fem *extra sjuksköterskor* (2,640 kr.), ett *laboratoriebiträde* (6), fyrtio *sjuksköterskebiträden* (1 d), tjugo *extra sjuksköterskebiträden* (1 c).

Predikant

(1,000 kr.).

Hansson, O. A., kyrkoherde i Sollentuna.

Syssloman (19).

Åhlin, A. Hj. D.; t. sjukhusets växel och Norr 48 01; mottagningstid: 9—1.

Bokhållare (13).

Marchander, T. K. V.

En *extra kontorsskrivare* (3,060 kr.).

Maskinist och desinfektör (13).

Hallström, O. H.

Vaktmästare (7).

Carlsson, J. L.; Wahlström, S. L.

En *biträdande maskinist* (10), en *snickare* (7), en *vaktmästare* (6), en *reparatör* (6), en *husmoder* (7), en *köksförestånderska* (7), en *biträdande köksförestånderska* (4), en *tvättförestånderska* (4), en *portvakt* (1), sju *eldare* (III b), fem *drängar* (III a), en *överkokerska* (II c), en *första kokerska* (II b), en *kokerska* (II a), en *första tvätterska* (II a), två *telefonbiträden* (I d), en *kallskänka* (I d), två *spisbiträden* (I d), en *strykerska* (I c), två *maskintvätterskor* (I c), sju *köksbiträden* (I b), fyra *tvätterskor* (I b), fyra *städerskor* (I b).

¹) Stadsfullmäktige hava den 21 dec. 1925 anslagit medel till uppförande vid sjukhuset av en ny observationspaviljong med 30 platser.

¹) Efter ett års väl vitsordad tjänstgöring kan avlöningen höjas med 600 kr.

HN. Söderby sjukhus.

*Söderby, Uttran; t. Tumba 141 (sysslo-
mannen); Tumba 3 14 (kontoret); Tumba
142, 1 43, 3 20, 3 23 (växel).*

Mottagningstid: vardagar 12—1.

Sjukvårdsavgifter: se ovan sid. 99.

Tuberkulossjuka vårdades ursprungligen å de olika sjukhusen (vid Sabbatsberg i en särskild paviljong sedan 1899) och å däv. försörjningsinrättningens avdelning för kroppssjuka. Först med öppnandet av S:t Görans tuberkulospaviljong år 1902 fick staden ett särskilt tuberkulossjukhus, som emellertid var otillräckligt att samla all tuberkulovård, varför stadsfullmäktige år 1906 beslöt uppföra en anstalt för tillgodoscende av tuberkulossjukvården i Stockholm å stadens egendom Söderby i Salems socken. Sjukhuset, som började beläggas den 1 nov. 1910, är avsett att mottaga medellösa med hemortsrätt i Stockholm men även om sådant utan men för sjukhusets egentliga uppgift låter sig göra, mindre bemedlade lungotsjuka i alla stadier å 404 platser i allmänt rum samt 40 platser i enskilda och halv enskilda rum. Dessutom äger hälsovårdsnämnden rätt att i särskilda fall medgiva intagning å sjukhuset av i Stockholm bossatta men där ej hemortsberättigade personer.

Till stadens driftkostnader för tuberkulossjukvård utgår statsbidrag med 1,75 kr. per dag och patient å allmänt rum.

Författningar. Bestämmelser ang. förvaltningen av Söderby sjukhus, antagna av hälsovårdsnämnden den 18 mars 1910. Kungl. kung. den 28 juni 1919 ang. statsbidrag till driftkostnaderna vid tuberkulossjukvårdsanstalter, med ändr. den 4 juli 1921 och 11 april 1924.

Stat år 1926. Utgifter: 1,204,550 kr. (däruv att täckas med lånemedel 163,000 kr.); inkomster: 337,500 kr.

Direktör och överläkare (25)

(dessutom direktörsarvode 1,300 kr.).

Gullbring, A. G. (förrordn. t. o. m. ^{30/9} 1931); tel. se ovan; mottagningstid: 12—1.

Biträdande överläkare (23).

Leffler, J. K. F.; mottagningstid: 12,30—1.

Underläkare

(5,700 kr.¹), fri kost eller ersättning därför). *Engström, R. O.; Wallén, H. F.; Åkerberg, C. L. K:son; Erlandsson, S. G. G.*

Läkare å röntgenavdelningen

(1,500 kr.).

Överläkaren och biträdande överläkaren.

Extra läkare

för behandling av halstuberkulos

(1,200 kr.).

Erici, E. V.

¹) Efter ett års väl vitsordad tjänstgöring kan avlöningen höjas med 600 kr.

Sjutton *sjuksköterskor* (6), en *sköterska* å röntgenavdelningen, tillika *operationsbiträde* (6), fyrtiofem *sjuksköterskebiträden* (1 b).

Predikant och organist

(1,560 kr.).

Uddin, K. J. R., kyrkoherde i Markim.

Syssloman (19).

Östergren, P. A.; t. Tumba 141; mottagningstid: 12—2.

Bokhållare (13).

Holst, K. G.

En *kontorsskrivare* (7), ett *extra skrivbiträde* (2,520 kr.).

Maskinist (13).

Malmberg, K. L.

Vaktmästare (7).

Holmberg, H. A.; Lindell, B. J. W.

En *biträdande maskinist* (10), en *extra biträdande maskinist* (2,880 kr.), två *snickare* (7), en *målare* (7), en *reparatör* (6), en *extra automobilförare* (2,790 kr.), en *trädgårdsmästare* (4), en *kusk* (4), en *nattvakt* (3), en *husmoder* (7), en *köksförestånderska* (7), en *tvättförestånderska* (4), en *arbetsförestånderska* (tillika lärarinna för barnen) (4), en *biträdande köksförestånderska* (1,800 kr.), två *baderskor* (2), en *portvakt* (1), åtta *eldare* (III b), sju *drängar* (III a), en *överkokerska* (II c), tre *första kokerskor* (II b), ett *första tvättbiträde* (II a), en *kallskänka* (I d), fyra *spisbiträden* (I d), fem *sömmerskor* (I d), en *maskintvätterska* (I c), två *manglerskor* (I c), två *strykerskor* (I c), en *andra kokerska* (I c), tolv *köksbiträden* (I b), sex *tvättbiträden* (I b), tjugufem *städerskor* (I b).

Sanatoriet vid Hamra.

Tullinge; t. Tumba 35.

Då behov av ökat antal sjukhusplatser för huvudstadens tuberkulossjukvård uppstått, beslöt stadsfullmäktige den 28 juni 1923 anvisa medel till inköp av en, ab. Separator tillhörig, å Hamra egendom i Botkyrka socken belägen sanatoriebyggnad, vilken förut disponerats av Stockholms läns landsting. Sanatoriet, som efter erforderliga reparationer började tagas i bruk den 17 mars 1924, är avsett för vård av tuberkulösa barn, vilka, till ett antal av 37, dit överflyttats från Söderby sjukhus.

Stat år 1926. Utgifter: 67,140 kr.; inkomster: 9,360 kr.

Direktör och överläkare

(780 kr.).

Gullbring, A. G. (se Söderby sjukhus).

Redogörare

(400 kr.).

Östergren, P. A. (se Söderby sjukhus).

En *föreståndarinna* (2,400 kr.), en *gårds-karl* (2,280 kr.), en *kokerska* (II a), två *köks-biträden* (I b), tre *sköterskebiträden* (I b).

Barnsjukhuset Simon och Mathilda Sachs' minne.

Årstalunden, Sö.; t. 80 64, (växel); Söder 311 98 (kontoret); Söder 314 14 (avd. I); Söder 365 64 (avd. II).

Mottagningstid: vardagar 11—11,30.

Besökstid: söndagar och onsdagar 12,30—1,30.
Sjukvårdsavgifter: se ovan sid. 99.

Genom gåvobrev av den 12 febr. 1907 donerade stårhusdelägarna efter framlidne generalkonsuln Simon Sachs och hans maka Mathilda Sachs en summa av 400,000 kronor att användas till grundande av ett sjukhus för späda barn med plats för minst 25 barn i första levnadsåret. Vid donationen voro fästade vissa villkor, bl. a. att donatorerna under sin livstid ägde att utse tre av styrelsens sju ledamöter och att kommunen upplåte tomt åt sjukhuset. En sådan upplåts av stadsfullmäktige år 1909 i Årstalunden. Sjukhuset, som öppnades den 9 mars 1911, har 46 platser för sjuka barn, 8 platser för am barn och 6 platser för medföljande digivande mödrar.

Stat år 1926. Utgifter: 169,500 kr.; inkomster: 50,100 kr. (därav 6,000 kr. ränta å donationsmedel).

Styrelse.

Almström, O. H., disponent, stadsfullm., Carlsson, f. Lindskog, Anna R., fru, stadsfullm., Medin, K. O., professor emer., ordf., Möller, C. O., f. d. generaldirektör, vice ordf. (valda av hälsovårdsnämnden); Ernberg, J. H., överläkare, Sachs, J. E., generalkonsul, kassaförvaltare, Thiel, A. S., grosshandlare (valda av donatorerna).

Direktör och överläkare (19)

(dessutom direktörsarvode 600 kr.).

Ernberg, J. H. (förordn. t. o. m. $\frac{4}{5}$ 1929);
mottagningstid: 10 f. m.

Underläkare

(5700 kr.¹).

Hjärne, U. G. Eson.

Obducent

(600 kr.).

Hschen, F.

En *assistentläkare* (oavlönad).

Tre *sjuksköterskor* (6), tre *sjuksköterskebiträden* (I b).

Syssloman

(1,200 kr.).

Herrman, N. V. A. (se ovan sid. 98); mottagningstid: måndagar och fredagar 6—7 e. m., onsdagar 12,30—1,30.

¹) Efter ett års väl vitsordad tjänstgöring kan avlöningen höjas med 600 kr.

En *husmoder* (7), en *värmelednings-skötare*, tillika *gårdskarl* (6), en *överkokerska* (II c), en *sömmerska* (I d), två *köksbiträden* (ett I c och ett I b), tre *städerskor* (I b), en kvinnlig *portvakt* (1,100 kr.).

Barnsanatoriet Tjärnan.

Tjärnan, Kullsveden; t. Säter 11.

År 1908 bildades föreningen kronprinsessan Margaretas vårdanstalt för tuberkulösa barn, i avsikt att i Tjärnans by, cirka fem kilometer från Säter, öppna en vårdanstalt för tuberkulösa barn. Anstalten, som möjliggjordes genom be-hållningen från ett anordnat industrilotteri och medel från »1-majblomman», öppnades i juni 1909. Den är avsedd för fattiga, tuberkulösa barn från Stockholms stad i en ålder ej överstigande 12 år och med utsikt till fullt tillfrisknande eller åtminstone betydligare förbättring. Till en början planerad för 30 barn, har anstalten utvidgats, så att den numera kan rymma 100.

Anstaltens drift har tidigare bekostats dels av enskilda medel, dels av hälsovårdsnämndens bidrag för intagna barn ävensom understöd av fattigvårdsnämnden. År 1916 erbjöd emellertid föreningens styrelse Stockholms stad att fr. o. m. 1917 övertaga anstalten i befintligt skick. Detta erbjudande antogs av stadsfullmäktige den 18 dec. 1916. Hälsovårdsnämnden utsåg den 19 jan. 1917 styrelse och direktör för anstalten. Enligt hälsovårdsnämndens beslut den 7 sept. 1917 be-nämnas anstalten numera barnsanatoriet Tjärnan.

Vårdavgiften utgör 2,50 kr. per dag.

Stat år 1926. Utgifter: 273,860 kr.; inkomster 72,900 kr. (därav 5,000 kr. ränta å donationsmedel).

Styrelsens ledamöter

(arvoden: direktören 1,620 kr., styrelseledamoten 700 kr.).

Andersson, L. I., förste stadsläkare, direktör (se nedan); Lindqvist, F. L., föreståndare.

Redogörare

(900 kr.).

Lundberg, I., kamrerare.

Direktör.

Andersson, L. I. (se ovan).

Läkare

(4,000 kr.).

Berg, S.; t. Säter 39; mottagningstid: tisdagar och fredagar 3—5.

En *föreståndarinna* (3,300 kr.), en *maski-nist* (3,420 kr.), en *befallningsman* (3,420 kr.), en *skomakare* (2,520 kr.), en *lärvärd* (1,860 kr.), två *sköterskor* (2,820—2,340 kr.), två *eldare*, två *barnsköterskor*, en *kokerska*, en *bagerska*, fjorton *biträden*.

HN. Sjukhuset Eira, Stockholms stads och läns sjukhus.

Rörande detta för vård av könsjuka från staden och Stockholms län avsedda sjukhus, som icke är upptaget på stadens stat och icke sorterar under hälsovårdsnämnden, se under avd. 4.

Stockholms stads vårdanstalter för sinnessjuka.

För vård av sinnessjuka, som voro i trängande behov av vård å hospital, men av brist på plats icke kunde därstädes omedelbart emottagas, inrättades 1882 en särskild avdelning med 4 platser vid Maria sjukasyll (upptagningsanstalt; jfr sid. 105). Då detta utrymme snart visade sig för knappt, anordnades 1886 i stadens egendom Jakobsberg vid Hornstull en provisorisk vårdanstalt för sinnessjuka med 26 platser.

Den 20 juni 1893 beslöt stadsfullmäktige att utvidga dåv. försörjningsinrättningens avdelning för obotligt sinnessjuka (se sid. 138) och bestämde i sammanhang därmed, att å denna anstalt även skulle få intagas under någon kortare tid kommunen tillhörande sinnessjuka, vilka voro i trängande behov av vård å hospital men ej genast kunde där bli intagna. Denna byggnad skulle även inrymma den sjuktuga för provisorisk vård av patienter, som avvaktade att bli på hospitalet intagna, vilken hälsovårdsnämnden låtit inrätta vid Jakobsberg. Då emellertid utrymmet även i det nya sjukhuset å försörjningsinrättningen visade sig otillräckligt, inreddes 1898 lokaler för ca 30 sinnessjuka i egendomen nr 71 vid Brännkyrkagatan (nu 82 Hornsgatan), och då även denna sjukavdelning blev fullt belagd, uppläts den 1 okt. 1902 en del av Katarina sjukhus och i maj 1903 (i samband med inrättandet av provisoriska sjukhuset) hela sagda anstalt till vård av sådana sinnessjuka, varigenom beredd plats för 106 patienter. Efter vidtagande av denna åtgärd utrymdes hälsovårdsnämndens avdelning för sinnessjuka vid försörjningsinrättningen.

För att fylla det behov av ytterligare ökat utrymme för sinnessjukvården, som i slutet av år 1904 åter började göra sig gällande, gick hälsovårdsnämnden i författning om inredande till sjuklokaler av ytterligare tvenne provisoriska sjukavdelningar, den ena i egendomen nr 13 vid Södermannagatan och den andra i egendomen nr 34 vid Bondegatan. Dessa nya avdelningar togos i bruk år 1905.

Efter långvariga förhandlingar blev frågan om anordnande av ett särskilt sjukhus för den staden åliggande provisoriska sinnessjukvården slutgiltigt avgjort år 1905, i det stadsfullmäktige för tillgodoseende av denna sjukvård då beslöt uppföra en vårdanstalt, inrymmande 460 platser och förlagd till lägenheten Långbro inom Brännkyrka socken. 1907 och 1908 anslögs stadsfullmäktige ytterligare medel till utvidgning (för mottagande

av å allmänna försörjningsinrättningen vårdade sinnessjuka). 1922 och 1925 hava tvenne nya paviljonger för oroligt sjuka, blivit fullbordade, varigenom antalet platser vid sjukhuset stigit till 820.

Sedan sjukhuset vid Långbro blivit färdigt och i slutet av år 1909 tagits i anspråk, upphörde verksamheten vid de provisoriska sinnessjukhusen, men då utrymmet vid Långbro ej räckte till, måste sjukhuset Hornsgatan 82 under år 1912, anstalten vid Bondegatan år 1914 och anstalten vid Södermannagatan år 1917 åter beläggas, varjämte Katarina sjukhus ånyo börjat användas huvudsakligen för sinnessjukvård. Sjukhuset vid Södermannagatan kunde visserligen stängas år 1918, men under år 1920 blev det nödvändigt att åter taga detsamma i bruk. År 1921 öppnades dessutom ett nytt provisoriskt sinnessjukhus vid Norrtullsgatan i en av allmänna barnhusinrättningen förhård byggnad och år 1923 ytterligare ett vid sjukhuset S:t Göran, vilket emellertid i april 1926 överflyttats till epidemisjukhuset (se sid. 113). I början av år 1926 har ytterligare ett nytt sinnessjukhus tillkommit å egendomen Kiholm vid Södertälje. (Se vidare nedan.)

Enligt år 1925 mellan staten och staden ingångne avtal angående sinnessjukvårdens ordnande, vilket avtal trädde i kraft den 1 jan. 1926, har staden åtagit sig att för framtiden (med vissa undantag) ombesörja och bekosta hela sin sinnessjukvård, mot viss ersättning här för av statsmedel. Stadens övertagande av sina å statshospitalet vårdade patienter skall genomföras under en övergångstid av åtta år. För ifrågasvarande patienters omhändertagande torde staden komma att uppföra en ny sinnessjukvårdsanstalt.

Författningar. Kungl. stadga ang. sinnessjuka den 14 juni 1901, med ändr. den 2 maj 1919 och 21 aug. 1925. Avtal mellan staten och Stockholms stad angående sinnessjukvårdens ordnande, godkänt av kungl. maj:t den 18 dec. 1925 och av stadsfullmäktige den 19 okt. 1925.

Sjukhuset vid Långbro.

Långbro, Älvsjö; t. 32 10, 34 01, 34 12, 34 16.

Mottagningstid: för vinnande av upplysning ang. sjukas intagning 12,15—1. I övrigt intagas patienter alla tider på dygnet.

Besökstid: 12,30—1,30.

Expeditionstid: å sysslomanskontoret 9—2.

Sjukvårdsavgifter: se ovan sid. 99.

Reglementen m. m. Ordningsregler för sjukhuset, fastställda av sjukhusets styrelse den 15 dec. 1910. Brandordning för sjukhuset, fastställd av sjukhusets styrelse den 15 dec. 1910. Instruktion för sysslomannen vid

sjukhuset, fastställt av sjukhusets styrelse den 18 maj 1911. Instruktioner för ekonomi- och sjukvårdspersonal vid sjukhuset, fastställda av sjukhusets styrelse den 3 aug. 1911.

Stat år 1926. Utgifter: 2,183,770 kr.; inkomster: 1,653,900 kr. (därav från fattigvårdsnämnden 1,000,000 kr.).

Direktör och överläkare (25)

(dessutom direktörsarvode 1,300 kr.).

Kinberg, O. W. (förordn. t. o. m. $\frac{4}{5}$ 1929); t. 3210, 3401; mottagningstid: 12,15—1.

Biträdande överläkare (23).

Hubert, B. T. H.

Biträdande läkare (20).

Wahlén, A. E.; en vakant; t. 3412.

Underläkare

(5,700 kr.¹⁾, fri kost eller ersättning därför).

Franke, C. B. O.; **Hellberg, K. V.;** **Rabe, K. A. H.;** t. 3412.

En *biträdande uppsyningsman* (9), fyra *föreståndarinnor* (8), sju *förste skötare* (8), sju *skötare* (7), *tjugusex översköterskor* (7), fyra *extra översköterskor* (2,640 kr.), *tjuguen första sköterskor* (6) *tjuguåtta sköterskor* (5), *fyrtioåtta extra skötare* (1,800 kr.), *åttonio extra sköterskor* (1,500 kr.), *fem skötarelever* (1,680 kr.), *tio sköterskeelever* (1,380 kr.).

Predikant

(900 kr.).

Öhman, K. D., ständig adjunkt i Brännkyrka förs.

En *organist* (360 kr.).

Syssloman (20).

Svenson, S. A.; t. 3416; mottagningstid: 12—2.

Bokhållare (13).

Alström, H.

Två kontorsskrivare (7).

Maskinist (13).

Bohman, G. A.

Vaktmästare (7).

Tingström, H. K. O.; **Vistrand, G. A.**

En *biträdande maskinist* (10), en *trädgårdsmästare* (10), en *snickare* (8), en *skomakare* (8), en *målare* (8), en *skräddare* (8), en *murare* (8), en *tapetserare* (8), en *bokbindare* (8), *två automobilförare* (7), en *biträdande skomakare* (6), en *biträdande snickare* (6), en *biträdande skräddare* (6),

¹⁾ Efter ett års väl vitsordad tjänstgöring kan avlöningen höjas med 600 kr.

en *biträdande målare* (6), en *vaktmästare* (6), *två reparatörer* (6), ett *trädgårdsbiträde* (4), en *nattvakt* (3), *två portvakter* (2), en *köksförestånderska* (7), en *husmoder* (6), en *arbetsförestånderska* (6), en *tvättförestånderska* (5), en *biträdande köksförestånderska* (4), *nio eldare* (III b), *sju drängar* (III a), en *överkokerska* (II c), en *biträdande tvättförestånderska* (II c), *två kokerskor* (II b), en *kallskänka* (II a), ett *telefonbiträde* (I d), ett *spisbiträde* (I d), *två strykskor* (I c), en *manglerska* (I c), en *maskintvätterska* (I c), *fjorton köksbiträden* (I b), *tolv tvätterskor* (I b), *tjugufyra städerskor* (I b).

Katarina sjukhus.

Nya Sandbergsgatan 1, Sö.; t. 26 00, 94 09 (läkareexpeditionen); *Söder 333 20, Söder 295 (kontoret 10—3).*

Besöks-tid: söndagar, tisdagar och torsdagar 1,30—2,30; telefonförfrågningar om patienter alla dagar endast 1,30—2,30.

Sjukvårdsavgifter: se ovan sid. 99.

Detta sjukhus tillkom 1831 och kallades då provisoriska sjukhuset men erhöll 1877 namnet Katarina sjukhus. Staten byggde sjukhuset, som överlämnades till kommunens förvaltning och till en början användes till epidemivård, efter 1878 till vanlig sjukvård och sedermera togs i anspråk som sinnessjukanstalt. Efter öppnandet av sjukhuset vid Långbro var Katarina sjukhus en tid kroppssjukhus men mottagas nu å anstalten, som rymmer 131 platser, personer lidande av delirium tremens (41 pl.) och sinnessjukdomar (90 pl.).

Stat år 1926. Utgifter: 374,670 kr.; inkomster: 143,400 kr.

Direktör och överläkare (18)

(dessutom direktörsarvode 600 kr.).

Eneström, Hj. E. (förordnad t. o. m. $\frac{31}{5}$ 1933); mottagningstid: 10—11.

Underläkare

(5,700 kr.¹).

Sahlin, G. L.

En *föreståndarinna* (8), en *översköterska* (7), *sex skötare* (7), *fem första sköterskor* (6), *femton sköterskor* (5), *fyra extra skötare* (1,800 kr.), *tre extra sköterskor* (1,500 kr.).

Predikant

(780 kr.).

Ahlfeldt, R. A., komminister i Katarina förs.

Syssloman (16).

Mathson, E. C. A. F.; t. 26 00, Söder 295; mottagningstid: 10—12.

¹⁾ Efter ett års väl vitsordad tjänstgöring kan avlöningen höjas med 600 kr.

HN.

En *kontorsskrivare* (7), en *maskinist* (7), en *vaktmästare* (6), en *arbetsförestånderska* (6), en *köksförestånderska* (4), en *portvakt* (1), tre *eldare* (III b), en *kokerska* (II a), ett *köksbiträde* (I c), ett *tvättbiträde* (I c), fyra *köksbiträden* (I b), två *städerskor* (I b), en *renhållningsarbeterska* (1,200 kr.).

Provisorisk sinnessjukvård.

I Stockholms stads stat äro utgifter och inkomster för de provisoriska sinnessjukhusen (se nedan) sammanförda under ovanstående rubrik.

Stat år 1926. Utgifter: 819,130 kronor; inkomster: 104,400 kr.

Provisoriska sinnessjukhuset vid Hornsgatan.

Hornsgatan 82 B, Sö.; t. 2170, Söder 339 75.

Besökstid: söndagar, tisdagar och torsdagar 1,30—2,30.

Då utrymmet å sjukhuset vid Långbro visade sig otillräckligt, började detta provisoriska sjukhus (se ovan) hösten 1912 ånyo beläggas. Sjukhuset har 32 platser.

Överläkare

(1,000 kr.).

Eneström, Hj. E. (se Katarina sjukhus).

Underläkare

(5,700 kr.¹).

Rosenström, E. W.

En *föreståndarinna* (8), en *första sköterska* (6), elva *sköterskor* (5).

Redogörare

(400 kr.).

Mathson, E. C. A. F. (se ovan).

En *portvakt* (manlig) (2,400 kr.), två *kokerskor* (II a), två *köksbiträden* (I b), en *städerska* (I b), en *bitr. portvakt och baderska* (1,020 kr.).

Provisoriska sinnessjukhuset vid Bondegatan.

Bondegatan 56, Sö.; t. 89 17.

Besökstid: söndagar, tisdagar och torsdagar 1,30—2,30.

Då utrymmet å sjukhuset vid Långbro visade sig otillräckligt, började detta provisoriska sjukhus (se ovan) att åter beläggas i början av år 1914. Sjukhuset har 56 platser.

Överläkare

(1,000 kr.).

Eneström, Hj. E. (se Katarina sjukhus).

¹) Efter ett års väl vitsordad tjänstgöring kan avlöningen höjas med 600 kr.

Underläkare.

Rosenström, E. W. (se ovan).

En *föreståndarinna* (8), två *första sköterskor* (6), nio *sköterskor* (5), en *extra sköterska* (2,100 kr.).

Redogörare

(400 kr.).

Mathson, E. C. A. F. (se ovan).

En *kontorsskrivare* (2,460 kr.), en *gårds-karl* (III a), två *kokerskor* (II a), tre *köksbiträden* (I b), en *städerska* (I b), en *renhållningsarbeterska* (1,980 kr.; gemensam för alla filialerna å söder).

Provisoriska sinnessjukhuset vid Södermannagatan.

Södermannagatan 13, Sö.; t. 212 64.

Besökstid: söndagar, tisdagar och torsdagar 1,30—2,30.

Detta provisoriska sjukhus (se ovan) måste på grund av det otillräckliga utrymmet å sjukhuset vid Långbro under år 1917 åter tagas i anspråk för sinnessjukvård. Året därefter blev det visserligen möjligt att ånyo stänga detsamma, men den ökade tillströmningen av sinnessjukpatienter under år 1920 gjorde det ånyo nödvändigt att taga det i anspråk. Sjukhuset har 50 platser.

Överläkare

(1,000 kr.).

Eneström, Hj. E. (se Katarina sjukhus).

Underläkare

(600 kr.).

Rosenström, E. W. (se ovan).

En *föreståndarinna* (2,580 kr.), femton *sköterskor* (2,640—1,500 kr.).

Redogörare

(400 kr.).

Mathson, E. C. A. F. (se ovan).

En *kokerska* (II a), en *portvakt* (köksbiträde) (I b), ett *köksbiträde* (I b).

Provisoriska sinnessjukhuset vid Norrtullsgatan.

Norrtullsgatan 14, Va.; t. 812 85.

Besökstid: söndagar, tisdagar och torsdagar 1,30—2,30.

För att tillgodose behovet av ökat utrymme för stadens sinnessjukvård träffade hälsovårdsnämnden våren 1921 avtal med direktionen för allmänna barnhuset om förhyrande för stadens räknring av en å allmänna barnhusets område befintlig sjukhusbyggnad. Sjukhuset, som till en början hade 48 platser, öppnades i maj 1921. I början av år 1925 har detta provisoriska sin-

nessjukhus avsevärt utvidgats genom förhyrande av ytterligare lokaler inom allmänna barnhuset. Staden disponerar f. n. å barnhuset inalles 190 vårdplatser, samtliga avsedda för sinnessjuka kvinnor.

Överläkare
(2,000 kr.).

Eneström, Hj. E. (se Katarina sjukhus).

Underläkare
(4,320 kr.).

Ströman, R. A.

Fyra *föreståndarinnor* (2,880—2,220 kr.),
tjugutre *sköterskor* (2,640—1,500 kr.), en *av-
betsföreståndarinna* (1,860 kr.), fem *sköter-
skeelever* (1,380 kr.).

Redogörare
(800 kr.).

Mathson, E. C. A. F. (se ovan).

En *dräng* (III a), två *stüderskor* (I b).

Provisoriska sinnessjukavdelningen vid epidemisjukhuset.

*Valhallavägen, uppfartsväg från Inge-
marsgatan; tel. se sid. 106.*

Besökstid: söndagar, tisdagar och tors-
dagar 1,30—2,30.

På grund av den allttjämt stora bristen på
sjukhusplatser för sinnessjuka inrättades i febr.
1923 en provisorisk sinnessjukavdelning vid
sjukhuset S:t Göran. I april 1926 överflyttades
denna till epidemisjukhuset, där två paviljonger
(med 60 platser) tillfälligt upplåtits för den-
samma.

Överläkare
(500 kr.).

Eneström, Hj. E. (se Katarina sjukhus).

Underläkare.

Ströman, R. A. (se ovan).

En *föreståndarinna* (2,580 kr.), fyra *skö-
terskor* (1,980—1,500 kr.), fyra *skötareelever*
(1,680 kr.), tre *sköterskeelever* (1,380 kr.).

Redogörare.

Mathson, E. C. A. F. (se ovan).

Sinnessjukhuset vid Kiholm.

Kiholm, Södertälje; t. Södertälje 107.

På grund av det allttjämt växande behovet
av vårdplatser för sinnessjuka har hälsovärds-
nämnden i början av år 1926 förhyrt vissa
byggnader å egendomen Kiholm vid Södertälje
och därstädes inrättat ytterligare ett sinnessjuk-
hus med 40 å 50 platser. Det nya sinnessjuk-
huset togs i bruk den 5 mars 1926.

Direktör.

Andersson, L. I., förste stadsläkare.

Läkare.
(1,500 kr.).

Bystedt, I., överläkare (se sid. 139).

Redogörare.

Johansson, E. V., kontorsskrivare vid Katarina
sjukhus.

En *föreståndarinna* (2,400 kr.); övrig
personal ännu ej utsedd.

Stockholms stads upptagningsanstalt för hastigt insjuknade.

Upptagningsanstalten är avsedd för till-
fällig vård av sjuka personer, som av en eller
annan orsak äro i behov av att snarast möjligt
intagas å sjukvårdsanstalt men på grund av de i
stadgarna för Stockholms stads sjukhus gällande
bestämmelser eller till äventyrs av brist på plats
icke kunna till vård av dessa sjukhus omedel-
bart emottagas. Sjuk, som är försedd med re-
miss till inrättning för kroniskt sjuka eller av
läkare utfärdat intyg om behov av vård å dylik
inrättning, må dock icke å anstalten emottagas,
så framt icke sjukdom tillstött, som kräver
ofördröjlig vård. För att å upptagningsanstal-
ten intagas skall den sjuke vara dit införd av
polisman eller dit remitterad av förste stadsläka-
ren eller fattigvårdsinspektören, och skall dylik
sjuk emottagas alla tider på dygnet. Sjukhus-
styrelsen äger att förordna en av underläkarna
vid det sjukhus, där upptagningsanstalten är
belägen, att under inseeende av vederbörande
överläkare bestrida läkarevården vid anstalten.
Upptagningsanstalterna hava tidigare varit två,
en vid Sabbatsbergs sjukhus och en vid Maria
sjukhus. Den sistnämnda har emellertid under
1918 införlivats med sjukhuset ifråga och ingår
numera i detsamma som en vanlig sjukavdelning.

Reglemente. Hälsovärdsnämndens reglemente
för upptagningsanstalterna för hastigt insjuknade
den 28 sept. 1901.

Stat år 1926. Utgifter: 17,400 kr.

Sabbatsbergs upptagningsanstalt för hastigt insjuknade.

*Dalagatan 9 & 11, Va.; t. Sabbatsbergs
sjukhus».*

Anstalten öppnades för mottagande av sjuka
den 14 okt. 1901. Byggnaden, som är upp-
förd till en vånings höjd, innehåller ett större
sjukrum för män med 8 platser, tre mindre sjuk-
rum för kvinnor med 5 platser, 4 isoleringsrum
för oroliga patienter, jämte badrum, sköterske-
rum m. m.

Läkare.

Se Sabbatsbergs sjukhus (sid. 101).

En *sköterska* (6), två *extra biträden*
(1,500 kr.), en *stüderska* (1 b).

Syssloman.

Se Sabbatsbergs sjukhus (sid. 102).

HN.

Konvalescenthem.

Isidor Dannströms konvalescenthem.

Se under Sabbatsbergs sjukhus (sid. 101).

Albert och Hulda Pålsons konvalescenthem

(Vällinge konvalescenthem).

Vällinge i Salems socken av Stockholms län; adr. Vällinge, Stockholm 2; t. Norsborg 46; expeditionstid: 11—1.

Hemmet har till ändamål att bereda underhåll och vård åt kvinnor, som efter genomgången sjukdom härav äro i behov och icke kunna i eget hem eller hos anhöriga på tillfredsställande sätt vårdas. Hemmet har tillkommit genom en av godsägaren Albert Pålson och hans hustru Hulda Pålson, född Hjertröm, till Stockholms stad överlämnad donation å 200,000 kr., vars årliga avkastning skall användas till bestridande av utgifter för å hemmet intagna personers underhåll och vård. Stadsfullmäktige hava 1905 åtagit sig att tillhandahålla lokal för hemmet, bekosta dess inredning och uppsättning samt bestrida de ytterligare utgifter för detsamma, som ej betäckas av denna donation och möjligen tillkommande donationers avkastning. Enligt donationsbrevet hava lasarettsläkare i Kalmar läns norra länstingsområde rättighet att ständigt få vid hemmet disponera över två platser.

Hemmet förvaltas av en styrelse, bestående av förste stadsläkaren, fattigvårdsinspektören och två ledamöter, utsedda en av fattigvårdsnämnden och en av hälsovårdsnämnden, samt godsägaren Albert Pålson, så länge han själv är därtill villig. De valda ledamöterna utses varje år i december månad för det kommande året. Stadgar för hemmets verksamhet fastställas av hälsovårdsnämnden på förslag av styrelsen. Vistelsen å hemmet, som har plats för 30 patienter, är kostnadsfri och får i regel ej överskrida fyra veckor. Remiss till intagning sker genom fattigvårdsinspektören.

Reglemente. Hälsovårdsnämndens stadgar för Albert och Hulda Pålsons konvalescenthem den 24 aug. 1906.

Stat år 1926. Utgifter 42,250 kr.; inkomster 16,450 kr. (däraf 10,000 kr. ränta å donationsmedlen).

Styrelse.

Andersson, L. I., förste stadsläkare (självskr.), ordf.; Nordfeldt, A. G., fattigvårdsinspektör (självskr.); Théel, f. Roth, Elisif, fru, stadsfullm. (utsedd av hälsovårdsnämnden); Rogh, f. Fähræus, Jenny M., fru (utsedd av fattigvårdsnämnden); Pålson, S. A., godsägare (donator).

Föreståndarinna (6).

Lundgren, Tilly G.

En gårdskarll (2,160 kr.), en kokerska, två köksbiträden, två städerskor.

Jacques och Galathée Lamms konvalescenthem för tuberkulossjuka.

Stora Gungan, Enskede; t. Enskede 250.

I enlighet med bestämmelserna i änkefru Galathée Lamms testamente den 23 juli 1913 överlämnades till staden ett belopp av 100,000 kr. till ett konvalescenthem för behövande personer, som vid något av stadens sjukhus behandlats för tuberkulos mot villkor, att staden upplåte för ändamålet lämplig lokal och omhändertog bestyret med förvaltningen av såväl penningmedlen som hemmet. Stadsfullmäktige uppdrogo den 18 okt. 1915 åt hälsovårdsnämnden att vidtaga åtgärder i testamentets syfte. Sedan nämnden låtit inreda lokaler å en staden tillhörig lägenhet i Brännkyrka och den 19 jan. 1917 utsett styrelse för hemmet, öppnades detta den 6 därpå följande februari. Hemmet har 8 platser.

Stat år 1926. Utgifter: 17,330 kr.; inkomster: 8,440 kr. (däraf 6,200 kr. ränta å donationsmedlen).

Styrelse.

Andersson, L. I., förste stadsläkare, ordf.; Sundell, C., prakt. läkare.

Föreståndarinna (5).

Andersson, Anna A.

Ett sköterskebiträde (1,320 kr.).

Heijkenskjölds konvalescenthem.

Måsnaryd, Södertälje; t. Södertälje 1663.

På grund av testamente av översten S. L. Heijkenskjöld och hans maka överlämnade deras arvingar, efter vissa förhandlingar, år 1919 till Stockholms stad ett belopp av 400,000 kr., varav 350,000 kr. skulle utgöra grundplåt till ett hem för konvalescenter, benämnt »Heijkenskjöldska konvalescenthemmet», och 50,000 kr. »Heijkenskjölds fond till vård av konvalescenter», vars avkastning skulle tillhandahållas hälsovårdsnämnden. På förslag av hälsovårdsnämnden beslöt stadsfullmäktige den 18 dec. 1922 bemyndiga nämnden att arrendera viss del av den Södertälje stad tillhöriga egendomen Måsnaryd vid sjön Måsnaren i Västertälje socken för inrättande därstädes av det tilltänkta konvalescenthemmet. Arrendet omfattar huvudbyggnaden och några mindre byggnader jämte park, trädgård och hagmark.

Konvalescenthemmet är avsett för medellösa eller mindre bemedlade kvinnor från Stockholms stad, vilka efter utskrivning från sjukhus äro i behov av konvalescentvård, samt har plats för 30 patienter. Vårdavgiften utgår, där icke nedläggning eller befrielse beviljats, med 2 kr. per dag. Hemmet, som förvaltas av en av hälso-

vårdsnämnden utsedd styrelse på tre personer, började sin verksamhet i april 1923.

Stat år 1926. Utgifter: 49,270 kr.; inkomster: 39,550 kr. (därav 26,000 kr. ränta å donationsmedel).

Styrelse.

Eidem, R., prakt. läkare; **Karlsson, W. E.**, borgarråd, stadsfullm., ordf.; **Théel, f. Roth**, Elisif, fru, stadsfullm.

Redogörare och sekreterare

(300 kr.).

Lundberg, I., kamrerare.

Föreståndarinna (6).

Wallengren, Gerda N.

En *gårdskarv* (2,160 kr.), en *dräng* (1,620 kr.), en *kokerska* (11 a), fyra *biträden* (1 b).

Ihrfeltska barnhemmet.

Nya Torsvik nr 62, Herserud, Lidingö I; t. Lidingö 441.

I skrivelse till stadsfullmäktige den 27 aug. 1920 erbjöd sig vice häradshövding Fredrik Ihrfelt att utan ersättning till staden upplåta sin villafastighet Nya Torsvik nr 62 i Lidingö för att under benämning »Ihrfeltska barnhemmet» användas till konvalescent- och vilohem för behövande, efter sjukhusvistelse kläna barn i åldern 3—11 år, tillhörande Stockholms kommun.

Stadsfullmäktige beslöt den 18 okt. 1920 att med tacksamhet mottaga donationen på de angivna villkoren samt uppdraga åt hälsovårdsnämnden att handhåva förvaltningen av barnhemmet. Hemmets styrelse består av donatorn samt två av hälsovårdsnämnden utsedda ledamöter jämte en suppleant för dessa.

Hemmet kan mottaga högst 15 barn.

Stat år 1926. Utgifter: 29,290 kr.; inkomster: 4,770 kr.

Styrelse.

Andersson, L. I., förste stadsläkare, kassaförvaltare; **Ihrfelt, S. F. V.**, vice häradshövding (donator), ordf.; **Lindqvist, F. L.**, föreståndare.

Suppleant: Ulrich, Ellen, fröken.

Föreståndarinna (5).

Lindaur, Helga M.

En *kokerska* (1,650 kr.), två *biträden* (1,320 kr.).

Polikliniker.

Så kallade polikliniker, varmed förstås läkarmottagningar, där behandling meddelas åt fattiga sjuka, som ej behöva sluten anstaltsvård, hava sedan lång tid tillbaka varit anordnade i Stockholm, dels vid serafimerlasarettet, i syfte att

härigenom erhålla ökat undervisningsmaterial, dels såsom fristående institutioner, upprättade på enskilt initiativ och utan sammanhang med sjukhus. De sistnämnda poliklinikerna hava efter hand antingen erhållit kommunalt understöd eller ock blivit av hälsovårdsnämnden helt övertagna. Sålunda underhåller staden sedan 1886 en poliklinik å Södermalm och sedan 1919 en å Norrmalm, varjämte staden sedan 1884 lämnar bidrag till underhållskostnaderna till den s. k. allmänna polikliniken å Östermalm. Avdelningarna för behandling av könssjukdomar vid dessa polikliniker motsvara de i § 5 av lagen den 20 juni 1918 angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar omförmälda polikliniker. För dessa trenne, som avgiva berättelser till hälsovårdsnämnden, redogöres här nedan.

Beträffande avgifter vid nämnda poliklinikers avdelningar för könssjukdomar gälla samma bestämmelser som för polikliniken vid sjukhuset St Göran (se sid. 103). För övriga poliklinikavdelningar gäller, att medellösa personer erhålla kostnadsfri behandling; därjämte må efter läkares beprövande därstädes även behandlas bemädlade personer, av vilka läkaren är berättigad att för egen räkning uppbära ersättning av intill 2 kr. för varje besök.

Staden lämnar även bidrag till andra polikliniker (se å avd. 4): serafimerlasarettets, diakonissjukhusets, kronprinsessan Lovisas vårdanstalts, karolinska institutets barnpoliklinik (i allmänna barnhuset), gymnastiska centralinstitutet (för sjukgymnastisk poliklinik), tandläkareinstitutets även som vanföresanstalts poliklinik. Dessutom har staden egna polikliniker i förening med vissa sjukhus, nämligen Sabbatsbergs och Maria sjukhus samt sjukhuset St Göran (se sid. 101—105).

Instruktioner m. m. Instruktion för läkare vid de av Stockholms stads hälsovårdsnämnd inrättade polikliniker, fastställd av hälsovårdsnämnden den 24 jan. 1919. Lag den 20 juni 1918 angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar, med ändring den 15 juni 1922. Instruktion för läkare vid de, jämlikt gällande lag angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar den 20 juni 1918, i Stockholm inrättade polikliniker, fastställd av hälsovårdsnämnden den 24 jan. 1919. Kungl. kungörelse den 13 dec. 1918 ang. ersättning av statsmedel för läkarundersökning, läkemedel m. m. enligt § 6 i lagen den 20 juni 1918 angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar, med ändr. den 26 sept. 1921, 20 okt. 1922, 22 juni 1923 och 11 april 1924.

Stat år 1926. Utgifter: 126,625 kr.; inkomster: 3,100 kr.

Stadens poliklinik å Södermalm.

Folkungagatan 69, Sö.; t. Söder 30252.

Föreståndare

(avlöning se nedan).

Widstrand, C. A.

Barnsjukdomar.

Repslagaregatan 14, Sö.

Mottagningstid: måndagar, torsdagar och lördagar 12—1.

Läkare

(2,800 kr.).

Nordenson, A. G.; Hägg, A. D.

Hudsjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar och lördagar 9—10.

Läkare

(2,100 kr.).

Moberg, V. L.

Kvinnosjukdomar.

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 9—9,30.

Läkare

(2,100 kr.).

Nilsson, Ada K.

Lungsjukdomar.

Mottagningstid: måndagar och torsdagar 2—2,30.

Läkare

(2,300 kr., därav som föreståndare 200 kr.).

Widstrand, C. A.

Tandsjukdomar.

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 8,30—9,30 f. m.

Tandläkare

(2,100 kr.).

Wessler, J. A.

Urinvägarnas och könsorganens sjukdomar (kvinnlige patienter).

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 6,30—7; tisdagar, torsdagar och lördagar 11—11,30.

Läkare

(7,200 kr.; avlöningen utgår av statsmedel).

Salén, f. af Klintberg, S. A. M. (Signe).

Assistent

(3,600 kr.; avlöningen utgår av statsmedel).

Rossander, Gunhild.

Urinvägarnas och könsorganens sjukdomar (manlige patienter).

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 11—11,30; tisdagar och torsdagar 6,30—7 samt lördagar 2—2,30.

Läkare

(6,500 kr.; avlöningen utgår av statsmedel).

Grönqvist, K. J. R.

Ögonsjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar, torsdagar och lördagar 6—7.

Läkare

(2,800 kr.).

Lönberg, F. U.

Öron-, näs- och halssjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar 1—1,30 och fredagar 12—12,30.

Läkare

(2,100 kr.).

Flodqvist, L. G.; Hæggström, A. E.

Tre sköterskor (6), två sköterskebiträden (1 c).

Stadens poliklinik å Norrmalm.

Sveavägen 98, Va.; t. 840 34.

Urinvägarnas och könsorganens sjukdomar (kvinnlige patienter).

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 9,30—10; tisdagar och torsdagar 6,30—7; lördagar 2—2,30.

Läkare

(7,500 kr.; avlöningen utgår av statsmedel).

Sjöquist-Rhodin, Tyra M.

Urinvägarnas och könsorganens sjukdomar (manlige patienter).

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 6,30—7; tisdagar, torsdagar och lördagar 11—11,30.

Läkare

(7,000 kr.; avlöningen utgår av statsmedel).

Reenstierna, J. L.

En sköterska (6), ett sköterskebiträde (1 c), ett extra skrivbiträde (900 kr.).

Polikliniken å Östermalm

(Allmänna polikliniken).

(Understödd av staden.)

Riddaregatan 3, Ö.; t. Österm. 15 85.

Stadens bidrag år 1926: 10,700 kr.

Föreståndare.

Lundberg, K. A. R. (se nedan, reumatiska åkommor).

Hudsjukdomar.

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 12—12,30; tisdagar, torsdagar och lördagar 1,30—2.

Läkare.

Janzon, B. I.

Reumatiska åkommor.

»Tallermans frinstitut.»

Mottagningstid: måndagar och torsdagar 12—12,30.

Läkare.

Lundberg, K. A. R.

Urinvägarnas och könsorganens sjukdomar (kvinnliga patienter).

Mottagningstid: tisdagar, torsdagar och lördagar 9,30—10; måndagar, onsdagar och fredagar 6,30—7.

Läkare

(7,200 kr.; avlöningen utgår av statsmedel).

Paykull, S. S. E. (Lilly).

Assistent

(3,600 kr.; avlöningen utgår av statsmedel).

Magnell-Nauclér, Valborg V. E.

Urinvägarnas och könsorganens sjukdomar (manliga patienter).

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 11,30—12; tisdagar och torsdagar 6,30—7 samt lördagar 2—2,30.

Läkare

(6,800 kr.; avlöningen utgår av statsmedel).

Janzon, B. I.

En sköterska, ett sköterskebiträde, ett skrivbiträde.

Ögonsjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar, torsdagar och lördagar 4—5.

Läkare.

Uddgren, Gerda S.

Öron-, näs- och halssjukdomar.

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 9—10.

Läkare.

Klingspor, S. W.

Stockholms stads upplysnings- och understödsbyråer för tuberkulossjuka.

Byråerna, som öppnades, den södra i december 1906 och den norra i maj 1909, hava till uppgift att åt lungotssjuka meddela råd och upplysningar till sjukdomens bekämpande och förekommande av smittas spridande och att, om den sjuke är medellös eller mindre bemedlad, lämna nödigt understöd. Byråerna stå under hälsovårdsnämndens förvaltning och överinseende, och utövar förste stadsläkaren närmaste tillsynen över deras verksamhet. Vardera byrån står under ledning av en föreståndare, som skall vara en legitimerad och i tuberkulossjukdomens diagnos, behandling och profylaxi kunnig läkare. Föreståndare även som biträdande läkare antagas av hälsovårdsnämnden; övrig personal antagas av förste stadsläkaren på förslag av föreståndaren till det antal, hälsovårdsnämnden bestämmer.

Understöd åt sjuka, som anlita byråernas hjälp, bestämmas av ett förtroenderåd, bestående av byråns föreståndare och två personer, av vilka hälso-

vårdsnämnden utser en och fattigvårdsnämnden en, med iakttagande, att upplysning inhämtas från fattigvårdsnämnden, innan understöd utdelas, och att anmälan göres, då utdelning av understöd ägt rum. Ej må understöd lämnas åt sjuk, som icke äger hemortsrätt i Stockholm.

Den södra byrån har sin verksamhet förlagd till Södermalm, staden inom broarna och Brännkyrka, den norra till de norra stadsdelarna och Bromma.

Reglemente. Hälsovårdsnämndens reglemente för Stockholms stads upplysnings- och understödsbyrå för tuberkulossjuka den 7 sept. 1906

Förtroenderåd.

Winbergh, f. Dahl, Fanny H. M., fru (utsedd av hälsovårdsnämnden); Nordfeldt, A. G., fattigvårdsinspektör, ordf. (utsedd av fattigvårdsnämnden); Sundell, C. (se nedan); Kjellin, G. V. (se nedan).

Suppleanter: Boström, Clara G., fröken, Kullberg, Elisabeth M. C., fröken, Lindeberg, f. Rossander, Agnes M., fru, Lindley, f. Jonsson, Elin J., fru, stadsfullm. (utsedda av hälsovårdsnämnden); Törnell, f. Weber, Gertrud, fru, stadsfullm., Östlund, f. Lundgren, Agda M., fru (utsedda av fattigvårdsnämnden).

Södra byrån.

Repslagaregatan 14, Sö.; t. 75 54; expeditionstid: helgfria tisdagar och fredagar 9—10 samt måndagar och torsdagar 6—7. Understöd utdelas tisdagar 10,30.

Stat år 1926. Utgifter: 91,610 kr.

Föreståndare

(5,500 kr.).

Sundell, C.

Biträdande läkare

(5,000 kr.).

Lindvall, A. H.

Två assistenter (9), en bokförare (1,380 kr.), en städerska (1,000 kr.), ett vaktmästarbiträde (240 kr.).

Norra byrån.

Hantverkaregatan 23 C, C.; t. 330 76, Norr 226 24; expeditionstid: för Klara, Kungsholms, S:t Görans, Adolf Fredriks, Gustav Vasa och Bromma församlingar: tisdagar och fredagar 9—10 samt måndagar och torsdagar 6—7; understöd utdelas tisdagar 12—1; för Matteus, Jakobs, Johannes, Engelbrekts, Hedvig Eleonora och Oscars församlingar: måndagar och torsdagar 9—10 samt tisdagar och fredagar 6—7; understöd utdelas torsdagar 12—1.

Stat år 1926. Utgifter: 121,060 kr.

Föreståndare

(5,500 kr.).

Kjellin, G. V.

HN.

Biträdande läkare
(5,000 kr.).

Engstrand, G. N.; Naclér, R.; Sahlgren, E. J. A.

Fyra assistenter (9), ett extra kontorsbiträde (2,340 kr.), en städerska (1,000 kr.), ett vaktmästarbiträde (240 kr.).

Stockholms stads ympningsväsen.

En »koppningsanstalt» öppnades i Stockholm år 1776, men kom skyddskoppymplingen till någon allmänare användning först efter 1816 års kungl. reglemente för vaccinationen i riket, som ålade de olika församlingarna skyldighet att antaga vaccinatorer. År 1855 överflyttades ansvaret för skyddskoppymplingen i Stockholm på statens därvarande vaccinedepåföreståndare, men blev vaccinationsväsendets handhavande på 1880-talet överflyttat på hälsovårdsnämnden.

Grundvalen för stadens nuvarande ympningsväsen bildar lagen den 2 juni 1916, som stadgar, att varje barn skall ympas, senast under det kalenderår, då det fyller sex år. Staden är f. n. indelad i sju ympningsdistrikt. För vart och ett av dessa är anställd en ympare, som under den blidare årstiden en gång i veckan på av hälsovårdsnämnden upplättna lokaler i de skilda stadsdelarna går allmänheten till handa med kostnadsfri skyddskoppympling. Ympare skall göra anteckning om varje av honom utförd ympning i en ympningsjournal. Utdrag av denna journal skall enligt lagen före den 10 januari varje år för näst föregående år insändas till vederbörande pastorsämbete för anteckningar i församlingsboken. Enligt medicinalstyrelsens medgivande insändas emellertid i Stockholm samtliga utdragen enligt särskilda formulär till förste stadsläkaren och överlämnas sedermera till rotmännen (mantalskontoret) för anteckning i mantalsböckerna.

Ympare förordnas av hälsovårdsnämnden och erhåller ersättning av statsmedel.

Lag. Lag den 2 juni 1916 angående skyddskoppympling.

1:a ympningsdistriktet

(omfattande Storkyrkoförsamlingen).

Ympare.

Kjellberg, C. J. A.

2:a ympningsdistriktet

(omfattande Klara, Adolf Fredriks, Gustav Vasa och Matteus församlingar).

Ympare.

Schmidt, F. W.

3:e ympningsdistriktet

(omfattande Jakobs, Johannes, Engelbrekts, Hedvig Eleonora och Oscars församlingar).

Ympare.

Nyström, E. J.

4:e ympningsdistriktet

(omfattande Högvalds, Maria, Katarina och Sofia församlingar).

Ympare.

Olson, E.

5:e ympningsdistriktet

(omfattande Liljeholmens och Älvsjö läkar-distrikt).

Ympare.

Almroth, F. A.

6:e ympningsdistriktet

(omfattande Kungsholms, St Görans och Bromma församlingar).

Ympare.

Ljungström, V.

7:e ympningsdistriktet

(omfattande Enskede läkar-distrikt).

Ympare.

Ericsson, V. A.

Anm. Hälsovårdsnämnden bestämmer under våren tider och lokaler för de under maj—sept. månader pågående offentliga ympningsmötena. Ympning sker å andra tider dels i vederbörande läkares bostad vid de mottagningar, han håller i egenskap av distriktsläkare (se sid. 95), dels vid polikliniken å Södermalm (se sid. 115) helgfria torsdagar 1—1,30.

Besiktningsläkare för fartyg.

Jämlikt §§ 2 och 4 i kungl. kungörelsen den 30 april 1920 angående åtgärder till förekommande av pestens, kolerans, fläckfeberns, återfallsfeberns och smittkoppornas införande i riket åligger det hälsovårdsnämnden att utse besiktningsmän (företrädesvis läkare) för besiktning av passagerare och besättningar å fartyg, som anlända från utrikes ort. Medicinalstyrelsen har den 19 juli 1920 utfärdat instruktion för besiktningsmännen i fråga.

Besiktningsläkare.

Förste stadsläkaren.

Sundhetsinspektören.

Widstrand, C. A., Bellmansgatan 6, Sö.; t. 71 54.

Stockholms stads hälso-polis.

Vasagatan 11, C.; t. »hälsovårdsnämnden»; expeditionstid: vardagar 7—8 (dessutom för resande från utrikes ort söndagar 1—4).

Hälso-polisinrättningen avser att bereda hälsovårdsnämnden biträde vid tillsynen över ordningen i staden, vad hälso-vården angår. Hälso-polisens chef närmast förste stadsläkaren är sundhetsinspektören, som antages av hälsovårdsnämnden och skall vara en allmän hälsovård kunnig läkare. Till hälso-polisen räknas också förste och

andre stadsveterinären samt föreståndaren för nämndens anstalter för födoämneskontroll, vilka hava sin huvudsakliga verksamhet vid födoämneskontrollen (se sid. 120).

Sundhetsinspektören åligger huvudsakligen: att åt hälsopolisens personal lämna nödig undervisning i allmän hälsovårdslära och annat, som till dess yrke hör, att själv eller genom den övriga personalen såväl under systematiskt anordnade som tillfälliga besök i stadens olika delar undersöka de sanitära förhållandena, att särskilt ägna sin uppmärksamhet åt infektions-sjukdomarnas förhållanden i staden, att varje helgfri dag på bestämd tid infinna sig å hälsovårdsnämndens byrå och på kallelse inställa sig vid nämndens sammankomster, till vilka han även därförutan må äga tillträde. Vid förfall för förste stadsläkaren skall sundhetsinspektören vara skyldig att hans tjänsteåligganden bestrida, såvida han därtill förordnas.

Förste och andre stadsveterinären antagas av hälsovårdsnämnden och må ej idka enskild praktik inom veterinärfacket.

Förste stadsveterinärens huvudsakligaste åligganden äro: att i enlighet med gällande författningar övervaka smittsamma sjukdomar och farsoter bland husdjuren, att ägna sorgfällig uppmärksamhet åt sådana förhållanden inom staden, som kunna menligt inverka på husdjurens sundhet, att på allt sätt söka befördra stadens förseende med sunda livsmedel samt hålla tillsyn över till salu hållna födoämnens beskaffenhet, att förestå Stockholms stads karantänsanstalter för från utrikes orter sjöledes införda djur, att lämna hälsopolispersonalen nödig undervisning i stall- och födoämneshygien samt att varje helgfri dag på bestämd tid vara tillstädes å hälsovårdsnämndens byrå, på kallelse närvara vid nämndens sammanträden och bevista slakthus- och saluhallsstyrelsens sammanträden.

Andre stadsveterinären åligger huvudsakligen: att genom systematiskt ordnade eller tillfälliga inspektioner biträda vid tillsynen över till salu hållna födoämnen och över lokaler och platser, där födoämnen försälas eller till försäljning förärbetats eller förvaras, att utöva tillsyn över slakterier och korvfabriker i omgivande landskommuner, att övervaka födoämnestransporter inom staden samt att kontrollera matvaruleveranser till sjukhusen och andra stadens allmänna inrättningar.

Föreståndaren för hälsovårdsnämndens anstalter för födoämneskontroll, vilken skall vara legitimerad veterinär, antages av hälsovårdsnämnden och må ej idka enskild praktik inom veterinärfacket. Honom åligger huvudsakligen: att å nämndens kontrollbyråer för importerade, anhållna och inlämnade födoämnen utföra erforderliga veterinära undersökningar, att inom tullområdet och å tullnederlag verkställa undersökning av dylika födoämnen

samt att biträda förste stadsveterinären i hans verksamhet.

I övrigt utgöres hälsopolisen av en kommissarie, en underinspektör, 8 förste tillsyningsmän (däru en å extra stat) och 22 tillsyningsmän.

Kommissarien utövar det närmaste förmanskapet över tillsyningsmännen och vägleder dessa vid deras arbete, övervakar, att hälsovårdsnämndens uppmaningar angående avhjälpande av sanitära olägenheter efterkommas, samt är efter förordnande åklagare i sundhetsmål.

Underinspektören är anställd som förman vid den år 1908 tillkomna *rörinspektionen* för tillsyn över rörlednings- och s. k. sanitära installationsarbeten.

Av förste tillsyningsmännen tjänstgöra tre vid rörinspektionen (se ovan) och en fullgör, under sundhetsinspektörens överinseende, vad som åligger kommunen med avseende å tillsynen å efterlevnaden av lagen den 29 juni 1912 om arbetareskydd.

Tillsyningsmännen åligger huvudsakligen: att vaksamt efterspana befinliga sanitära olägenheter samt att även hava uppmärksamheten fäst på efterlevnaden av de föreskrifter rörande sundheten och snyggheten i staden, vilkas övervakande författningsenligt tillhör allmänna polisen samt, om de finna något i detta avseende att anmärka, därom till kommissarien avgiva rapport.

Desinfektion i bostäder verkställes av hälsopolisen jämlikt epidemilagen den 19 juni 1919 samt lagen den 4 sept. 1914 angående vissa åtgärder mot utbredning av lungdot, även som i andra fall på begäran av enskilda eller där särskilda omständigheter anses påkalla en dylik åtgärd. Desinfektörer äro hälsopolisens tillsyningsmän.

Författningar. Hälsovårdsstadga den 19 juni 1919, med ändr. den 19 mars 1920 och 26 sept. 1921. Hälsovårdsföreskrifter för Stockholm ang. dels slakterier, dels handel med vissa livsfordnödenheter, deras förarbetande, förvaring m. m., överståthållarämbetets kung. den 29 aug. 1908 (»matvarustadgan»), med ändr. den 27 dec. 1910 (ang. mjölkhandeln). Särskilda bestämmelser ang. butiksandel med matvaror samt bestämmelser ang. transport av köttvaror, fastställda av hälsovårdsnämnden den 27 jan. 1911. Särskilda föreskrifter angående avloppsledningar för spillvatten m. m. inom hus och tomter i Stockholm, antagna av hälsovårdsnämnden den 6 dec. 1918. Hälsovårdsnämndens instruktion för Stockholms hälsopolis den 8 okt. 1880. Hälsovårdsnämndens instruktioner för förste och andre stadsveterinären i Stockholm den 1 dec. 1911 och för föreståndaren för kontrollbyrån för importerade födoämnen i Stockholm den 1 dec. 1911.

Stat år 1926. Utgifter: 274,550 kr.

Sundhetsinspektör (25).

Backlund, A. R.; hälsovårdsnämndens expedition; t. »hälsovårdsnämnden»; mottagnings-tid: 1—2.

HN.

Förste stadsveterinär (23).

Nystedt, S. P.; hälsovårdsnämndens expedition;
t. »hälsovårdsnämnden»; mottagningstid: 1—2.

Andre stadsveterinär (21).

Åfeldt, N. O. E.; hälsovårdsnämndens expedition; t. »hälsovårdsnämnden»; mottagningstid: 1—2.

Föreståndare för hälsovårdsnämndens anstalter för födoämneskontroll (21).

Jansson, J. E. (se nedan).

Kommissarie (17).

Regnér, C. O. F.; t. »hälsovårdsnämnden»; mottagningstid: 1—2.

Underinspektör (15).

Dahl, G. E.; t. »hälsovårdsnämnden».

Förste tillsyningsmän (12).

Lagerman, A. F.; Rune, F.; Wähl, J. A.; Ekbergh, C. G.; Andersson, A.; Larsson, J. Hj.; Lindén, A. G. (å extra stat) (för rörispektionen); Ternell, E. E. (för kommunala yrkesinspektionen).

Tjugutva tillsyningsmän (10) samt extra tillsyningsmän i mån av behov.

Anstalter för födoämneskontroll.

I enlighet med hälsovårdsstadgan samt andra författningar och hälsovårdsföreskrifter åligger det hälsovårdsnämnden, förutom att hålla tillsyn över alla i staden till salu hållna födoämnen och dryckesvaror, att övervaka, det endast enligt lagen ang. köttbesiktning och slakthus besiktigt och stämplat, färskt kött till salu hållas, och att dylikt kött ej efter undersökningen blivit skämt eller på annat sätt skadat.

Dessutom skall nämnden enligt förordningen ang. kontroll vid införsel till riket av köttvaror och djurfett handhåva undersökning och stämpling av sådana varor samt därjämte enligt hälsovårdsstadgan utöva kontroll över andra från utlandet till eller över Stockholm importerade födoämnen.

Nämnden har sålunda att övervaka dels beskaffenheten i sanitärt hänseende av varje födoämne, som till staden införts eller där saluhålles eller till annan överlämnas eller ock som för avsalu tillverkas eller förvaras, då det anträffas å allmän saluplats, i lägenhet, avsedd för dess försäljning eller yrkesmässiga beredning eller för allmän spisning eller utskänkning, ävensom i de till sådan lägenhet hörande upplag eller förvaringsrum, av vad beskaffenhet de vara må, ävensom om födoämnet anträffas vid hamn, järnvägsstation eller annat dylikt ställe under förhållanden, som utvisa, att det är avsett att försälas till människoföda, dels att allmänna saluplatser och lägenheter för sådana födoämners

förvaring, beredning, försäljning och servering med till samma lägenheter hörande upplagsrum, av vad slag de vara må, äro så inredda och underhållna, att de motsvara bestämmelserna i hälsovårdsstadgan och i för Stockholm gällande särskilda hälsovårdsföreskrifter.

Därjämte äger nämnden, då så anses nödigt, att taga prov för undersökning av födoämne, avsett till försäljning, vare sig detta förefinns å ställe inom hälsovårdsområdet eller å sådant ställe utom detsamma, varifrån det plägar till försäljning dit införas, samt att utöva inspektion av slakterier och korvfabriker i omgivande landskommuner.

För denna sin kontroll av födoämnen har nämnden inrättat kontrollbyråer för av hälsopolisen anhållna, av allmänheten inlämnade samt importerade födoämnen jämte ett mjölkhygieniskt laboratorium i och för undersökning av beskaffenheten av i staden salubjuden mjölk.

Författningar. Hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919 med ändringar. Giftstadgan den 7 dec. 1906 med ändringar. Lag den 13 okt. 1913 ang. köttbesiktning och slakthus med ändringar. K. förordning den 29 juni 1907 ang. förbud i vissa fall mot användande av vilseledande varubeteckningar vid handel med födoämnen. K. förordning den 30 sept. 1921 ang. kontroll vid införsel till riket av köttvaror och djurfett med ändringar. Medicinalstyrelsens kung. den 6 mars 1922 med föreskrifter ang. veterinärundersökning vid införsel till riket av köttvaror och djurfett med ändringar. Medicinalstyrelsens kungörelse den 22 mars 1922 beträffande stämplat och märken, som under vissa förhållanden berättiga till införsel i riket utav köttvaror och djurfett. Taxa å avgifter för i Stockholm verkställd undersökning och stämpling av till riket införda köttvaror och djurfett, fastställd av medicinalstyrelsen den 28 april 1925. Taxa å avgifter för undersökning av importerade födoämnen (med undantag av köttvaror och djurfett) samt för undersökning av inlämnade mjölkprov, antagen av hälsovårdsnämnden den 24 nov. 1920.

Stat år 1926. Utgifter: 123,100 kr.; inkomster: 65,000 kr.

Kontrollbyråerna för importerade, anhållna och inlämnade födoämnen samt mjölkhygieniska laboratoriet.

Söder Mälarstrand 4, Sö.; t. Söder 363 51, Söder 363 52, Söder 363 53; expeditionstid: 9—4 (kassan 12—2).

Undersökningen av importerade födoämnen verkställes under ordinarie tultid, och skall anmälan därom göras mellan kl. 9 och 10 f. m.

Föreståndare (21)

Jansson, J. E., veterinär (se ovan under hälsopolisen); t. Söder 363 51 (ankn.); mottagningstid: 1—2.

Biträdande veterinär (19).

Larsson, R.

Kemist
(7,260 kr.).

Sundberg, T. (se nedan).

Tre *mikroskopister* (6), en *vikarierande mikroskopist* (2,400 kr.), en *bokföreläsare och kassör* (2,100 kr.), en *laboratoriestudent* (1,380 kr.), tre *vaktmästare* (3,480—2,100 kr.). Dessutom extra *veterinärer, mikroskopister* och *stämpelare* i mån av behov mot av hälsovårdsnämnden fastställt eller i varje särskilt fall bestämd timavlöning.

Kontroll av ladugårdar, från vilka försäljes »kontrollerad mjölk».

Utan hälsovårdsnämndens tillstånd får mjölk icke säljas under benämning »barnmjölk», »kontrollmjölk» eller annan beteckning, som angiver antingen en särskilt sund beskaffenhet hos mjölken eller ock att den varit föremål för särskild kontroll. Sådant tillstånd meddelas endast under villkor, dels att läkare och veterinär, som av hälsovårdsnämnden antagits för utövande av tillsyn å produktionen av kontrollerad mjölk, efter verkställd besiktning av ladugården intygat, att de sanitära förhållandena inom och omkring ladugården med därtill hörande inrättningar samt hälsostillståndet hos den med mjölken sysselsatta personal och de hygieniska förhållandena, under vilka densamma lever, äro fullt tillfredsställande, ävensom att ladugården med avseende på såväl inredning som skötsel tillfredsställer hygienens fordringar och att samtliga de i ladugården uppställda djur äro friska, och dels att anordningar, som av hälsovårdsnämnden kunna godkännas, äro vidtagna för mjölkens behandling inom Stockholm.

Har dylikt tillstånd meddelats, skall ladugården stå under tillsyn av läkare och veterinär, som av hälsovårdsnämnden för detta ändamål antagits.

För tillstånd att sälja mjölk såsom barnmjölk erfordras dessutom, att ladugårdsbesättningen icke visat tecken till tuberkulos.

Kostnaden för kontrollen skall av ladugårdens ägare eller innehavare gäldas enligt av hälsovårdsnämnden fastställt taxa.

Instruktioner m. m. Instruktion för kontrollläkare och kontrollveterinär för ladugårdar, från vilka försäljning sker av kontrollerad mjölk, fastställd av hälsovårdsnämnden den 30 juni 1905. Program för ladugårdar, från vilka försäljes kontrollerad mjölk, av hälsovårdsnämnden fastställt den 30 juni 1905. Taxa för kontrollläkare och kontrollveterinär för ladugårdar, från vilka försäljning sker av kontrollerad mjölk, av hälsovårdsnämnden fastställt den 9 april 1920.

Kontrollläkare.

Andersson, L. I., förste stadsläkare.

Kontrollveterinär.

Nystedt, S. P., förste stadsveterinär.

Hälsovårdsnämndens laboratorium.

Stat år 1926. Utgifter: 100,470 kr.; inkomster: 6,000 kr.

Fysikalisk-kemiska avdelningen.

Vasagatan 13, gårdshuset, 2 tr., C.; t. »hälsovårdsnämnden»; expeditionstid: 2—3.

Hälsovårdsnämndens fysikalisk-kemiska laboratorium började sin verksamhet år 1883. Anstalten förestås av hälsovårdsnämndens ingenjör. Av ingenjören utföras tekniskt-hygieniska undersökningar i samband med nämndens verksamhet, såsom beträffande vattenavlopp, bostäder och samlingslokaler, fabriker och näringar m. m., kemiska undersökningar angående till salu hållna födoämnen, dryckesvaror och njutningsmedel samt i övrigt analyser och tekniska undersökningar, som påkallas särskilt genom hälsopolisens verksamhet.

Vid kemiska laboratoriet inrättades den 1 juli 1910 en underavdelning för kemisk undersökning av importerade födoämnen och år 1925 en underavdelning för fysiologiskt-kemiska undersökningar.

Instruktioner. Hälsovårdsnämndens instruktioner för hälsovårdsnämndens ingenjör den 16 febr. 1894 och för assistenten vid nämndens kemiska laboratorium den 7 juni 1922.

*Ingenjör (21).*Sondén, K. G. A. (förordn. t. o. m. ⁵/_s 1926).*Assistent*

(avlöning se ovan under kontrollbyrå för importerade, anhållna och inlämnade födoämnen).

Sundberg, T. (se ovan).

Medicinsk-kemisk laborant

(arvode enligt taxa).

Andreen-Svedberg, E. Andrea.

Ett *laboratoriebiträde* (2) samt *tillfälliga biträden* i mån av behov.

Bakteriologiska avdelningen.

Vasagatan 13, gårdshuset, 1 tr., C.; t. 15 02, Norr 52 62; laboratoriet öppet: vardagar 9—5, sön- och helgdagar 9—12.

Hälsovårdsnämndens bakteriologiska laboratorium började sin verksamhet 1901. Å laboratoriet utföras bakteriologiska undersökningar rörande till nämndens verksamhet hörande frågor ävensom utredningar i hälsovårdsärenden, för vilkas bedömande bakteriologisk sakkunskap erfordras, samt undersökningar i diagnostiskt syfte (för i Stockholm mantalsskrivna personer kost-

HN. nadsfritt, eljest enligt taxa) av de prov, som för dylikt ändamål från de praktiserande läkarna i staden (eller landsorten) till laboratoriet insändas.

Instruktion. Hälsovårdsnämndens instruktion för föreståndaren vid nämndens bakteriologiska laboratorium den 12 april 1901.

Bakteriolog

(kvarstår å 1911 års lönestat: grupp 13; dessutom personligt lönstillägg 1,200 kr.).

Levin, E. I.

En vaktmästare (7), ett laboratoriebiträde (2) samt tillfälliga biträden i mån av behov.

Biologiska avdelningen.

Vasagatan 13, gårdshuset, n. b., C.; t. »hälsovårdsnämnden».

Hälsovårdsnämndens biologiska (f. d. botaniska) laboratorium, som trädde i verksamhet den 1 juli 1907, verkställer undersökningar av livsmedel, vatten m. m. Föreståndaren är jämväl föreståndare för vattenledningsverkets biologiska laboratorium (se sid. 198).

Föreståndare (21)

(av avlöningen utgår 3,000 kr. från vattenledningsverket).

Huss, H. A.; mottagningstid: 2—3.

Stockholms stads desinfektionsanstalt.

Gotlandsgatan 52, Sö., (intagning för desinfektering); Östgötagatan 56, Sö., (avhämtning av kläder); t. 756; expeditionstid: 8—7.

Desinfektionsanstalten grundades år 1882 och inrymdes i lokal vid Hornsgatan 82. Den hade till en början allenast en desinfektionsugn och fyra rum för härbärgerande av friska personer, vilkas bostäder med anledning av där inträffade fall av smittsamma sjukdomar undergingo desinfektion. På sommaren 1906 flyttades desinfektionsanstalten till sin nuvarande lokal, där trenne ugnar och en gryta finnas uppsatta.

Beträffande desinfektion i bostäder se ovan under hälsopolisen (sid. 119).

Stat år 1926. Utgifter: 12,920 kr.

Redogörare

(300 kr.).

Olsson, E. V. (se Maria sjukhus).

Vaktmästare (6).

Pettersson, C. A. E.

Stockholms stads isoleringsanstalt.

Brännkyrkagatan 62, Sö.; t. 9779; expeditionstid: hela dygnet.

Isoleringsanstaltens ändamål är att härbärgera och ställa under observation personer från smittade hem. Den inrymdes till en början (1882)

i samma lokal som desinfektionsanstalten, Hornsgatan 82, såsom en särskild isoleringsavdelning, men är sedan år 1905 inrymd i Brännkyrkagatan 62. Anstalten rymmer, förutom kök, förrådsrum, bostad för förestånderskan, expeditionsrum samt tvenne badavdelningar, en för män och en för kvinnor, elva rum med olika ingångar samt en särskild avdelning på tre sovrum och matrum, avsedd att vid utrymmande av någon större lägenhet bereda tillflykt även åt en större familj. Å hela anstalten kan samtidigt intagas ett fyrtiotal personer. Tillsynen över anstalten utövas av sundhetsinspektören.

Stat år 1926. Utgifter: 10,510 kr.

Redogörare.

(Se ovan under desinfektionsanstalten.)

Olsson, E. V.

Förestånderska (2).

Rune, f. Magnusson, E. (Elin).

Stockholms stads avlusningsanstalt.

Ropsten; t. Värtan 35.

På grund av den starkt ökade utbredning, som fläckfebern under de senare åren erhållit inom Ryssland och närgränsande länder och med hänsyn till den härav orsakade stora risken för införande i Sverige av denna farstot, beslöt stadsfullmäktige den 31 mars 1919 på hemställan av medicinalstyrelsen att gå i författning om inrättande genom hälsovårdsnämndens försorg av en avlusningsanstalt, med uppgift att ombesörja besiktning och avlusning av personer och fartyg, kommande från fläckfebersmittat område. Anstalten, till vilken staten bidrog med $\frac{2}{3}$ av anläggningskostnaderna, förlades till Ropsten och blev färdig att tagas i bruk i början av år 1920. Den har en beräknad kapacitet av 200 personer per dag, inklusive kläder och reseffekter.

Stat år 1926. Utgifter: 20,090 kr.

Personal.

En maskinist, en eldare, en sköterska.

Stockholms stads karantänsstallar.

F. d. järnvågen å Djurgården, Ö.Dj.

Sedan k. kungörelsen den 1 maj 1885 föreskrivit, att införsel sjöledes av nötboskap och andra kreatur icke finge ske annorstädes än i de städer, som ha för djuren inrättade karantänslokaler, gick överståthållarämbetet i författning om anordnande av dylik lokal. Denna ersattes på våren 1893 med ett på stadens bekostnad efter rationella principer inrättat mindre karantänsstall, som fick sin plats inom f. d. järnvågen på Djurgården. Stallet har plats för tolv större djur. Sedan genom k. kungörelsen den 18 maj 1894 skärpta karantänsbestämmelser införts, upp-

fördes på hälsovårdsnämndens initiativ ännu ett dylikt stall under våren 1896, beläget icke långt från det förra. Huvudstadens karantänsanstalter för kreatur stå enligt stadsfullmäktiges beslut den 16 sept. 1898 under hälsovårdsnämndens överinseende och förvaltning. Närmaste inseendet över dessa anstalter tillkommer den av medicinalstyrelsen förordnade karantänsveterinären eller vid förfall för honom en karantänsveterinärssuppleant.

Reglemente. Hälsovårdsnämndens ordningsregler för karantänsanstalter för sjöledes från utrikes ort införda djur den 14 sept. 1921.

Stat år 1926. Utgifter: 10,000 kr.; inkomster: 15,000 kr.

Avlöningar m. m. Djurimportörerna betala efter av hälsovårdsnämnden fastställd taxa.

Karantänsveterinär.

Nystedt, S. P., förste stadsveterinär.

Karantänsveterinärssuppleanter.

Åfeldt, N. O. E., andre stadsveterinär; Jansson, J. E., föreståndare för hälsovårdsnämndens anstalter för födoämneskontroll.

En karaktänsvakt samt skötare.

Stockholms stads bostadsinspektion.

Vasagatan 11, C.; t. »hälsovårdsnämnden»; expeditionstid: 1—2.

År 1906 beslöt stadsfullmäktige på initiativ av en utav stadsfullmäktige år 1903 tillsatt bostadskommitté, att en bostadsinspektion skulle inrättas i huvudstaden under hälsovårdsnämndens inseende.

I hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919 har sedermera stadgats, att genom hälsovårdsnämndens försorg skall anordnas återkommande besiktning av byggnader, som inrymma boningsrum, ävensom boningsrum i allmänhet (bostadsinspektion), därvid särskild hänsyn skall ägnas beskaffenheten och skötseln av sådana bostäder, där missförhållanden i sanitär hänseende mest kunna befaras. Den ovannämnda, tidigare inrättade bostadsinspektionen avser att i enlighet med hälsovårdsnämndens närmare föreskrifter biträda nämnden vid denna tillsyn. Det åligger i sådant avseende bostadsinspektionens personal att övervaka, att uthyrda bostäder och till desamma hörande uthyrmnen, såsom kök, avträden, förstugor, trappor, källare, vindar samt andra i nära förbindelse med bostaden stående uthyrmnen, befinna sig i ett sunt och snyggt skick, ävensom att verka för att bostäderna av invånarna användas på ett sätt, som överensstämmer med sundhetens fordringar. Bostadsinspektionens personal har därvid särskilt att övervaka efterlevnaden av föreskrifterna i hälsovårdsstadgan och andra gällande författningar eller ordningsföreskrifter rörande bostädernas i

huvudstaden sundhet och snygghet, såvida icke deras övervakande enligt lag tillkommer annan myndighet. Dock skall det även i sistnämnda fall vara bostadsinspektionens skyldighet att söka uppmärksamma förhandenvarande brister och därom meddela vederbörande myndighet underrättelse.

Bostadsinspektionen avsynar, ur sundhetssynpunkt, nyuppförda byggnader och större ombyggnader, upptager och företager utredning över klagomål i fråga om dåliga lägenheter samt undersöker såväl under systematiskt anordnade som tillfälliga besök i stadens olika delar bostädernas sanitära förhållanden och tillser därvid, att bostäder icke till följd av olämpligt byggnadssätt, bristande underhåll, överbefolkning eller dålig skötsel äro hälsovådliga. Finnes något att i detta hänseende anmärka söker bostadsinspektionen genom råd och anvisningar enå nödig rättelse eller anmäler förhållandet genom förste stadsläkaren till hälsovårdsnämnden.

Författningar. Hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919. Hälsovårdsnämndens instruktion för bostadsinspektionen den 25 febr. 1910.

Stat år 1926. Utgifter: 50,540 kr.

Bostadsinspektör (23).

Herrlin, K. M.; t. »hälsovårdsnämnden»; mottagningstid: 1—2.

Förste assistent (13).

Thedin, C. A.

Assistenten (10).

Hökerberg, Manda E.; Flodin, E. J. O. (Elsa); Österberg, A. K. (Karin); Ahlén, Ebba B.; Eriksson, C. Dagmar K.

Stockholms stads fosterbarnsinspektion.

Jämlikt lagen om samhällets barnavård den 6 juni 1924 har äliggandet att utöva tillsyn över vården av fosterbarn fr. o. m. år 1926 överflyttats från hälsovårdsnämnden till barnavårdsnämnden (se sid. 186).

Stockholms stads sjuk- och djurtransportväsen.

Till slutet av år 1913 verkställde brandkåren huvudsakligen transporten till sjukhus av personer utsatta för olycksfall och hyrverksaktiebolaget Frey av sjuka personer i övrigt. Fr. o. m. år 1914 övertog brandkåren båda dessa slag av transporter och förfogar för detta ändamål f. n. över sex sjuktransportautomobiler. Ehuru en del av här nedan omnämnda fordon ej stå under inseende av hälsovårdsnämnden, har emellertid för överskådlighetens skull på ett ställe sammanförts uppgifter om samtliga i huvudstaden befintliga fortskaffningsmedel för sjuka personer eller för sjuka eller döda djur.

HN.

1) *Sjukvagnar*, avsedda för transport av sjuka eller skadade personer, vilkas transportering i annat fordon eller på annat sätt skulle medföra skada eller ökat lidande.

Sådan vagn kan erhållas alla tider av dygnet antingen genom anmälan på telefon (namnanrop: *brandkåren*) eller genom bud till närmaste brand- eller polisstation samt genom patrullerande poliskonstapel.

Vid rekvisition skall om möjligt uppgivas: a) den sjukes eller skadades namn; b) sjukdomens eller skadans beskaffenhet; c) lägenheten eller platsen, varifrån och till vilken transporten skall ske.

Sjukvagn må icke anlitas utan att *verkligt behov* föreligger; missbruk härav kan medföra, att det ändamål, för vilket den är avsedd, icke kan uppfyllas.

Ersättning för sjuktransport erlägges: med 5 kronor

vid transport inom stadens område — dock att transport av medellösa personer samt av personer, utsatta för olycksfall å allmän plats eller å allmänt ställe, är kostnadsfri;

med 20 kronor

vid transport från eller till plats, belägen utom stadens område, då för transporten åtgår en tid, icke överstigande en timme; vid längre tid med 5 kr. för varje utöver en timme påbörjad ny halvtimme.

Betalning för transport uppbäres av brandkåren eller av resp. sjukhus.

2) *Epidemivagnar*, avsedda att användas för transport av sjuka, som lida av eller misstänkas lida av kolera, smittkoppor, fläckfeber, scharlakansfeber, difteri (och croup) samt mässling, då sjukdomen är med difteri (croup) komplicerad. — Endast om sistnämnda förhållande är å sjukhusremissen angivet, utlämnas vagn för mässlingsjukas transporterande.

Epidemivagn kan rekvireras alla tider på dygnet antingen genom närmaste polisstation, om tydligt skriven sjukhusremiss där företes, innehållande uppgift på den sjukes namn och sjukdom (svensk benämning), eller av läkare personligen genom telefonbud till epidemisjukhuset (endast t. 12 89 — vaktmästaren).

I senare fallet skall läkaren uppgiva: a) sitt eget namn; b) den sjukes namn; c) dennes bostad; och d) dennes sjukdom.

Sjukhusremissen åtföljer i varje fall den sjuke till sjukhuset. Transporten är kostnadsfri.

3) *Djurtransportvagnar*. På framställning av svenska allmänna djurskyddsföreningen medgav drätselnämnden i januari 1901, att tvenne av den nämnda föreningen till allmänt begagnande upplåtna vagnar, särskilt konstruerade för transport av döda eller sjuka hästar och andra större djur, skulle få upställas i Stockholms renhållningsverks kaserner samt kunna genom bud eller telefon rekvireras enligt närmare fastställda före-

skrifter. Då det emellertid visade sig, att vagnarna vid flera tillfällen icke kunnat inställas med önskvärd snabbhet samt att vid telefonisk rekvisition icke alltid vakt kunde finnas tillstädes å renhållningsverkets kaserner för att mottaga densamma, överflyttades, efter framställning från överståthållarämbetet till drätselnämnden, uppdraget i fråga fr. o. m. år 1905 till brandkåren, som förfogade över ständig vaktpersonal och lämpligare hästar. Vagnarna uppställdes den ena å Johannes, den andra å Katarina brandstation. Sedan brandkårens automobilisering under år 1916 genomförts och samtliga hästar uttrangerats, uthyras numera dessa vagnar till enskilda personer för körning med egna hästar. Under år 1915 har en kombinerad djurtransport- och olycksfallsautomobil anskaffats och uppställt å Katarina brandstation och under år 1916 en å Johannes brandstation och kunna rekvireras på samma sätt som sjukvagn (se ovan).

Kungörelse om dessa transporter har utfärdats av överståthållarämbetet senast den 12 febr. 1921 med följande föreskrifter:

Vagnarna få användas:

1:o) för transport av hästar eller andra större djur, som nedfallit döda å allmän plats eller på grund av sjukdom eller av annan anledning icke kunna från sådan plats bortledas, till veterinärhögskolan eller, på begäran av djurets ägare eller innehavare, till enskilt stall eller förvaringsrum, därest detsamma är beläget inom huvudstadens område;

2:o) för transport av sjuka hästar eller andra större djur från och till enskild plats, som är belägen inom huvudstadens område; samt

3:o) för transport av hästar eller andra större djur vare sig sjuka eller friska i andra fall än ovan nämnda, då överenskommelse därom träffas för varje särskilt fall med branchefen.

Sådan vagn kan erhållas alla tider av dygnet antingen genom anmälan per telefon (namnanrop: *brandkåren*) eller genom bud till närmaste brand- eller polisstation samt genom patrullerande poliskonstapel.

Det åligger ägare eller innehavare av djur, som, på sätt i det föregående nämnts, blivit transporterade, att härför utgiva ersättning:

a) för det i 1:o) omförmälda fall med 10 kr.

b) för det i 2:o) omförmälda fall:

1) då transporten sker mellan kl. 6 f. m. och kl. 10 e. m. med 15 kr.

2) då transporten sker under övriga delen av dygnet med 25 kr.

c) för de i 3:o) avsedda fall efter överenskommelse med branchefen.

För upptagning av djur ur vattendrag, byggnadsgrunder, gropar o. d. erlägges, utöver gottgörelsen för förekommande transport, särskild ersättning efter överenskommelse med branchefen.

Betalning för transport m. m. uppbäres av brandkåren.

Författningar. Överståthållarämbetets or-
der den 24 sept. 1903 ang. sjukbärar å polis-
stationerna. Hälsovårdsnämndens tillkännagivande
ang. transport av sjuka och skadade inom hu-
vudstaden den 12 dec. 1913, med ändringar den
30 jan. 1924 och 27 jan. 1926. Överståt-
hållarämbetets kungörelse ang. transport av djur
den 12 febr. 1921.

Utrotandet av råttor.

*Hälsopolisen, Vasagatan 11, C; t. hälso-
vårdsnämnden; expeditionstid: 9—7.*

I syfte att motverka smittospridning och
skadegörelse genom råttor i huvudstaden hava
sedan 1901 anslag ställt till hälsovårdsnäm-
ndens förfogande för åtgärder till utrotande av
dessa djur. Under åren 1901—1907 användes
anslaget till premier för inom staden dödade rät-
tor (febr.—juli 1901 10 öre, sedan 5 öre per
djur). Då emellertid antalet inlämnade råttor
efterhand avtog, så att den åsyftade effekten i

viss mån förfelades, övergick man i stället, fr.
o. m. april 1908, till systematisk utläggning av
bakteriella rått dödningsmedel. Genom hälsovårds-
nämndens tillsyningsmän hava dylika medel i
egendomar inom staden utlagts kvartersvis, så att
hela staden efter hand genomgåtts. Emellertid
hava även dessa medel minskat i effektivitet
(sannolikt genom en småningom skeende im-
munisering av rättstammen mot ifrågavarande
bakterier), varför man ansett lämpligt att ånyo
pröva premieringssystemet, vilket efter därtill
beviljat anslag av stadsfullmäktige återupptogs på
hösten 1917. Sedan dess har för ändamålet
ärligen beviljats ett anslag av 10,000 kr. Pre-
mierna utgå med 10 öre för varje dödad råtta,
som enligt avgiven förklaring fångats i Stockholm.
Inlämning kan ske vid de tre renhållningsstatio-
nerna (se sid. 226). Under de senaste åren hava
därjämte inom sådana egendomar, som varit i
högre grad hemsökta av råttor, utlagts olika
slag av kemiska rättgifter med i allmänhet gott
resultat.

Stockholms stads fattigvårdsnämnd och i samband därmed stående institutioner.

Fattigvårdsnämnden.

Stora Nygatan 2 A och B, St.; t. »fattigvårdsnämnden»; sessionstid: i allmänhet tisdagen efter andra måndagen i månaden, vanligen kl. 6,30 e. m.

I äldsta tider funnos i huvudstaden inga andra fattigvårdsinrättningar än hospitalen, som tillika voro sjukhus. Sådana voro t. ex. det s. k. »helgeandshuset» från 1260-talet, »S:t Orians hospital» från 1288, »Själågården» m. fl. Den frivilliga fattigvården stod under ledning av de andliga (samfund och gillen såsom »Vårfrugillet», »Sancta Gertruds gille» etc.). En naturlig följd av indragningen av de andligas gods efter riksdagen i Västerås 1527 blev därför ordnandet av fattigvården. Genom ett kungl. brev av 1531 centraliserades huvudstadens fattigvård under borgmästare och råd, och genom ett annat brev av 1551 förordnades om byggandet av Danvikens hospital, en inrättning, som under två hundra år var stadens enda vårdanstalt för såväl kropps- som sinnessjuka personer samt fattiga äldre. För barn inrättades 1624 »allmänna barnhuset», på samma gång uppfostringsanstalt för fattiga barn och tukthus. Ur den på 1600-talet inrättade »husfattigkassan» utdelades allmosor åt fattiga utom inrättningarna; vidare anslögs till de fattiga inkomsten av kollekt, avgifter vid bouppteckningar, testamenten etc. Under 1740-talet inrättades fattighus för de olika församlingarna, underhållna utom med gåvor och donationer även med särskilda avgifter av husägarna i respektive församlingar. År 1773 öppnades det »södra frivilliga arbetshuset» (sedermera 1855 ombildat till arbetsinrättning, den s. k. »Dihlströmska inrättningen», se sid. 138 och 140), där tillfälle till arbetsförtjänst lämnades och materialier tillhandahöllös av kommunen; för Jakobs församling öppnades 1797 »frivilliga arbetshuset på norr», som ännu finnes kvar. En 1807 utfärdad kungl. stadga sökte centralisera fattigvården och göra staden i fattigvårdshänsen till en kommun under direktion av en överdirektör med kungl. fullmakt. Detta försök misslyckades emellertid. Genom 1813 års förordning sökte man finna en medelväg mellan de båda principerna: centralisation och de territoriella församlingarnas självstyrelse. I denna fattigvårdslagstiftning gjordes en väsentlig förbättring genom utfärdandet av stadgan angående fattigvården i Stockholms stad av den 1 april 1843, varmed ett stort steg togs i riktning mot centralisation i förvaltningen. Den bättre ord-

ning, som härigenom infördes, visade snart sin frukt, bland annat i upprättandet av förbättrade fattigvårdsanstalter. Då Stockholm erhöll sin nya kommunalförordning 1862, infördes i fråga om fattigvården fullständig centralisation i fattigvårdsförvaltningen. Sedan dess är fattigvården en stadens gemensamma angelägenhet. Fattigvårdsstyrelser inom de särskilda församlingarna finnas ännu, men dessa lyda under den för hela staden gemensamma fattigvårdsnämnden, som är överstyrelse för Stockholms stads hela offentliga fattigvård.

Fattigvårdsnämnden, vars nu gällande instruktion fastställdes den 19 mars 1920, har att på tjänligaste sätt ordna och besörja den allmänna fattigvårdens jämte därmed sammanhängande angelägenheter. Nämnden består av, förutom ordförande, som utses av stadskollegiet bland borgarråden, åtta andra ledamöter, vilka jämte åtta suppleanter väljas av stadsfullmäktige för två år i sänder. Minst en ledamot och en suppleant skall vara kvinna. Fattigvårdsinspektören, polismästaren och förste stadsläkaren äga närvara vid nämndens sammanträden och deltaga i överläggningarna men icke i besluten. Ordförande skall vara det borgarråd, vars föredragningsskyldighet i stadskollegiet omfattar fattigvårdsärendena. Nämnden utser årligen inom sig en vice ordförande. Överståthållaren förer ordet i nämnden, då han är tillstädes. För granskning av fattigvårdsnämndens och underlydande styrelsers räkenskaper och förvaltning utse stadsfullmäktige årligen nio revisorer.

Nämnden äger åt särskilda delegerade överlämna att i fråga om understöds beviljande, intågning å stadens fattigvårdsanstalter m. m. (se nedan) med nämndens rätt besluta i enlighet med fattigvårdsreglementet för Stockholms stad samt de särskilda föreskrifter, som av nämnden meddelas.

Den närmaste ledningen av de under fattigvårdsnämndens förvaltning stående anstalterna har tidigare handhåfts av särskilda, av nämnden utsedda understyrelser. Fr. o. m. år 1926 hava emellertid ålderdomshemmen, arbetsinrättningen och de förut under den s. k. asylstyrelsen lydande anstalterna ställts under förvaltning av en gemensam, av fattigvårdsnämnden utsedd anstaltsstyrelse (se sid. 135).

Hos nämnden är anställd en fattigvårdsinspektör, som är chef för fattigvårdsnämndens byrå och ansvarig för dess behöriga skötsel. Honom åligger att ägna sorgfälligt uppmärksamhet åt allt, som rör den allmänna fattigvården i huvudstaden, verka för dess foljdriktiga

handhavande och sunda utveckling, hos fattigvårdsnämnden och de under densamma lydande styrelser göra de framställningar, vilka till vinnande härav påkallas, samt bringa nämndens beslut till verkställighet, där ej detta tillkommer annan. Fattigvårdsinspektören skall ock på begäran tillhandagå huvudstadens enskilda barmhärtighetsinrättningar med erforderliga upplysningar och råd. Vid fattigvårdsnämndens sammanträden skall inspektören närvara, och han äger därvid rätt att deltaga i överläggningarna men ej i slutet. Fattigvårdsinspektören bör också, om möjligt, övervara underlydande styrelser sammanträden, och han har därvid samma befogenhet som ovan nämnts. Frågor rörande understöds beviljande, som tillhöra nämndens eller delegerades handläggning, skola beredas och föredragas av inspektören, vilken det även åligger att på nämndens anmodan avgiva utlåtanden i övriga frågor, som anses böra till honom hänskjutas. Inspektören äger vidare överinseende i fråga om utövandet av kontroll och ledning av den primära undersökningen rörande hjälpsökandes behov och personliga förhållanden. Han skall ock ombesörja, att register föres över stadens samtliga understödstagare, så inrättat, att därav med lätthet kan vinnas upplysning om arten och beloppet av det understöd, som varje understödstagare beviljats. Han har till närmaste medhjälpare en biträdande inspektör.

I enlighet med 1924 års barnavårdslagstiftning har fattigvårdsnämndens befattning med fattiga barn, som behöva vård utom hemmet fr. o. m. år 1926 upphört och handhavandet av hithörande ärenden övertagits av den nyinrättade barnavårdsnämnden (se sid. 183). Härvid hava vissa hittills under fattigvårdsnämndens lydande institutioner överflyttats till barnavårdsnämnden, nämligen fattigvårdsnämndens utackorderingsbyrå jämte dess barnhem ävensom uppfostringsanstalten (hemskolan) för flickor och spädbarnshemmet P. L. Eurenii minne.

Erforderliga förundersökningar beträffande fattiga barn, som äro avsedda att omhändertagas av barnavårdsnämnden, skola dock fortfarande ombesörjas av fattigvårdsnämndens organ. Även i andra hänseenden har ett samarbete mellan fattigvårds- och barnavårdsnämnderna organiserats (jfr nedan sid. 128 och 130). Med hänsyn till det nära sambandet mellan dessa nämnders verksamhetsområden har i lagen om samhällets barnavård föreskrivits, att, i den mån så provas påkallat, representanter för barnavårdsnämnden och fattigvårdsnämnden eller dessa myndigheter i deras helhet böra sammankomma för rådpläggning om angelägenheter, som beröra bådas verksamhet. Uppstår tvekan därom, vilken av myndigheterna, som i visst fall har att ingripa, kan avgörandet härutinnan hänskjutas till en särskild tremannanämnd, bestående av den för båda nämnderna gemensamma ledamoten samt därjämte en för ett år i sänder utsedd ledamot från vardera nämnden.

Beträffande f. n. pågående utredning ang. omorganisation av Stockholms fattigvård se under Kommittéer.

Lagar m. m. Lag om fattigvården den 14 juni 1918 med ändringar den 13 juni 1919, 26 mars 1920, 20 maj 1921, 9 juni 1922, 6 och 20 juni 1924 samt 8 april 1925. Lag om samhällets barnavård den 6 juni 1924. Lag ang. kommunala pensionstillskott och sjukvårdsbidrag den 14 juni 1918. Lag ang. lindring i de mindre bemädlades kostnader för vård av sinnessjuka, sinnesslöa och fallandesjuka den 2 maj 1919. Instruktion för Stockholms stads fattigvårdsnämnd, fastställd av kungl. maj:t den 19 mars 1920, med ändringar den 17 okt. 1924 och 29 maj 1925. Reglemente för fattigvården i Stockholms stad, antaget av stadsfullmäktige den 17 maj och fastställt av överståthållarämbetet den 12 juni 1920, med ändring den 23 okt. 1924.

Stat år 1926. Utgifter: 14,575,793 kr.; inkomster: 4,761,665 kr. (därav 97,735 kr. bidrag och ersättning av statsmedel).

Fattigvårdsnämndens ledamöter.

Ordförande

(utsedd av stadskollegiet).

Karlsson, W. E., borgarråd, stadsfullm.

Vice ordförande.

af Klintberg, Gertrud M. K., fröken.

Övriga ledamöter.

- *Anderson, K. O., korrekturläsare, stadsfullm.
- Eklund, J. M., fabrikör.
- *Hedström, J. S., rektor, stadsfullm.
- Lindley, f. Jonsson, Elin J., fru, stadsfullm.
- Lindqvist, F. L., föreståndare.
- *Månsson, Gertrud K., fröken, stadsfullm.
- *Wedberg, Ebba Ch., fröken.

Suppleanter.

- *Hallström, K. L. F., tjänsteman.
- Alivén, K. A., prakt. läkare.
- *Fellenius, K. G. G., tf. taxeringskommissarie.
- *Lindbergh, N. E., disponent, stadsfullm.
- Carlberg, Hilda A., fröken.
- Gezelius, A., apotekare, stadsfullm.
- *Anderson, K. H., tjänsteman, stadsfullm.
- Wallin, J. A., roteuppbördsman.

Kassaförvaltare.

Eklund, J. M.; Gezelius, A. (suppl.).

Sekreterare.

Tham, K. G. K. M. (se nedan).

Fattigvårdsnämndens delegerade.

Delegerade för beviljande av understöd.
Se nedan.

FvN. Delegerade för granskning av ansökningar om understöd från enskilda föreningar och uppfostringsanstalter.

Alfvén, K. A.; Lindley, f. Jonsson, Elin J.; Nordfeldt, A. G., fattigvårdsinspektör.

Tremannanämnden.

(Med uppgift att avgöra vissa ärenden jämlikt § 16 mom. 2 i lagen om samhällets barnavård.)

Lindley, f. Jonsson, Elin J., fru, stadsfullm. (självskriven såsom ledamot av såväl fattigvårdsnämnden som barnavårdsnämnden); Karlsson, W. E., borgarråd, stadsfullm. (utsedd av fattigvårdsnämnden); Molin, E. W., justitieråd (utsedd av barnavårdsnämnden).

Fattigvårdsnämndens revisorer

(utsedda av stadsfullmäktige för granskning av 1925 års räkenskaper och förvaltning).

Andersson, E. O., kassör.

Berndtson, C. F., verkställare, stadsfullm.

Brunzell, O., möbelhandlare, stadsfullm.

Forsell, J. A. S:son, expeditionsförare.

Karlson, G. H., sekreterare hos svenska stadsförbundet.

Sundén-Cullberg, A. A., assuransdirektör.

Wall, S. D., professor, stadsfullm.

Wiklund, E. O., förste amanuens.

En vakant.

Fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande av understöd.

Stora Nygatan 2 B, St.; t. »fattigvårdsnämnden»; sessionstid: sektion A: i regel onsdagar kl. 1.15 e. m.; sektion B: varannan fredag kl. 1 e. m.

Fattigvårdsnämnden har åt särskilda delegerade överlämnat att i fråga om understöds beviljande med nämndens rätt besluta i enlighet med reglementet för fattigvården i Stockholms stad samt de särskilda föreskrifter, som av nämnden meddelas.

Fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande av understöd, vilka utses bland nämndens ledamöter och suppleanter för ett år i sänder, arbeta på två sektioner, vardera bestående av ordförande, vice ordförande och en tredje ledamot samt tre suppleanter.

Sektion A handlägger understödsärenden med fattigvårds karaktär och har i sådant avseende efter prövning av de hjälpökandes behov och i övrigt förekommande omständigheter:

att dels på förslag av vederbörande fattigvårdsstyrelse bevilja understöd att utgå för en gång eller för viss kortare tid, dels och efter anmälan godkänna av fattigvårdsstyrelse i trän-

gande fall utan föregående hemställan utbetalade understöd eller eljest vidtagna åtgärder;

att å kommunens ålderdomshem till vård och åtnjutande av det underhåll, varom fattigvårdsnämnden särskilt förordnar, intaga sådana nödställda, som i följd av ålder, bräcklighet eller annan fortfarande anledning äro i behov av varaktig hjälp och som genom hedrande vandel gjort sig förtjänta att å sådant hem intagas;

att till intagning å arbetsinrättningen remittera i någon mån arbetsföra män, vilka äro i behov av anstaltsvård, men ej lämpligen böra vårdas å kommunens andra fattigvårdsanstalter ävensom nödställda, kommunen tillhörande, arbetsföra män, vilka sakna stadigt hemvist och önska bli i inrättningen intagna;

att till intagning å St Eriks sjuk- och vårdhem remittera sådana nödställda personer, som i följd av kroppslig eller andlig svaghet, ihållande sjuklighet eller andra dylika omständigheter äro i behov av hjälp och icke böra å sjukvårdsinrättning eller ålderdomshem intagas;

att till stadens asyl för husvillor remittera medellösa eller mindre bemedlade familjefäder, kvinnor och barn, som äro i avsknad av bostad; att till intagning å stadens spädbarnshem remittera nödställda späda barn jämte deras mödrar samt till barnhärberget av fattigvårdsnämnden omhändertagna yngre barn, som äro i behov av tillfällig vård.

att i övrigt till andra anstalter, där plats står till nämndens förfogande, remittera sådana nödställda, för vilka lämplig vård där kan erhållas;

att, om här ovan anvisade utvägar ej äro tillfyllest för avhjälpande av förefintligt behov, vidtagna de åtgärder, som kunna finnas erforderliga.

Dessutom äger delegerades sektion A att utfärda arbetsföreläggande för sådana personer, som jämlikt bestämmelserna i § 71 i lag om fattigvården skola fullgöra dem anvisat arbete (jfr nedan sid. 143).

Sektion B handlägger understödsärenden utan fattigvårds karaktär och har i sådant avseende efter prövning av de hjälpökandes behov och i övrigt förekommande omständigheter:

att på förslag av vederbörande fattigvårdsstyrelse i överensstämmelse med lagen om kommunala pensionstillskott och sjukvårdsbidrag bevilja pensionstillskott att utgå för en gång eller för viss kortare tid;

att likaledes i överensstämmelse med ovan nämnda lag bevilja sjukvårdsbidrag; samt

att i överensstämmelse med lagen om lindring i de mindre bemedlades kostnader för vård av sinnessjuka, sinnesslöa och fallandesjuka avgiva förslag till fattigvårdsnämnden om beredande av lindring i kostnaderna för sådan vård.

Fattigvårdsinspektören verkställer delegerades beslut samt äger, under tiden mellan delegerades sammanträden, å delegerades vägnar vidtagna åtgärder i ärenden, som ej tåla uppskov.

Reglemente. Reglemente för fattigvården i Stockholms stad, antaget av stadsfullmäktige den 17 maj och fastställt av överståthållarämbetet den 12 juni 1920, med ändring den 23 okt. 1924.

Delegerade.

Sektion A:

af **Klintberg**, Gertrud M. K., ordf.; **Eklund**, J. M., vice ordf.; **Månsson**, Gertrud K.
Suppleanter: **Lindley**, f. Jonsson, Elin J.; **Hallström**, K. L. F.; **Wallin**, J. A.

Sektion B:

Wedberg, Ebba Ch., ordf.; **Anderson**, K. O., vice ordf.; **Lindley**, f. Jonsson, Elin J.
Suppleanter: af **Klintberg**, Gertrud M. K.; **Lindbergh**, N. E.; **Anderson**, K. H.

Protokollsförare.

Registratören hos fattigvårdsnämnden.

Fattigvårdsnämndens expedition.

Stora Nygatan 2 A och B, St.; t. »fattigvårdsnämnden»; expeditionstid: 10—2.

Instruktioner. Stadsfullmäktiges instruktion för fattigvårdsinspektören den 8 nov. 1898 med ändring den 31 mars 1919. Fattigvårdsnämndens instruktioner för biträdande inspektören den 25 febr. 1919, för ombudsmannen den 30 mars 1920 med ändring den 26 nov. 1923, för vissa befattningshavare vid ombudsmannaexpeditionen, för kamreraren och för vissa andra befattningshavare vid expeditionen den 30 mars 1920, för föreståndaren för pensionsbyrån (aktuarien för pensionsärenden) den 21 juni 1921, för inventeringsmannen den 23 april 1907, för de vid utredningsbyrån (numera remissexpeditionen) anställda tillsyningsmännen (numera besökarna) den 7 jan. 1902 samt för kuratorn den 20 okt. 1925.

Stat år 1926. Utgifter: 717,475 kr.; inkomster: 14,070 kr.

Fattigvårdsinspektör (26).

Nordfeldt, A. G. (förordnad t. o. m. d. 12/5 1929); t. »fattigvårdsnämnden»; mottagningstid: fattigvårdsinspektören och biträdande inspektören hava mottagningstid för allmänheten 10—2, då endera av dem alltid kan träffas, fattigvårdsinspektören alltid 12—2.

Biträdande inspektör (22).

Öström, J. N. H.; mottagningstid: se ovan under fattigvårdsinspektören.

Sekreterare¹⁾

(4,500 kr.).

Tham, K. G. K. M.; mottagningstid: tisdagar, torsdagar och lördagar 10—1.

¹⁾ Med skyldighet att jämväl fungera som sekreterare hos anstaltsstyrelsen (se sid. 135).

Ombudsman (22).¹⁾

Hellichius, N. M.; mottagningstid: 10—12.

Ombudsmannens juridiska biträde
(6,900 kr.).

Engblom, C. P.

Bokhållare å ombudsmansexpeditionen.

Carlson, B. A. B. (18); **Lindquist**, C. G. A. (17); **Brisenius**, O. A., **Edstam**, N. Hj. (13).

Två *amanuenser* å ombudsmansexpeditionen (en för fattigvårdsärenden och en för hälsovårdsärenden) (1,740 kr.).

Kamrerare (20).

Berg, L. H.; mottagningstid: 1—3.

Bokhållare å kamrerarexpeditionen
(13).

Grünberger, M.

Kassör
(4,320 kr.).

Carlsson, Emmy A.

Föreståndare för nämndens registerbyrå (registrator) (19).

Nilson, A.

Bokhållare vid registret (13).

Östlihn, E. P. N.; **Bäckström**, Anna C.; **Marcus**, Nanny A. (se nedan); **Peterson**, Greta L.; **Helin**, M. S.

Föreståndare för nämndens pensionsbyrå (aktuarie för pensionsärenden) (18).¹⁾

Zetterlund, G. E.; mottagningstid: 12—2.

Två *kontorsskrivare* (9), sex *kontorskrivare* (7), elva c. o. *tjänstemän* (3,900—2,100 kr.), åtta *extra kontors- och skrivbiträden* (2,340—1,680 kr.), en *inventeringsman* (1,500 kr.).

Förste vaktmästare (7).

Holmström, C. Hj.

Två *vaktmästare* (6), en *extra vaktmästare* (1,500 kr.), tre *vaktmästarbiträden* (1,200—840 kr.).

¹⁾ Befattningshavarna å nämndens ombudsmansexpedition och pensionsbyrå äro skyldiga att inom sina resp. verksamhetsområden biträda jämväl hälsovårdsnämnden och barnavårdsnämnden.

FvN.

Remissexpeditionen.

Stora Nygatan 2 B, n. b., St.; t. »fattigvårdsnämnden»; expeditionstid: 10—2.

Föreståndare.

Marcus, Nanny A. (se ovan).

Tio besökare (10), tjugi extra besökare (3,900—2,160 kr.).

Kurator¹⁾ (3,600 kr.).

Löven, N. W.; mottagning: å fattigvårdsnämndens expedition måndagar, onsdagar, torsdagar och fredagar 10—11; t. »fattigvårdsnämnden»; dessutom å Rosenlunds ålderdomshem måndagar 1—2, å Sabbatsbergs ålderdomshem tisdagar 1—2, å S:t Eriks sjuk- och vårdhem onsdagar 1—2 samt å arbetsinrättningen torsdagar 1—2.

Fattigvårdsnämndens utackorderingsbyrå.

Fattigvårdsnämndens utackorderingsbyrå har hittills omhändertagit stadens utackorderingsverksamhet beträffande såväl barn som vuxna personer. Med den nya barnavårdslagens ikraftträdande fr. o. m. år 1926 har åliggandet att ombesörja utackordering av barn under 16 år övergått å barnavårdsnämnden. I anledning härav har utackorderingsbyrån jämte de under byrån lydande barnhemmen fr. o. m. nämnda år överflyttats till barnavårdsnämndens förvaltning (se sid. 183).

Utackorderingen av vuxna personer i enskilda hem skall visserligen fortfarande ankomma å fattigvårdsnämnden, men då det visat sig olämpligt att företaga en uppdelning av utackorderingsverksamheten på olika organ, har den anordningen vidtagits, att fattigvårdsnämnden vid utackordering av äldre personer i enskilda hem erhåller biträde av barnavårdsnämnden såväl vid anskaffandet av lämpliga hem, som ock vid ekonomiska uppgörelser i samband med sådan utackordering och vid inspektionen.

Utackorderingsbyråns befattning med utackordering av vuxna personer å mera offentliga anstalter (hospital, sinnesslöanstalter, vanförestalter o. d.) har övertagits av fattigvårdsnämndens expedition, under det att utackordering av lindrigt sinnessjuka i s. k. familjevård tills vidare förlagts till barnavårdsnämnden (se sid. 190). Definitivt beslut, till vilken myndighet denna senare verksamhet skall hänföras, har ännu ej fattats.

¹⁾ Med uppgift att biträda å fattigvårdsanstalterna intagna understödstagare med bevakande av deras privata angelägenheter.

Församlingarnas fattigvårdsstyrelser.

Inom var och en av huvudstadens territorialförsamlingar finnes särskild fattigvårdsstyrelse (med undantag för Jakobs och Johannes, som hava gemensam fattigvårdsstyrelse enligt fattigvårdsnämndens beslut den 15 oktober 1907), vars ledamöter och suppleanter¹⁾ årligen utses av fattigvårdsnämnden till det antal, som nämnden för varje fattigvårdsstyrelse bestämmer. Minst en ledamot skall vara kvinna. Resp. församlings kyrkoherde var förut självskriven ledamot i fattigvårdsstyrelse, men enligt 1920 års instruktion för fattigvårdsnämnden äger han numera endast rätt att deltaga i förhandlingarna. Fattigvårdsinspektören bör, om möjligt, övervara fattigvårdsstyrelsernas sammanträden och äger därvid rätt att deltaga i överläggningarna men ej i besluten. För varje år väljer styrelse inom sig ordförande, verkställande direktör och kassavårdare; dock kunna två av dessa befattningar hos samma person förenas. Styrelse tillkommer att utöva den närmaste och omedelbara tillsynen över och omvårdnaden om de fattiga inom församlingen samt, där sådant är för styrelsen medgivet, själv vidtaga eller i annat fall hos fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande av understöd föreslå de åtgärder, som av behovet påkallas.

De undersökningar, som erfordras för vinande av tillförlitlig upplysning rörande hjälpsökande, hava tidigare verkställts av särskilt anställda besökare (se under fattigvårdsnämndens expedition). Från och med år 1922 tillämpas dock inom huvudstadens samtliga fattigvårdsstyrelser ett blandat tjänstemanna- och vårdaresystem. I sådant avseende är varje församling uppdelad i distrikt, vart och ett med en av fattigvårdsstyrelsens ledamöter som föreståndare. Inkommande ansökningar om understöd undersökas därvid såväl av distriktsföreståndaren som av den avlönade besökaren. Efter eget beprövande må fattigvårdsstyrelsen meddela hjälpbehövande nödortförlitlig understöd i mat och ved, så ock åt barn inom skolåldern, som i anseende till brist på kläder eller skodon förhindras att bevista folkskola, låta anskaffa oungdugligen nödig beklädnad. Kan nöden ej på nu angivna sätt afhjälpas eller prövas den behövande lämpligare böra på annat sätt understötjas, skall styrelsen hos fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande av understöd göra hemställan om den åtgärd, som styrelsen kan finna ändamålsenligast. År nöden trängande, må styrelsen lämna tillfälligt understöd i penningar eller vidtaga annan åtgärd för tiden intill dess delegerade hunnit i ärendet besluta.

¹⁾ I samband med viss ökning av antalet ordinarie ledamöter i fattigvårdsstyrelserna beslöt fattigvårdsnämnden den 18 dec. 1925, att suppleanter i fattigvårdsstyrelserna hädanefter skulle utses endast i den mån förutvarande suppleanter funnes, vilka icke bleve uppflyttade till ordinarie ledamöter.

Penningunderstöd, som fattigvårdsnämndens delegerade beviljat, utdelas i närvaro av minst en bland styrelsens ledamöter samt styrelsens redogörare. Fattigvårdsstyrelsen ombesörjer jämväl förvaltningen och den rätta användningen av alla till församlingens enskilda fattigvård anslagna donationer och övriga tillgångar. Styrelsen har ordinarie sammankomst minst en gång i varje månad. Verkställande direktören åligger det tillse och vaka över verkställigheten av styrelsens beslut.

Med fattigvårdsnämndens tillstånd äger fattigvårdsstyrelse att med diakonissanstalten i Stockholm träffa avtal om anställande av diakonissa till biträde. Diakonissan har till huvudsaklig verksamhet att övervaka, att tilldelat understöd behörigen användes samt i sådant syfte vara verkställande direktören behjälplig. Diakonissor äro f. n. anställda hos samtliga fattigvårdsstyrelser med undantag för Jakob och Johannes samt Bromma, där i stället kvinnliga biträden, fattigvårdssystrar, äro anställda. I Brännkyrka församling finnes en diakonissa och en fattigvårdssyster. De två fattigvårdssystrar, som finnas i Bromma församling, äro gemensamma för hälsovårds- och fattigvårdsnämnderna (jfr sid. 97).

Reglemente m. m. Reglemente för fattigvården i Stockholms stad, antaget av stadsfullmäktige den 17 maj och fastställt av överståthållarämbetet den 12 juni 1920, med ändring den 23 okt. 1924. Grunder för understödsfrågors behandling av församlingarnas fattigvårdsstyrelser, antagna av fattigvårdsnämnden den 11 febr. 1919. Instruktion för de biträdande tjänstemännen hos fattigvårdsstyrelserna i Stockholm, föredragen inför verkställande direktörerna den 30 mars 1903. Instruktion för diakonissor i fattigvårdens tjänst, föredragen inför verkställande direktörerna den 13 dec. 1900.

Stat år 1926. Utgifter: 2,929,611 kr.; inkomster: 1,070,951 kr.

Avlöningar m. m. Verkst. direktör: till skrivbiträde 1,000—500 kr. Redogörare och protokollsförare: 1,800—1,200 kr. Vaktmästare: 450—350 kr. Diakonissa: fattigvårdsstyrelse erlägger årligen till diakonissanstalten för varje diakonissa 1,000 kr. samt utbetalar till diakonissan högst 1,280 kr. i kostpenningar jämte rörligt tillägg härå, varjämte styrelsen bekostar bostad och bränsle samt lämnar bidrag till spårvägsresor. Fyra fattigvårdssystrar: lönegrupp 6. Till fattigvårdssystrarna i Bromma utgår halva avlöningen från hälsovårdsnämnden (jfr sid. 97).

Storkyrkoförsamlingens fattigvårdsstyrelse.

Stortorget 1 (ingång Köpmangatan 26), St.; t. Norr 33 81; expeditionstid: tisdagar och fredagar 8,30—9,30 f. m.

Ledamöter.

Axelsson, Lilly M., fröken, verkst. dir.; Dahl, E. M. K., grosshandlare, vice verkst. dir.;

Eklund, J. M., fabrikör, vice ordf.; Jordman, E., övermaskinist, kassavårdare; Mörner, A. K., komminister; Nilsson, C. R., hamnarbetare; Olsson, A. E., hamnarbetare; Thour, f. Andersson, Alma M., fru; Widner, N., pastor primarius, ordf.; Winberg, K. A., förste vaktmästare, vice kassavårdare.

Redogörare, protokollsförare och skrivbiträde.

Carlson, B. A. B., bokhållare.

Diakonissa

(gemensam med Klara fattigvårdsstyrelse).

Hansen, Olga L. A.; mottagning: Köpmangatan 26, St., måndagar, tisdagar, torsdagar och fredagar 9—10 f. m.; Klara östra kyrkogata 3, C., onsdagar och lördagar 9—10 f. m.; Skomakaregatan 30, St.; t. Norr 138 43 (bostaden).

En vaktmästare.

Klara församlings fattigvårdsstyrelse.

Klara östra kyrkogata 3, C.; t. 131 64; expeditionstid: onsdagar och lördagar 9—10 f. m.

Ledamöter.

Andersson, B. J. F., ingenjör, ordf.; Blom, A. P. R., byggnadsingenjör, vice ordf.; Horney, H. Amanda, fru; Larsson, Hilma M., föreståndarinna; Nyholm, H., direktör, vice verkst. dir.; Thulin, E. L., direktör, verkst. dir.; Törnberg, A. O. Oson, förste reparatör, vice kassavårdare; Åhrberg, F. A. L., typograf; en vakant.

Suppleanter: Sellmann, f. Öhrwall, Elsa, fru; Martin, L. G. M., advokat.

Redogörare och protokollsförare.

Björkman, E. G. I., tjänsteman i riksbanken.

Diakonissa.

Hansen, Olga L. A. (gemensam med Storkyrkoförsamlingen); träffas å expeditionen på expeditionstid, se ovan.

En vaktmästare.

Kungsholms församlings fattigvårdsstyrelse.

Garvaregatan 2, C.; t. Kungsh. 41; expeditionstid: måndagar 5,30—6,30 e. m. och fredagar 9,30—10,30 f. m.

Ledamöter.

Bengtsberg, M. Adèle, fröken; Björkman, O. F. E., direktör, verkst. dir.; Brattström, A. J., grosshandlare, vice kassavårdare; Geijer,

FvN.

B. O., f. d. grosshandlare, kassavårdare; Karlsson, A. F., järnarbetare, ordf.; Liljens-
stolpe, A. L. M. A. (Annie), fröken; Nyberg,
J. S., skräddarmästare, vice ordf.; Olsson,
N. M., skomakeriätkare, vice verkst. dir.;
Söderlund, C. H., järnarbetare; Tinggren, G.
A., tillsyningsman.

Redogörare och protokollsförare.

Vakant.

Diakonissa.

Björklund, Ida S.; träffas å expeditionen (se
ovan) måndagar 5,30—6,30 e. m. samt övriga
vardagar, utom onsdagar, 9—10 f. m.

Ett skrivbiträde, en vaktmästare.

S:t Görans församlings fattigvårdssty- relse.

S:t Eriksgatan 63, n. b., C.; t. Kungsh.
43 92; expeditionstid: tisdagar 9,30—10,30
f. m. och fredagar 5,30—6,30 e. m.

Ledamöter.

Allard, O. E., ingenjör, vice kassavårdare;
Beén, f. Arctander, Alette, föreståndarinna;
Edberg, f. Janson, V. (Mimmi), fru, vice
verkst. dir.; Eén, O. B. L., föreståndare,
ordf.; Fristedt, J. Maria, folkskollärarinna;
Holm, J. A., metallarbetare; Johansson, H.,
skrädderiarbetare; Larson, G. A., yrkesskollä-
rare, kassavårdare; Larsson, f. Karlsson,
Jenny A. F., fru, stadsfullm., verkst. dir.;
Seedoff, A. M. A., fabriksförvaltare, vice
ordf.; Vinell, O. M., tf. aktuarie.

Redogörare och protokollsförare.

Lövén, N. W., kurator.

Diakonissa.

Nilson, Ester A. K.; träffas å expeditionen var-
dagar, utom lördagar, 9—10 f. m.

Ett skrivbiträde, en vaktmästare.

Adolf Fredriks församlings fattigvårds- styrelse.

Vallingatan 24, C.; t. Norr 24237; expe-
ditionstid: tisdagar och fredagar 9—10
f. m.

Ledamöter.

Andersson, O. A., posttjänsteman; Carlberg, B.
Thorborg, fröken; Carlson, C. G., fabrikör,
vice ordf.; Erikson, E. H., disponent, kassa-
vårdare; Johannesson, E. A. V., justerare,
vice verkst. dir.; Lindley, f. Jonsson, Elin
J., fru, stadsfullm., verkst. dir.; Sjöström,
f. Viktorsson, A. Maria C., fru; Thårén, C.

G. Ason, f. d. routeuppbördsman, vice kassa-
vårdare; Westerberg, C. G. A., kassadirektör,
ordf.

Suppleant: Moon, f. Håkansson, Ester S., fru.

Redogörare och protokollsförare.

Gabrielsson, E. A. G., förste amanuens.

Skrivbiträde och diakonissa.

Forsberg, Anna M.; träffas å expeditionen (se
ovan) vardagar, utom onsdagar, 9—10 f. m.

En vaktmästare.

Gustav Vasa församlings fattigvårds- styrelse.

Västmannagatan 63, Va.; t. Norr 53 92;
expeditionstid: måndagar och torsdagar
9—10 f. m.

Ledamöter.

Andrén, O., överlärare; Enqvist, C. E., posttjänste-
man; Fredrikson, K. G. A., tillsyningsman;
Hallström, K. I. F., tjänsteman, verkst. dir.;
Liljencrantz, f. Tamm, Märta, friherinna;
Lindberg, G. E., f. d. hamnfogdeinspektör,
vice kassavårdare; Lindberg, N. O., förste
intendent; Lindholm, E. M., disponent, vice
verkst. dir. och kassavårdare; Månsson,
Gertrud, K., fröken, stadsfullm., vice ordf.;
Sjögren, P., fabrikör, ordf.

Redogörare, protokollsförare och skrivbiträde.

Hagberg, C. E., agronom.

Diakonissor

(gemensamma för fattigvårdsstyrelsen och
församlingen; mottagning: Västmannagatan 63,
Va.; t. Norr 956, Norr 24 07; tisdagar, fre-
dagar och lördagar 9—11).

Norrbom, Karin M.; Olsson, J. (Nanna).

En vaktmästare.

Matteus församlings fattigvårdsstyrelse.

Västmannagatan 92, Va.; t. 855 11; expe-
ditionstid: tisdagar 6,30—7,30 e. m. och
fredagar 8,30—9,30 f. m.

Ledamöter.

Alexanderson, Ingrid M., lärarinna; Borg, C. H.,
svarvare; Danielsson, f. Ahlstrand, H. M. (Sti-
na), fru, verkst. dir.; Ingemårdsson, F. W.,
förgyllare; Jakobsson, U. G. W., tf. mantalskom-
missarie, ordf.; Karlén, f. Ullman Anna M.
L., fru; Landberg, Frida, föreståndarinna; Lin-
dahl, f. Svensson, Frida J., fru; Nilsson, O.,
direktör, stadsfullm., kassavårdare; Söder-
holm, A. H., järnvägstjänsteman, vice verkst.
dir.; Wallin, H. E., kassör, vice ordf. och
vice kassavårdare; Östlund, f. Lundgren,
Agda M., fru.

Suppleanter: **Dahlander**, Signe, fröken; **Färnlöf**, J. G., grosshandlare.

Redogörare och protokollsförare.

Jacobson, T. A., intendent.

Diakonissa.

Djurson, E. L. (Lisa); mottagning: Västmannagatan 92, Va.; t. 846 36; måndagar, torsdagar och lördagar 9—10 f. m.

Ett skrivbiträde, en vaktmästare.

Jakobs och Johannes församlingars fattigvårdsstyrelse.

Regeringsgatan 74 B, 1 tr. ö. g., C.; t. 27 29; expeditionstid: tisdagar och fredagar 9—10 f. m.

Ledamöter.

Anderson, K. H., tjänsteman, stadsfullm.; **Brandt**, J. T. I., f. d. kapten, vice ordf. och verkst. dir.; **Heilberg**, J., maskinsnickare; **Israelson**, Maria, fröken; **Jacobsson**, Signe F., fröken; **Lignell**, E., komminister, vice kassavårdare; **Lundborg**, N., förrädsarbetare; **Lundevall**, A. E., grosshandlare; **Naumburg**, P. G., civilingenjör; **Sifvert**, A. V., järnkramhandlare, vice verkst. dir. och kassavårdare; **Wassberg**, A., f. d. överlärare, ordf.

Suppleanter: **Wiström**, f. Andersson, J. K. (Stina), fru; **Bellström**, N. E. G., banktjänsteman.

Redogörare, protokollsförare och skrivbiträde.

Petterson, A. Bertha M., fröken.

Fattigvårdssyster (6).

Nilsson, Alma M.; träffas å expeditionen (se ovan) vardagar, utom lördagar, 9—10 f. m.

En vaktmästare.

Engelbrekts församlingars fattigvårdsstyrelse.

Valhallavägen 78, Ö.; t. 780 16; expeditionstid: måndagar och torsdagar 9—10 f. m.

Ledamöter.

Branzell, A., f. d. överlärare; **Fürstenberg**, f. Jacobsson, Mary B., fru; **von Hermansson**, Anna K., fröken, verkst. dir.; **Holmgren**, K. G., kamrerare, vice verkst. dir. och kassavårdare; **Johansson**, A., verkställare, vice kassavårdare; **Lind**, G. H., trädgårdsdirektör, ordf.; **Lundh**, E. V. R., maskinist; **Themptander**, S. J. O., advokat; **Wickström**, C. T., cementarbetare; **Åkerman**, G. A., kansliråd, vice ordf.

Suppleant: **Lindh**, A., komminister.

Redogörare, protokollsförare och skrivbiträde.

Nilson, A., registrator.

Diakonissa.

Mellin, Jetty H. E.; träffas å expeditionen (se ovan) vardagar, utom lördagar, 9—10 f. m. samt måndagar 6,30—7,30 e. m.

En vaktmästare.

Hedvig Eleonora församlingars fattigvårdsstyrelse.

Kommendörgatan 30, Ö. Dj., (ingång för hjälpsökande från Artillerigatan 29 § 31); t. 777 73; expeditionstid: måndagar och torsdagar 9—10 f. m.

Ledamöter.

Bergendahl, A., f. d. kontorschef, verkst. dir. och kassavårdare; **Carlberg**, Hilda A., fröken, vice verkst. dir.; **Carlsson**, f. Lindskog, Anna R., fru, stadsfullm.; **Hedman**, C. E., möbelsnickare; **Huldt**, Ellen C., fröken; **Johnson**, E. R., generalkonsul, vice ordf.; **Ohlsson**, A. A., civilingenjör, ordf.; **Palmquist**, S. H., bokhållare; **Wissnell**, E. F., revisor, vice kassavårdare.

Suppleanter: **Andersson**, f. Larsson, Matilda, fru; **Carlstedt**, P., verkställare; **Möller**, K., kamrerare.

Redogörare och protokollsförare.

Tillberg, A. Hj., kamrerare.

Diakonissa.

Nisbeth, Amelie A.; träffas å expeditionen (se ovan) vardagar, utom lördagar, 9—10 f. m.

En vaktmästare.

Oscars församlingars fattigvårdsstyrelse.

Banérgatan 25, Ö. Dj.; t. Norr 230 25; expeditionstid: tisdagar och fredagar 9—10 f. m.

Ledamöter.

Andersson, A. F., skomakare; **Barthelson**, f. Werner, I. J. Maria, änkefru; **Bengtson**, H. G. V., kyrkoherde, ordf.; **Eklund**, J. L., fabriksör, vice ordf.; **Gezelius**, A., apotekare, stadsfullm.; **Jonsson**, K. J., snickeriarbetare; **Rosengren**, Karolina M., f. d. folkskollärarinna, vice verkst. dir.; **Sandberg**, O. T., musikdirektör; **Sjögren**, G. M., grosshandlare, kassavårdare; **Wedberg**, Ebba Ch., fröken, verkst. dir. och vice kassavårdare.

Suppleanter: **Leijonhufvud**, E. Elisabeth, fröken; **Sundelin**, R. U. J., ständigt adjunkt.

Redogörare och protokollsförare.

Berg, L. H., kamrerare.

FvN.

Diakonissa.

Ahlstedt, Anna E.; träffas å expeditionen (se ovan) vardagar 9—10 f. m.

Ett skrivbiträde, en vaktmästare.

Katarina församlings fattigvårdsstyrelse.

Götgatan 38, Sö.; t. Söder 138 13; expeditionstid: tisdagar 8,30—9,30 f. m. och fredagar 6,30—7,30 e. m.

Ledamöter.

Andersson, E. T., bryggeriarbetare, vice ordf.; **Blomberg**, A. W., grosshandlare, ordf.; **Bohlin**, J. A. S., kontorschef, vice kassavårdare; **Carlsson**, H. T., slöjdlärare; **Hallström**, Elsa F., sjuksköterska; **Hedström**, N. W., direktör, verkst. dir.; **Hellström**, J. S., kamrerare; **Hillström**, J. A. A., utkörare; **Johanson**, J. A., direktör, kassavårdare; **Lindqvist-Lund**, Elin E. S., fru, vice verkst. dir.; **Lund**, K. (Stina), fröken; **Lundin**, H., telefonreparatör; **Petersson**, E. A., handelsarbetare; **Ringström**, H. G. N., glasmästare.

Redogörare och protokollsförare.

Moëll, J. O. H. N., riksbankskassör.

Diakonissa.

Andersson, A. L. (Lisen); träffas å expeditionen (se ovan) måndagar, tisdagar, torsdagar och lördagar 8,30—9,30 f. m. samt fredagar 6,30—7,30 e. m.; t. Söder 138 13.

Ett skrivbiträde, en vaktmästare.

Sofia församlings fattigvårdsstyrelse.

Bondegatan 74, Sö.; t. Söder 334 25; expeditionstid: tisdagar 8,30—9,30 f. m. och fredagar 6,30—7,30 e. m.

Ledamöter.

Björkman, O. E., förman, stadsfullm., vice verkst. dir. och vice kassavårdare; **Claesson**, O. F., folkskollärare; **Eriksson**, O. H., statistikförare; **Gustafsson**, f. Johansson, Ester E., fru; **Johansson**, K. V., filare, vice ordf.; **Klefbeck**, H. Sigrid M., fröken; **Löfgren**, f. Swanberg, Anna, änkefru, kassavårdare; **Persson**, P. A., byggmästare; **Pålsson**, E. A. V., slöjdlärare, stadsfullm., ordf.; **Tham**, K. G. K. M., sekreterare, verkst. dir.

Redogörare och protokollsförare.

Björkman, C. A. J., sekreterare.

Diakonissa.

Löfgren, Maria C.; träffas å expeditionen (se ovan) måndagar och torsdagar 9—10 f. m. samt tisdagar och fredagar 8,30—9,30 f. m.

Ett skrivbiträde, en vaktmästare.

Maria församlings fattigvårdsstyrelse.

Mariagatan 18, n. b., Sö.; t. 55 83; expeditionstid: tisdagar 8,30—9,30 f. m. och torsdagar 6—7 e. m.

Ledamöter.

Eriksson, K. A., typograf, vice kassavårdare; **Garde**, G. E., banktjänsteman; **Masreliez**, Anna M. E., fröken; **Möller**, J. E., grosshandlare, vice verkst. dir.; **Nordgren**, f. Johansson, Anna V., fru; **Rosenquist**, K. G. V., typograf; **Wassén**, C., disponent, ordf.; **Wickberg**, T. W., tullöveruppsyningsman, vice ordf.; **Widtskiöld**, J., kamrerare, verkst. dir.; **Öhrström**, J. A., fabrikör, kassavårdare.

Suppleant: Anderberg, G. H. A., notarie.

Redogörare och protokollsförare.

Westmark, S. A., tjänsteman.

Diakonissa.

Nilsson, Selma G.; träffas å expeditionen (se ovan) vardagar 8,30—9,30 f. m.

Ett skrivbiträde, en vaktmästare.

Högalids församlings fattigvårdsstyrelse.

Krukmakaregatan 22, Sö.; t. Söder 301 00; expeditionstid: tisdagar 6—7 e. m. och fredagar 8,30—9,30 f. m.

Ledamöter.

Andersson, K. E., filare, vice kassavårdare; **Anderson**, K. O., korrekturläsare, stadsfullm., vice ordf. och verkst. dir.; **Andersson**, Signe V., föreståndarinna; **Avén**, C. O., f. d. polisöverkonstapel; **Bergman**, f. Zethräus, Gulli C. V., fru; **Brusén**, N. G. syssloman; **Granstedt**, G. A., bankkamrerare, kassavårdare; **Larsson**, J. L., svarvarmästare; **Nilsson**, G. E. E., köpman, ordf.; **Skoglund**, P. E., direktör, vice verkst. dir.; **Skålander**, O. A., ombudsman, stadsfullm.

Redogörare och protokollsförare.

Valdén, G. F., direktör.

Diakonissor.

Pihlblad, Hedvig J.; **Andersson**, Anna; träffas å expeditionen (se ovan) vardagar, utom tisdagar, 8,30—9,30 f. m.

En vaktmästare.

Brännkyrka församlings fattigvårdsstyrelse.

Församlingshuset, Liljeholmen; t. Liljeholmen 51; expeditionstid: tisdagar och fredagar 8,30—9,30 f. m.

Ledamöter.

Hinderson, L. H. son, ingenjör; **Hultman**, I. M., handlande; **Jacobson**, G. A., köpman, kassa-

vårdare; **Johansson**, F. O. A., förrådsman; **Kardell**, J. A., järnarbetare; **Larsson**, C. A., arbetsförmän; **Lindholm**, E. E., instrumentmakare; **Lindskog**, H. J., kyrkoherde, vice ordf.; **Lundh**, J. A., folkskollärare, ordf.; **Miliander**, f. Johansson, Anna C., fru; **Rågfeldt**, f. Olsson, Wilhelmina, fru; **Sandberg**, E. T. G., sjukgymnast, vice verkst. dir. och vice kassavårdare; **Svenson**, S. A., syssloman; **Wallin**, J. A., roteuppbördsman, verkst. dir.
Suppleanter: **Wiman**, Anna M., arbetsstugeföreståndariinna; **Johansson**, K. A., lantbrukare.

Redogörare, protokollsförare och skrivbiträde.

Lindquist, C. G. A., bokhållare.

Diakonissa.

Nylander, Anna V. (Liljeholmsdistriktet); träffas å expeditionen (se ovan) vardagar 8,30—9,30 f. m.; bostad: församlingshuset Liljeholmen; t. Liljeholmen 223.

Fattigvårdssyster (6).

Breden, Ingeborg C. (Älvsjödistriktet); träffas å expeditionen (se ovan) vardagar 8,30—9,30 f. m.; bostad: Parkgatan 4, Tellusborg; t. Aspudden 20.

En *vaktmästare*.

Bromma församlings fattigvårdsstyrelse.

Ulvunda slott, Ulvunda; t. Ulvunda 158; expeditionstid: tisdagar och fredagar 6—7 e. m.

Ledamöter.

Andersson, J. A., vaktmästare, vice verkst. dir. och vice kassavårdare; **Andersson**, K. A., grundläggare; **Bergqvist**, J. A., folkskollärare, ordf.; **Borgström**, f. Holmgren, Elin, fru; **Collin**, N., direktör; **Ericsson**, P. E., lagkerchef, verkst. dir. och kassavårdare; **Ingelsson**, H. J., järnarbetare; **Lundberg**, E. O., typograf; **Wassenius**, F. N. A., fabriksarbetare; **Vickman**, f. Johansson, Laura K., fru; **Vinberg**, E. G., stenhuggare, vice ordf.

Suppleant: **Du Rietz**, f. Ludin, Alice, fru.

Redogörare och protokollsförare.

Edstam, N. Hj., bokhållare.

Fattigvårdssystrar (6)

(gemensamma för hälsovårds- och fattigvårdsnämnderna).

Nord, A. M. (Greta) (östra distr.); träffas å expeditionen (se ovan) vardagar 9—10 f. m.

Klefback, Sigrid M. (västra distr.); träffas i bostaden, församlingshuset, Bällsta villastad, Sundbyberg, vardagar 9—10 f. m.; t. Bromma 42.
 Ett *skrivbiträde*, en *vaktmästare*.

Stockholms stads fattigvårdsanstalter.¹⁾

Stadens under fattigvårdsnämnden lydande anstalter äro följande: Sabbatsbergs ålderdomshem, Rosenlunds ålderdomshem, Oscars och Sofias guldbrällöppshem för åldriga makar, ålderdomshemmet vid Älvsjö, St Eriks sjuk- och vårdhem (jfr noten sid. 138), arbetsinrättningen, barnhårbärgat, spädbarnshemmet, asylerna för husvilla, Jacques och Galathée Lamms hem för behövande blinda samt sinnesslöanstalten Åkes-hov.

Anstaltsstyrelsen.

För förvaltningen av de under fattigvårdsnämnden lydande anstalterna utser nämnden särskilda understyrelser. Tidigare tillsattes en styrelse för varje anstalt, med undantag av ålderdomshemmen, som sedan år 1913 haft en gemensam styrelse, och asylerna för husvilla, spädbarnshemmet och barnhårbärgat, som sedan år 1921 förvalts av gemensam styrelse. Fr. o. m. år 1926 har en ytterligare centralisering av anstaltsförvaltningen genomförts därigenom, att förvaltningen av ålderdomshemmen, arbetsinrättningen och de under asylstyrelsen lydande anstalterna av fattigvårdsnämnden uppdragits åt en gemensam *anstaltsstyrelse*. Från den tidpunkt, då sjukavdelningarna vid St Eriks sjuk- och vårdhem överlämnas till hälsovårdsnämndens förvaltning (se sid. 138), skola även övriga delar av detta hem och dess filialer förvaltas av den gemensamma anstaltsstyrelsen. Lamms hem för blinda och sinnesslöanstalten Åkes-hov hava däremot tills vidare fått behålla sina särskilda styrelser. Anstaltsstyrelsen har vidare övertagit det förut genom en särskild upphandlingskommission omhändertvada upphandlingsväsendet för fattigvårdsanstalterna.

Anstaltsstyrelsen består av fattigvårdsnämndens ordförande, såsom självskriven ordförande samt nio andra ledamöter, vilka jämte fem suppleanter årligen utses av fattigvårdsnämnden. Minst en ledamot och en suppleant skall vara kvinna. Fattigvårdsnämndens sekreterare skall vara sekreterare jämväl hos anstaltsstyrelsen. Intill dess särskild instruktion för styrelsen blir fastställd, skola de hittills gällande instruktio-

¹⁾ Stadsfullmäktige beslöt den 16 juni 1924 i princip godkänna en omläggning av fattigvårdens anstaltsvård för vuxna i huvudsaklig överensstämmelse med de grundlinjer, som angivits i ett av stadskollegiets fattigvårdskommitté den 5 nov. 1923 afgivet betänkande (Bih. 1923: nr 63). Omläggningen innebär i huvudsak en mera rationell fördelning av anstalternas nuvarande klientel, så att medellösa, orkeslösa åldringar sammanföras å ålderdomshem, medellösa personer med någon arbetsförmåga å försörjningshem och medellösa, som äro i behov av mera varaktig sjukvård, å vårdhem.

FvN. nerna för de särskilda anstaltsstyrelserna i tilllämpliga delar gälla för den gemensamma styrelsen.

Ordförande.

Karlsson, W. E., borgarråd, stadsfullm.

Vice ordförande.

af Klintberg, Gertrud M. K., fröken.

Övriga ledamöter.

Anderson, K. O., korrekturläsare, stadsfullm.; Eklund, J. M., fabrikör; Kahlmeter, T. G., överläkare; Lindley, f. Jonsson, Elin J., fru, stadsfullm.; Magnusson, f. Eriksson, Elin, fru; Piehl, C. G. F., direktör; Rossander, f. Forsgrén, H. Wendela, professorska.
Suppleanter: Törnell, f. Weber, Gertrud, fru, stadsfullm.; Eriksson, K. A., typograf; Blomdahl, P. A., byggmästare; Hagberg, J. E. H., typograf; Andrén, J. C., specerihandlare.

Sekreterare.

Tham, K. G. K. M. (se sid. 129).

Stockholms stads ålderdomshem.

Ålderdomshemmen hava till ändamål att till vård och underhåll emottaga sådana till Stockholms kommun hörande nödställda, som i följd av hög ålder, bräcklighet eller annan fortfarande anledning äro i behov av ständig hjälp och genom hedrade vandl gjort sig förtjänta att intagas å sådant hem. Intagning å hemmen sker efter remiss från fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande av understöd.

Anstaltsstyrelsen (se ovan) antager för vart och ett av hemmen en syssloman, tillika kamrerare och föreståndare, samt andra erforderliga biträden.

Reglemente. Fattigvårdsnämndens reglemente för Sabbatsbergs ålderdomshem samt Rosenlunds ålderdomshem med Oscars och Sofias guldbroloppshem för äldre makar den 30 mars 1920.

Sabbatsbergs ålderdomshem.

Torsgatan 32, Va.; t. 86 06, Norr 71 40; expeditionstid: 9—4.

Sedan år 1737 beslut fattats om uppförande av fattighus för de olika församlingarnas fattiga och en fond bildats för ändamålet, inköptes år 1751 ett från Rörstrand avsköndat område, benämnt Sabbatsberg, och dit förlades till en början ett fattighus för Storkyrkoförsamlingen. Efter hand uppbyggdes där fattighus även för övriga församlingar. År 1859 beslöt dåvarande stadsnämnden en centralisering av anstaltsvården. De norra församlingarnas fattiga började successivt överföras till Sabbatsberg. En särskild styrelse utsågs för denna anstalt år 1865 och efter diverse nybyggnader öppnades den nya »Sabbatsbergs fattighusinrättning» den 10 juni

1872. Benämningen å anstalten ändrades 1898 till Sabbatsbergs ålderdomshem. Hemmet har f. n. 840 platser.

Vid Sabbatsberg fanns redan 1764 en brunnsinrättning, och 1807 inrättades i samband därmed ett brunnslasarett. Dessa institutioner, som emellertid icke äro av kommunal natur, finnas ännu kvar.

Instruktion. Styrelsens instruktion för sysslomannen och predikanten den 6 nov. 1865.

Stat år 1926. Utgifter: 604,440 kr.; inkomster: 508,220 kr.

Syssloman och kamrerare (19).

Weidenhielm, C. A.; träffas säkrast 10—12.

En *kontorsskrivare* (7), en *extra kontorsskrivare* (1,800 kr.).

Predikant

(2,000 kr.).

Lund, B. A., ständig adjunkt i Gustav Vasa förs.

En *organist* och *försångare* (500 kr.).

Läkare

(2,000 kr.).

Schager, K. V. F.

En *maskinist* (8), en *förrådsmästare* (8), en *vaktmästare* (7), två *värmelednings-skötare* (6), en *portvakt* (3), två *sjukvårds-förestånderskor* (7), en *köksförestånderska* (6), två *biträdande sjukvårdsförestånderskor* (4), två *biträdande köksförestånderskor* (4), fjorton *sköterskor* (3), en *baderska* (2), tretton *sköterskor* (1 d), sex *kokerskebiträden* (fem 1 d, en 1 b), en *tvätterska* (1 d).

Rosenlunds ålderdomshem.

Skånegatan 1, Sö.; t. 12 09, Söder 311 06; expeditionstid: 9—4 (lördagar 9—2).

Den år 1859 beslutade centralisationen av fattigvårdsanstalterna (se ovan under Sabbatsbergs ålderdomshem) genomfördes för de södra församlingarnas del först långt senare. Det bedrögliga tillstånd, i vilket de södra fattighusen befunno sig, föranledde väl år 1874 ett fattigvårdsnämndens beslut om upprättande av ett nytt fattighus på söder, men först 1888 kom ett dylikt till stånd i och med uppförandet i kv. Vattenpasset av Södermalms fattighus, var-efter Maria och Katarina fattighus indrogos.

Rosenlunds ålderdomshem, som anstalten år 1898 började benämnas, har efter en större tillbyggnad, avslutad år 1906, numera plats för 983 personer.¹⁾

¹⁾ Stadsfullmäktige hava den 16 juni 1924 anslagit 810,000 kr. till uppförande av en ny byggnad vid Rosenlunds ålderdomshem. Inrymmande 110 vårdplatser. Byggnaden beräknas bliva färdig att tagas i bruk omkring den 1 maj 1926.

Instruktioner. Styrelsens instruktioner för sysslomannen den 1 mars 1889, för predikanten den 14 juni 1888 och för läkaren den 13 nov. 1901.

Stat år 1936 (för Rosenlunds ålderdomshem och guldbrölloppshemmet). Utgifter: 1,008,340 kr.; inkomster: 653,300 kr.

Syssloman och kamrerare (19).

Broman, H. V.; träffas säkrast 9—11.

Kontorsskrivare (11).

Pehrsson, C. H.

En kontorsskrivare (7).

Predikant

(2,000 kr.).

Lundberg, P. I., tf. ständig adjunkt i Högalids förs.

En organist och försångare (500 kr.).

Läkare

(2,400 kr.).

Sahlgren, E. J. A.

En maskinist (10), en förrådsmästare (9), två vaktmästare (7), en hantverkare (7), två värmeledningsskötare (6), två eldare (III b), tre sjukvårdsförestånderskor (7), en köksförestånderska (6), en tvättförestånderska (4), tre biträdande sjukvårdsförestånderskor (4), två biträdande köksförestånderskor (4), fjorton sköterskor (3), en baderska (2), tjugufyra sköterskor (I d), elva köksbiträden (tre I d och åtta I b).

Fr. o. m. den 1 maj 1926 tillkomma ytterligare en sjukvårdsförestånderska, en biträdande sjukvårdsförestånderska, tre sköterskor och en värmeledningsskötare, samtliga å extra stat.

Oscars och Sofias guldbrölloppshem för äldre makar (»guldbrölloppshemmet»).¹⁾

Skånegatan 1, Sö.; t. Söder 73 09.

Med anledning av den förestående femtiöårsdagen av konung Oscar II:s och drottning Sofias förmälning beslöto stadsfullmäktige den 1 juni 1907 att till beredande av ett hem för fattiga, äldre makar anslå ett belopp av 200,000 kr. samt anhålla hos deras majestäter, att ifrågavarande hem finge bära namnet »Oscars och Sofias guldbrölloppshem för äldre makar», ävensom att uppdraga åt fattigvårdsnämnden att uppgöra närmare förslag till hemmets åstad-

kommande. Framställningen i namnfrågan bifölls, och den 20 februari 1911 beslöto stadsfullmäktige hemmets förläggande till kv. Vinkeln i omedelbar närhet av Rosenlunds ålderdomshem samt anslago, vad som utöver förut fonderade medel behövdes att utfylla den till 410,500 kr. beräknade byggnadskostnaden. Hemmet, som har plats för 80 par äldre, öppnades den 1 oktober 1913.

Reglemente. Se ovan sid. 136.

Stat år 1936. Se ovan under Rosenlunds ålderdomshem.

Syssloman och kamrerare.

Se ovan under Rosenlunds ålderdomshem.

Läkare.

Se ovan under Rosenlunds ålderdomshem.

En värmeledningsskötare (6), en sjukvårdsförestånderska (7), en biträdande sjukvårdsförestånderska (4), två sköterskor (3), en sköterska (I d).

Ålderdomshemmet vid Älvsjö.

T. Älvsjö 45.

Detta hem, ursprungligen sjukstuga i den sedermera inkorporerade Brännkyrka socken, tillhörde under tiden 1913—1920 dåvarande allmänna försörjningsinrättningen, numera S:t Eriks sjuk- och vårdhem, (såsom filial VII) men ställdes år 1920 under samma förvaltning som ålderdomshemmen (närmast under Rosenlunds ålderdomshem). Det avser att vara ett ålderdomshem av mindre typ för orkeslösa gamla, huvudsakligen från Brännkyrka. Hemmet har 22 platser.

Stat år 1926. Se ovan under Rosenlunds ålderdomshem.

Syssloman och kamrerare.

Se under Rosenlunds ålderdomshem.

En läkare (500 kr.), en föreståndarinna (5), två kvinnliga biträden (I d).

S:t Eriks sjuk- och vårdhem.

(F. d. Stockholms stads allmänna försörjningsinrättning.)

Fleminggatan 22, C.; expeditionen: t. 316 67, 336 03, Norr 69 79; 8,30—4 (lördagar och helgdagsaftnar 8,30—3); ang. särskilda avdelningar och filialer se nedan.

S:t Eriks sjuk- och vårdhem (t. o. m. år 1921 benämnet Stockholms stads allmänna försörjningsinrättning) daterar sin uppkomst från tiden närmast efter den nya kommunalförordningens införande (1862). Vid denna tid hade huvudstaden två s. k. arbets- och försörjningsinrättningar, den ena å Norr (»Grubbens gärde» å Kungsholmen), den

¹⁾ Den 18 juni 1923 beslöto stadsfullmäktige att till hugfästade av stadshusets invigning å fyrahundraårsdagen av Gustav Vasas intåg i Stockholm bevilja ett anslag av 350,000 kr. till inrättande av ett nytt ålderdomshem av ungefär samma typ som guldbrölloppshemmet. Hemmet torde komma att förläggas till Stora Angby i Bromma församling.

FvN.

andra å Söder (den s. k. »Dihlströmska inrättningen»). Redan år 1864 ombildades dessa, den förra till försörjningsinrättning, den senare till arbetsinrättning. Till försörjningsinrättningen överflyttades 1878 de militärhjon, som efter upplösningen av den provisoriska militärförsörjningsinrättningen i Stockholm 1851 övertagits och dittills vårdats i en särskild anstalt Stockholms stads militärförsörjningsinrättning. De överflyttades sedermera till arbetsinrättningen.

S:t Eriks sjuk- och vårdhem har till ändamål att emottaga och vårda sådana nödställda, vilka icke lämpligen kunna vårdas eller understödjas i sina hem och ej heller lämpligen kunna utackorderas. Även må, där förhållandena sådant medgiva, å hemmet intagas sådana personer, vilkas vård och underhåll helt eller delvis bekostas av dem själva eller av annan. Å anstalten tillredas dessutom de matportioner, som av kommunen genom fattigvårdsstyrelserna utdelas till behövande å Kungsholmen, Norr- och Östermalm.

Hemmets förvaltning är anförtrodd åt en styrelse bestående av högst sju ledamöter, vilka jämte suppleanter till det antal, fattigvårdsnämnden bestämmer, årligen utses av fattigvårdsnämnden (jfr sid. 135). Minst en ledamot och en suppleant skall vara kvinna. Styrelsen väljer inom sig för varje år ordförande och vice ordförande samt kassaförvaltare. Styrelsen antager syssloman och övrig nödig personal; överläkarna antagas dock av fattigvårdsnämnden. Sysslomannen är hemmets föreståndare samt äger att utöva den styrelsen tillkommande tillsynen över de å hemmet intagna. Intagning sker allenast efter remiss av fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande av understöd.

S:t Eriks sjuk- och vårdhem (*huvudavdelningen*) är beläget å Kungsholmen, Flemingsgatan 22, och upptager med tillhörande gårdar och planteringar större delen av kvarteret Tegelslagaren mellan nämnda gata och Klaraviken. Anstalten består af hemmet uppgår till omkring 1,600. Huvudavdelningen är fördelad i tre underavdelningar, lasaretsavdelningen (1,009 platser), sinnessjukavdelningen (387 platser) och försörjningsavdelningen (196 platser). S:t Eriks sjukhem är huvudstadens största sjukvårdsinrättning. Enligt mellan fattigvårdsnämnden och karolinska institutet träffat avtal meddelas av de båda överläkarna å sjukhusets lasaretsavdelning klinisk undervisning i medicin åt medicinske kandidater.¹⁾

Utom huvudavdelningen har S:t Eriks sjuk- och vårdhem sju *filialer*, hörande till för-

sörjningsavdelningen, nämligen filial I vid Kungsholmsgatan 69 (72 platser för kvinnor), filial II vid Lilla Gråbergsgatan 1 (40 platser), filial III Bondegatan 40 (113 platser), filial IV Bondegatan 23 (180 platser), filial V Tjörhovsgatan 28 (97 platser för män), filial VI Årsta (65 platser) samt filial VIII Bromma (40 platser). Filialen VII vid Älvsjö överflyttades år 1920 till Älsteröds hemmen (se sid. 137). Filialen vid Tjörhovsgatan, som förut varit nattasyl för husvillor, och filialerna vid Bondegatan 40 och Lilla Gråbergsgatan äro relativt nya, upprättade åren 1906 och 1907. Filialen vid Årsta daterar sig från Brännkyrka kommuns införlivande med Stockholms stad fr. o. m. år 1913 och filialen i Bromma från kommunens inkorporerande med 1916 års ingång. Å filialen Bondegatan 23 intagas nu, sedan asylens Brännkyrkagatan 11 upphört, även husvillor kvinnor, som remitterats till S:t Eriks sjuk- och vårdhem.

Reglemente. Fattigvårdsnämndens reglemente för [Stockholms stads allmänna försörjningsinrättning] den 30 mars 1920. Instruktion och ordningsregler för tjänstemän och betjante den 16 nov. 1898.

Stat år 1926. Utgifter: 2,751,600 kr.; inkomster: 1,558,700 kr.

Styrelse.

Andersson, J. A., vaktmästare; Jakobsson, U. G. W., tf. mantalskommissarie, kassaförvaltare; Krikortz, S. E., prakt. läkare; Lindley, f. Jonsson, Elin J., fru, stadsfullm.; Lindqvist, F. L., föreståndare, vice ordf.; Lybeck, J. A., kammarrättsråd, ordf.; Seedoff, A. M. A., fabriksförvaltare.

Suppleanter: Thélé, f. Roth, Elisif, fru, stadsfullm.; Tengdahl, f. Erwall, Alma M., fru; Hermansson, K. T. E., vaktmästare; Kihlberg, A. R., järnvägstjänsteman.

Protokollsförare

(800 kr.).

Östlund, N. H., aktuarie.

Syssloman och föreståndare (21).

Petri, Hj. M.; t. 336 03, 316 67, Norr 69 79; mottagningstid: 9—11.

Predikant (19).

Vakant, *tfj.* Heldt, T. E. O., vice komminister i Kungsholms förs.

En organist och försångare (600 kr.).

Kassör (15).

Malmström, A.

Förrådsbokhållare (14).

Vakant, *tfj.* Fors, T. K. R.

¹⁾ Enligt av stadsfullmäktige den 16 juni 1924 fattat och av överståthållarämbetet den 23 okt. 1924 fastställt beslut skola sjukavdelningarna vid S:t Eriks sjuk- och vårdhem från viss framtids bestämd tidpunkt överflyttas till hälsovårdsnämndens förvaltning.

Bokhållare (13).

Holst, K. F.; Valdén, G. F., tjl. (se sid. 240), tjl.
Silfversparre, C. G. C:son; Grill, C.; Boman, G. S.

TVå kontorsskrivare (7).

Maskinist (13).

Larsson, V.

Fyra *biträdande maskinister* (10), en *trädgårdsmästare* (10), tolv *vaktmästare* (7), en *automobilförare* (7), en *tvätt- och arbetsförestånderska* (7), två *köksförestånderskor* (7), två *underförestånderskor* (4), fyra *eldare* (III b), två *drängar* (III a), en *underförestånderska* (II c), en *första kokerska* (II a), en *andra kokerska* (I d), nio *arbetsbiträden* (fyra I d, tre I c och två I b), tjugu *köksbiträden* (fyra I c och sexton I b).

Lasarettsskavdelningen.

Flemingsgatan 22, C.; tel. se nedan.
Besökstid: vardagar 1—2 och söndagar 1—3.
Lasarettsskavdelningen har 1,009 platser.

Västra lasarettsskavdelningen.

T. 314 75, Norr 64 84; 308 21 (kirurg. avd.).

Överläkare (21)

(dessutom undervisningsarvode från karolinska institutet 4,000 kr.).

Lindbom, E. O.; mottagningsstid: 10,30—11 f. m.

Underläkare

(5,700 kr.).

Ottander, C. O. C.; Odelberg-Johnson, O. G.;
Rasch, F. W.

Extra läkare

(5,000 kr.).

Edholm, E.

Obducent

(3,500 kr.).

Henschen, F.

Läkare vid röntgenavdelningen

(2,000 kr.).

Westermarck, N. J. H.

En *assistentläkare* (oavlönad).

En *översköterska* (7), en *operationssköterska* (7), *tjugufem sjuksköterskor* (6), tre *extra sjuksköterskor* (2,400 kr.), två *sjukgymnaster* (1,800 kr.), två *laboratoriebiträden* (2), en *baderska* (2), *sjuttiosju sjuksköterskebiträden* (I b), två *baderskebiträden* (I b).

Östra lasarettsskavdelningen.

T. 309 56, Norr 98 35; 309 92 (norra sjuk-
avd.).

Överläkare (21)

(dessutom undervisningsarvode från karolinska institutet 4,000 kr.).

Wikner, R. P. E.; mottagningsstid: 10,30—11 f. m.

Underläkare

(5,700 kr.¹⁾.

Törnblom, Å. L.; en vakant.

Extra läkare

(3,500 kr.).

Sahlgren, E. J. A.

TVå *assistentläkare* (oavlönade).

En *översköterska* (7), *nittion sjuksköterskor* (6), ett *laboratoriebiträde* (5), tre *extra sjuksköterskor* (2,400 kr.), två *sjukgymnaster* (1,800 kr.), *femtiosju sjuksköterskebiträden* (I b).

Sinnessjukavdelningen.

Flemingsgatan 22, C.; t. 336 91, Norr 96 91.

Besökstid: onsdagar och söndagar 1—2 e. m.

Sjukhuset rymmer f. n. 387 platser (jfr Stockholms stads vårdanstalter för sinnessjuka, sid. 110).

Överläkare (21).

Bystedt, I.; mottagningsstid: 10,30—11 f. m.

Biträdande läkare

(3,500 kr.; dessutom personligt tillägg 2,200 kr.).

Markström, E. U. E.

TVå *föreståndarinnor* (8), tre *översköterskor* (7), elva *skötare* (7), två *extra skötare* (1,800 kr.), *fyrtiosju sköterskor* (5), nio *extra sköterskor* (1,500 kr.).

Filial I.

Kungsholmsgatan 69, C.; t. Kungsh. 21.

Filialen har 72 platser för kvinnor.

Föreståndarinna (6).

Möller, Elsa L.

Ett *biträde* (I c).

Filial II.

Lilla Gråbergsgatan 1, Va.; t. 120 31.

Filialen har 40 platser för kvinnor.

Läkare

(500 kr.).

Vakant.

Föreståndarinna (6).

Vasteson, Magda S.

Filial III.

Bondegatan 40, Sö.; t. Söder 348 40.

Filialen har 113 platser.

Läkare.

Se nedan filial IV.

¹⁾ Efter ett års väl vitsordad tjänstgöring kan avlöningen höjas med 600 kr.

FvN. Föreståndarinna (6).

Wastesson, Maria E.

Fyra biträden (I b).

Filial IV.

Bondegatan 23, Sö.; t. 113 30.

Filialen har 180 platser.

Läkare

(1,400 kr.).

Olson, E.

Föreståndarinna (6).

Dahl, Wilhelmina.

Två sjuksköterskor (6), en dräng (III a), två arbetsbiträden (ett II c och ett I c), fem sjuksköterskebiträden (I b).

Filial V.

Tjärhovsgatan 28, Sö.; t. 55 92.

Filialen har 97 platser för män.

Läkare

(1,400 kr.).

Klingberg, A. F.

Föreståndarinna (6).

Jonson, Gerda M.

En vaktmästare (7), en sjuksköterska (6), en köksförestånderska (3), en dräng (III a), en kokerska (I c), fyra sjuksköterskebiträden (I b), ett köksbiträde (I b), en stüderska (I b).

Filial VI.

Årsta, Liljeholmen; t. Liljeholmen 20.

Filialen har 65 platser.

Föreståndarinna (6).

Vakant.

En vaktmästare (7), en dräng (III a), ett biträde åt förestånderskan (II a), en kokerska (I c), ett köksbiträde (I b).

Ang. förutv. filial VII se sid. 137.

Filial VIII.

Åkeshov, Bromma; t. Ulsunda 59.

Filialen har 40 platser.

Föreståndarinna (6).

Törn, Adèle I. E.

Två biträden (I b).

Stockholms stads arbetsinrättning.¹⁾

Maria Ban- och Volmar Yxkullsgatorna, Sö.; t. 37 30, 244 86, Söder 332 57, Söder 137 25; expeditionstid: 8—5 (juni—aug. 8—3).

¹⁾ Fattigvårdsnämnden har beslutat, att arbetsinrättningen i samband med den förestående omorganisationen av fattigvårdsförvaltningen (se noten sid. 135) skall erhålla den ändrade benämningen »Vårdhemmet Högalid».

Stockholms stads arbetsinrättning daterar sig från tiden närmast efter den nya kommunalförordningens tillkomst. Det år 1773 upprättade »södra frivilliga arbetshuset» (se ovan sid. 126) övergick år 1844 i »Stockholms stads allmänna arbetshus», vilket år 1864 ombildades till arbetsinrättning. År 1905 förflyttades arbetsinrättningen till nya lokaler vid Maria Ban- och Volmar Yxkullsgatorna å Södermalm, rymmande 1,432 personer. Genom en i början av år 1926 avslutad ombyggnad, varvid en logementsbyggnad inretts till vårdhemsavdelning (se nedan), har platsantalet emellertid reducerats till 1,044, varav 716 å försörjningsavdelningen och 328 å vårdhemsavdelningen.

Å inrättningen försörjningsavdelning intagas dels i någon mån arbetsföra män, vilka äro i behov av anstaltsvård, men ej lämpligen böra vårdas å kommunens andra fattigvårdsanstalter, dels nödställda, kommunen tillhörande arbetsföra personer, som sakna stadigt hemvist och önska att intagas å inrättningen, eller vilka, efter det de blivit intagna å S:t Eriks sjuk- och vårdhem, av denna anstalts styrelse provas böra till arbetsinrättningen överflyttas, dels slutligen även välfrejdade, avskedade militärer, som tillbört manskapet vid värvad trupp samt inom kommunen befinnas vara i behov av fattigvård; skolande dessa utgöra en särskild underavdelning, kallad militäravdelningen.

Å försörjningsavdelningen intagna personer äro skyldiga att efter sin förmåga förrätta det arbete inom inrättningen, som av sysslomannen dem anvisas. Arbetet består förnämligast av vedsågning, utearbeten, bakning, tvätt, mangling, skomakeri, skrädderi, snickeri m. m. Även tillredes mat för de av allmänna fattigvården bespise inom Storkyrko-, Maria, Högalids, Katarina, Sofa och Brännkyrka församlingar samt bröd för samtliga församlingars fattiga.

Den nyinrättade vårdhemsavdelningen (se ovan), som ännu ej är färdigorganiserad, är avsedd för vissa kroniskt sjuka, som skola dit överflyttas från S:t Eriks sjuk- och vårdhem.

Endast män mottagas å inrättningen. Å försörjningsavdelningen mottagas ej personer, som på grund av kropps- eller sinnessjukdom kräva särskild vård och tillsyn, ej heller den, som ej fyllt 18 år. Intagning sker allenast efter remiss från fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande av understöd.

Anstaltsstyrelsen (se sid. 135) antager syssloman samt övrig nödig personal utom erforderliga tjänstebiträden för köks- och tvättavdelningarna samt för stallet, vilka antagas av sysslomannen. Sysslomannen är inrättningens föreståndare samt utövar den styrelsen tillkommande tillsynen över de å inrättningen intagna. Utan sysslomannens tillstånd få å inrättningen intagna personer icke avlägsna sig därifrån.

Reglemente m. m. Fattigvårdsnämndens reglemente för Stockholms stads arbetsinrättning

den 30 mars 1920. Instruktion för tjänstemän och betjante den 14 dec. 1905.

Stat år 1926. Utgifter: 966,480 kr.; inkomster: 695,350 kr.

Syssloman och föreståndare (21).

Brusén, N. G.; t. 37 30, Söder 325 42, Söder 332 57; mottagningstid: 8—9,30, 11—12.

Assistent (16).

Malm, J. A. F.

Läkare

(2,400 kr.).

Edrén, F. G.

Predikant

(1,400 kr.).

Welinder, N. J., ständigt adjunkt i Storkyrkoförs.

En organist och försångare (500 kr.).

Kassör (15).

Pettersson, A.

Förrådsbokhållare (14).

Kullberg, O.

Bokhållare (13).

Ahlner, K. G.; Johansson, V. E.; en vakant.

Två extra skrivbiträden (1,740—1,440 kr.).

Maskinist (13).

Melander, S. F.

Tre biträdande maskinister (10), fyra arbetsföreståndare (9), två arbetsförmän (8), tolv vaktmästare (7), en automobilförare (6), en extra automobilförare (2,400 kr.), två sjuksköterskor (6), en köksförestånderska (6), en tvättförestånderska (6), en underförestånderska vid köksavdelningen (3), två kuskar (III a), två kvinnliga biträden för sjukvården (II b), fyra tvättbiträden (ett II b, ett II a och två I c), sex köksbiträden (ett I d, ett I c och fyra I b).

Stockholms stads barnhärberge, spädbarnshem och asyl för husvillan.

Expedition: Stora Nygatan 2 A, St.; t. 54 85; expeditionstid: 9—4, lördagar 9—2.

För barnhärberget, spädbarnshemmet och asylerna för husvilla antager anstaltsstyrelsen (se sid. 135) till sitt biträde vid uppsikten och vården om anstalterna en kamrerare ävensom övrig för desamma erforderlig personal.

Reglemente. Fattigvårdsnämndens reglemente för Stockholms stads barnhärberge, spädbarnshem och asyl för husvilla jämte tillhörande natthärberge den 30 mars 1920.

Kamrerare

(som i lönegrupp 19).

Widtskiöld, J.; träffas säkrast 9—12.

En kontorsskrivare (7), ett extra kontorsbiträde (1,980 kr.).

Stockholms stads barnhärberge.

Fjällgatan 29, Sö.; t. Söder 133 39.

Barnhärberget, som daterar sig från 1902, har till ändamål att bereda tillfällig vård åt yngre barn, som av fattigvårdsnämnden omhändertagits. Härberget är avsett för 30 barn. Å barnhärberget intaget barn bör i allmänhet ej kvarstanna längre tid än tre månader.

Stat år 1926. Utgifter: 30,655 kr.; inkomster: 7,460 kr.

Läkare

(500 kr.).

Nordenson, A. G.

Föreståndarinna (6).

Karlberg, E. K. (Connie).

Två barnsköterskor (2), en kokerska (II b), en barnsköterska (I b).

Stockholms stads spädbarnshem.

Folkungagatan 119, Sö.; t. 54 07.

Stadsfullmäktige beslöt den 6 juni 1910 bemyndiga fattigvårdsnämnden att inrätta en spädbarnsanstalt med plats för 33 mödrar och 40 barn. Arbetet inom hemmet utföres av mödrarna, som få lära sig både att sköta sina barn samt att sköta alla i ett hem förekommande sysslor. Vård å spädbarnshemmet bör i regel ej lämnas för längre tid än ett år.

Stat år 1926. Utgifter: 47,000 kr.; inkomster: 7,510 kr.

Läkare

(1,000 kr.).

Belfrage, C. E.

Föreståndarinna (7).

Andersson, Ester M.

En arbetsledarinna (4), en köksföreståndarinna (3).

Stockholms stads asyl för husvilla.

En ny form av fattigvård uppkom år 1899 med inrättandet av asyl för husvilla. Dessa asylerna hava till ändamål att bereda tillfälligt skydd åt medellösa eller mindre bemedlade familjefäder, kvinnor och barn, som (särskilt vid flyttningstider) äro i saknad av bostad, företrädesvis sådana, som tillhöra Stockholms kommun. Intagning sker efter remiss av fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande av understöd eller, å deras vägnar, av fattigvårdsinspektören. För ett sedan november 1905 existerande natthärberge (se nedan) gälla särskilda bestämmelser. Tiden för husvill persons vistelse å asyl må i regel icke överstiga fyra veckor. I allmänhet må ingen ånyo intagas, förrän tre

FvN.

månader förflutit, sedan den behövande från asylén utskrivits.

Å staten för asylerna för husvilla finnes jämväl uppfört ett anslag å 10,000 kr. till värme- och läsestugor. Denna verksamhet, som tidigare omhänderhåfts av stiftelsen för fattiga och värlösa, har fr. o. m. år 1923 direkt inordnats under asylernas styrelse.

Stat år 1926. Utgifter: 252,400 kr.; inkomster: 73,810 kr.

Läkare för asylerna

(arvode för båda sammanlagt 3,600 kr.).

Hultkvist, G. E. (för de södra asylerna); von Matérn, H. (för barnasylén vid Sabbatsbergsvägen).

Barnasylén vid Sabbatsbergsvägen, Va. T. 857 02.

Asylén är avsedd för gossar, som icke fyllt 12 år, och flickor, som icke fyllt 16 år, ävensom för mödrar, som ättförljas av barn under 3 år. Den rymmer 122 personer.

Föreståndarinna (7).

Christiansen, Ellen M.

En vaktmästare (7), en värmelednings-skötare (6), en biträdande föreståndarinna (6), en köksförestånderska (3), fem barnsköterskor (2), två kokerskebiträden (I d), två barnsköterskor (I b).

Barnasylén vid Åsögatan, Sö.

T. 58 66.

Asylén, som är avsedd för samma kategorier som asylén vid Sabbatsbergsvägen, rymmer 90 personer. (Se nedan »Landsasylén».)

Föreståndarinna (7).

Eriksson, Frida C. Z.

En vaktmästare (7), en värmelednings-skötare (6), en biträdande föreståndarinna (6), en köksförestånderska (3), fem barnsköterskor (2), två kokerskebiträden (I d), två barnsköterskor (I b).

Asylén vid Åsögatan, Sö., för fattiga barnaföderskor, ej tillhörande Stockholms kommun. (Landsasylén.)

T. 58 66.

Asylén, som den 1 oktober 1906 flyttats till den under däv. styrelsen för Stockholms stads asyl för husvilla lydande barnasylén vid Åsögatan (från Prästgårdsgatan), rymmer 15 mödrar med barn och har till ändamål att lämna fattigvård åt sådana, annan kommun tillhörande, behövande barnaföderskor, vilka efter utskrivning från barnbördshus äro ur stånd att genast försörja sig och sina barn.

Personal.

Densamma som för barnasylén vid Åsögatan.

Nattasylén för män, Östgötagatan 61 & 63, Sö.

T. 54 08.

Asylén, som är avsedd för män och för gossar, som fyllt 12 år, rymmer 30 personer.

Föreståndare (8).

Person, E. R. L.

Två vaktmästare (7), en husmoder (4), en badmästare (III b), ett kvinnligt biträde (I d).

Natthärbärget vid Östgötagatan 61 & 63, Sö.

T. 54 08.

Sedan däv. styrelsen över asylerna för husvilla från och med år 1905 indragit ett förut till frälsningsarméns härbärgeverksamhet utgående anslag, gick styrelsen samma år i författning om inrättande av ett härbärge i samband med dävvarande asylén vid Tjörhovsgatan, numera vid Östgötagatan. Inträde för natten vinnas, utan särskild remiss och utan avgift, av husvilla, medellösa eller mindre bemedlade män, dock för en tid av högst fem nätter i månaden. I ersättning för logi och frukost åligger det arbetsför logerare att i en med härbärgets förenad vedgård såga och hugga ett visst mått ved eller att inom härbärgets utföra annat motsvarande arbete. Natthärbärgets, som tidigare hölls öppet endast under den kallare årstiden, är numera tillgängligt större delen av året. Det rymmer 80 personer.

Personal.

Densamma som för nattasylén vid Östgötagatan 61 & 63.

Värme- och läsestugor.

Nedre Slussgatan 3, Sö.; t. Söder 316 48.

F. n. finnes endast en värmestuga inrättad, belägen Nedre Slussgatan 3. Verksamheten omfattar även servering av kaffe, mjölk och smörgåsar m. m.

Personal.

Två vaktmästare (2,460 kr.).

Jacques och Galathée Lamms hem för behövande blinda.

Nybrogatan 23, Ö.; t. Östern. 85 74.

I enlighet med bestämmelserna i änkefrun Galathée Lamms testamente av den 23 juli 1913 överlämnades till staden ett belopp av 100,000 kr. att användas till ett hem för behövande blinda mot villkor bl. a. att staden uppläte för ändamålet lämpad lokal och omhändertog bestyret med förvaltningen av såväl hemmet som penningmedlen. Stadsfullmäktige uppdrog den 18 okt. 1915 förvaltningen av medlen åt drätselnämndens

första avdelning med skyldighet för avdelningen att årligen ställa disponibel avkastning till fattigvårdsnämndens förfogande för åtgärder i testamenteets syfte. I slutet av år 1917 ha ytterligare tillkommit av fröken Agnes Lamm done-rade 10,000 kr., att användas och förvaltas på enahanda sätt som den föregående donationen.

Sedan fattigvårdsnämnden den 20 juni 1916 utsett styrelse för hemmet och lokal förhyrts, började verksamheten i december månad s. å.

Hemmets angelägenheter handhas av en styrelse, bestående av en ordförande och två andra ledamöter jämte tvenne suppleanter, årligen utsedda av fattigvårdsnämnden. Ansökan om in-träde i hemmet inlämnas till anstaltens styrelse och skall vara åtföljd av läkareintyg, rotemans-intyg om medellöshet samt prästbevis. Den å hemmet åtnjutna vården är ej att hänföra till fattigvårdsunderstöd.

Hemmet är t. v. avsett uteslutande för män och har f. n. 9 pensionärer.

Reglemente. Reglemente för Jacques och Galathée Lamms hem för behövande blind, fast-ställt av fattigvårdsnämnden den 20 juni 1916.

Stat år 1926. Utgifter: 15,000 kr.; inkomster: 6,000 kr. (ränta å donationsmedel).

Styrelse.

Lamm, C. R., ingenjör; **Wassberg, A.**, f. d. över-lärare, ordf.; **Wedberg, Ebba Ch.**, fröken, kassaförvaltare.

Suppleanter: **Nordfeldt, A. G.**, fattigvårdsin-spektör, vice kassaförvaltare; **von Schultz, f. Wedin, Sigrid E.**, fru, stadsfullm.

Protokollsförare

(150 kr.).

Nilson, A., registrator.

Föreståndarinna

(900 kr., bostad och kost).

Linck, Karin C.

En **tjänarinna** (720 kr. jämte bostad och kost).

Sinnesslöanstalten Åkeshov.

Åkeshov; postadress: Fleminggatan 22, C.; t. Ulvsunda 102.

Med hänsyn till behovet av en särskild an-stalt för de å dåv. allmänna försörjningsrätt-ningens olika sinnessjukavdelningar vårdade sin-nesslöa beslöto stadsfullmäktige år 1916 att an-ordna en särskild anstalt för vård av obildbara sin-nesslöa uti huvudbyggnaden å den staden tillhöriga egendomen Åkeshov i Bromma, där tidigare en vårdanstalt för epileptiska, sinnesslöa barn, det s. k. Margarethahemmet (se sid. 298), varit in-rymt. Efter en del reparationsarbeten å egen-domen öppnades anstalten i januari 1917.

Anstalten, som är av kungl. maj:t för sitt ändamål godkänd, står under medicinalstyrelsens

överinseende och under närmaste tillsyn av över-inspektören för sinnessjukvården i riket. Stats-bidrag utgår halvårsvis med högst 180 kr. för en var av det antal obildbara sinnesslöa, som i medeltal för dag under nästföregående halvår vår-dats å anstalten.

Styrelsen för anstalten består av tre leda-möter med två suppleanter och utses årligen av fattigvårdsnämnden. Anstalten har 50 platser för män.

Författningar. Kungl. kung. ang. under-stöd av statsmedel åt anstalter för obildbara sinnesslöa den 24 okt. 1919, med ändringar den 24 april 1923 och 11 april 1924. Reglemente för sinnesslöanstalten Åkeshov, fastställt av fat-tigvårdsnämnden den 30 mars 1920.

Stat år 1926. Utgifter: 68,975 kr.; in-komster: 29,700 kr. (därav 16,000 kr. statsbidrag).

Styrelse.

Eidem, R., prakt. läkare, vice kassaförval-tare; **Lindley, f. Jonsson, Elin J.**, fru, stads-fullm.; **Petri, Hj. M.**, syssloman, ordf. (se nedan).

Suppleanter: **Jakobsson, U. G. W.**, tf. mantals-kommissarie, kassaförvaltare; **Zettermark, f. Lundberg, U. M. (Ulla)**, fru.

Styrelsens verkställande ledamot, tillika föreståndare.

Petri, Hj. M. (se ovan); telefoner och mottag-ningstid: se under St Eriks sjuk- och vård-hem sid. 138.

Läkare

(1,400 kr.).

Bystedt, I.

Redogörare och protokollsförare

(700 kr.).

Malmström, A., kassör (se under St Eriks sjuk-och vårdhem).

Föreståndarinna (8).

Gustafsson, H. E. (Nora).

En **skötare** (7), fyra **sköterskor** (5), en **extra sköterska** (1,860 kr.), en **hushållerska** och **kokerska** (III a), ett **biträde** åt före-ståndarinnan (II c), två **köksbiträden** (I c).

Arbetshem.

Genom 1918 års fattigvårdslag (§ 33) hava landstug och städer, som ej deltaga i landstug, ålagts att upprätta särskilda arbetshem för omhändertagande av dels i någon mån arbets-föra behövande, vilka äro i behov av anstalts-vård, men ej lämpligen kunna emottagas eller behållas å ålderdomshem, försörjningshem eller vårdhem, dels ock försörjningspliktiga, vilka jäm-lik § 71 i fattigvårdslagen förelagts arbete. Män och kvinnor må ej intagas i samma arbetshem,

FVN. såvida ej för dem finnas fullständigt skilda avdelningar. Personer under aderton år må ej intagas i arbetshem. Arbetshem skall stå under ledning av en styrelse, som har att besluta om intagning i hemmet, samt vara försett med av konungen fastställt reglemente.

Enligt särskilda kungörelser utgår statsbidrag såväl för uppförande eller inrättande av arbets-hem som ock till driftkostnaderna. Det senare bi-draget utgår halvårsvis med 250 kr. för var och en av det antal personer, som i medeltal för dag under nästföregående halvår varit intagna å arbetshemmet.

Med stöd av vissa övergångsbestämmelser i fattigvårdslagen beslöt överståthållarämbetet på hemställan av fattigvårdsnämnden att tills vidare fr. o. m. år 1919 godkänna en avdelning av arbetsinrättningen såsom provisoriskt arbetshem för män och en avdelning vid St Eriks sjuk- och vårdhem såsom provisoriskt arbetshem för kvinnor.

År 1923 träffade emellertid fattigvårds-nämnden i enlighet med av stadsfullmäktige lämnat bemyndigande avtal med kristliga före-ningen av unga kvinnor angående upplåtande till arbetshem för kvinnor av den föreningen till-höriga småbrukskolonien Emaus vid Norrtälje. Enligt avtalet skall anstaltens drift fortfarande handhavas av kristliga föreningen av unga kvinnor, under det att staden för disponerandet av de tillgängliga platserna (12) skall betala dels ett fast årligt bidrag av 7,200 kr., dels ersätt-ning för vårdkostnaderna för å hemmet intagna personer från Stockholm efter en dagavgift av 3,50 kr. Statsbidraget till driftkostnaderna skall av arbetshemmet inlevereras till fattigvårdsnäm-nnden. Arbetshemmet Emaus, för vilket kungl. maj:t den 27 april 1923 fastställt reglemente, trädde i verksamhet den 1 juni 1923.

Då erfarenheterna från arbetshemmet Emaus under dess första verksamhetsår visat sig till-fredsställande, sökte fattigvårdsnämnden lösa frågan om arbetshem för män efter samma rikt-linjer, d. v. s. genom överenskommelse med en enskild organisation. I detta syfte har nämnden efter bemyndigande av stadsfullmäktige år 1925 träffat avtal med svenska diakonsällskapet om in-rättande för Stockholms stads räkning av ett arbetshem för män å den av sällskapet för ända-målet inköpta Ösbyholms egendom inom Frötuna socken av Stockholms län. Arbetshemmet, som är avsett för 40 personer, drives av diakonsäll-skapets, mot det att staden lämnar ersättning för driftkostnaderna med dels ett fast garantibelopp av 15,000 kr., dels en dagavgift av 3 kr. för varje å hemmet intagen person från Stockholm. Reglemente för arbetshemmet Ösbyholm fastställdes av kungl. maj:t den 19 dec. 1924. Hemmet trädde i verksamhet den 1 nov. 1925.

Sedan genom bestämmelser i 1924 års barna-vårdslag barnvårdsnämnden erhöill befogenhet att meddela försumliga underhållsskyldiga arbets-förelägganden, får även denna nämnd disponera

platser å de båda ovannämnda arbetshemmen mot ersättning av kostnaderna härför.¹⁾

Arbetarbostadsfonden till minne av den 9 februari 1853.

Denna fond bildades av bidrag, som nämnda år, i anledning av konung Oscar I:s återställan-de till hälsan efter en långvarig sjukdom samt födelsen av kronprins Carls son Carl, subskribe-rades för att användas till uppförande av sunda och tjänliga bostäder åt arbetare. Fonden för-valtas av en styrelse bestående av sex perso-ner, vilka utses för livstid av Stockholms stads fattigvårdsnämnd. Styrelsen väljer inom sig ordförande.

Styrelsen åligger att till förverkligande av det med fondens bildande avsedda ändamål an-vända de medel, som nu redan finnas och fram-deles komma att till fonden inflyta samt i sådant avseende vidtaga alla erforderliga åtgärder. Sty-relsen skall senast den 15 maj varje år till fattigvårdsnämnden avgiva berättelse över fon-dens förvaltning under det sist förflutna året.

Fondens värdehandlingar och medel skola överlämnas till samt förvaras hos och vårdas av fattigvårdsnämnden med skyldighet för dess redogörare att senast den 15 april varje år till styrelsen lämna uppgift på de fonden tillhöriga, under nämndens vård ställda värdehandlingar och medel samt å den behällna avkastningeu därav under sist förflutna året.

Fondens kapital, som vid början av dess verk-samhet var 16,668 rdr banko, hade vid 1925 års slut växt till 794,365: 21 kr.

Fondens fastigheter äro taxerade till 1,727,000 kr. och belägna i kvarteren Hösten (adress: Folkungagatan 82), Sommaren (adress: Danviks-gatan 2), Apelträdet (adress: Markvardsgatan 14) samt Lampan (6 st., adresser: Ploggatan 3, Bondegatan 71 och Duvnäs-gatan 16, Duvnäs-gatan 14, Duvnäs-gatan 12 samt Duvnäs-gatan 8, 10 och Åsögatan 100, 102).

Reglemente. Fattigvårdsnämndens regle-mente för styrelsen för arbetarbostadsfonden till minne av den 9 februari 1853, fastställt den 7 mars 1904.

Styrelse.

Backman, C. A., direktör; **Eklund, J. M.**, fabri-kör; **Funch, J.**, grosshandlare; **Lindqvist, F. L.**, föreståndare; **Magnusson, A. E.**, byggmästare, stadsfullm., ordf.; **Ringholm, K. E.**, direktör.

Protokollsförare.

Berg, L. H., kamrerare.

¹⁾ Med hänvisning till de av kommunen i före-varande hänseende vidtagna åtgärderna hava stadsfullmäktige den 15 febr. 1926 hos kungl. maj:t hemställt om befräelse från skyldigheten att själv upprätta arbetshem jämlikt § 33 i fat-tigvårdslagen.

Stockholms stads arbetsförmedling.

Arbetsförmedlingen.

Huvudkontoret: Regeringsgatan 107, C.; manliga afdelningen t. 42 15, 218 23, Norr 14 46, Norr 42 15; kvinnliga afdelningen t. 40 47, 212 63, Norr 14 47, Norr 14 76, Norr 40 47; expeditionstid: manl. avd. 7—4; kvinnl. avd. 9—4 (lördagar och helgdagsaftnar 7—2, resp. 9—2).

Fackarbetsanvisningar: för måleri- samt bleck- och plåtslageriyrkena: Regeringsgatan 86, C.; t. 56 64; expeditionstid: bleck- och plåtslagare 8—10, målare 10—3; för bageriyrket: Beridarebangatan 27, C.; t. 85 49; expeditionstid 6—10 f. m. och 1—3 e. m.; för sjömansyrket: Skeppsbron 46, St.; t. 62 84, Norr 27 83; expeditionstid: 9—5.

Filialkontoret: Högbergsgatan 49, Sö.; manliga afdelningen t. 34 83, Söder 334 83; kvinnliga afdelningen t. 30 74, Söder 330 74; expeditionstid: lika med huvudkontoret.

Afdelningen för minderårig arbetskraft (ungdomsförmedlingen): Storkyrkobrinken 16, St.; manliga avd. t. 109 11; kvinnliga avd. t. Norr 142; expeditionstid: 9—4 (lördagar och helgdagsaftnar 9—2).

Åren 1732—35 fanns i Stockholm en offentlig arbetsförmedlingsanstalt, det av kungl. maj:t privilegierade adresskontoret, och under denna tid var all privat platsanskaffning förbjuden.

Frågan om en kommunens arbetsförmedlingsanstalt framfördes år 1901 dels i en av föreningen »Studenten och arbetare» till stadsfullmäktige avlåten framställning, vari hemställdes om utredning i saken, dels i en hos fullmäktige samma år väckt motion i ärendet. Sedan en kommitté utrett frågan, beslöt stadsfullmäktige 1904, i huvudsaklig överensstämmelse med dess förslag, att upprätta *Stockholms stads arbetsförmedling*, som den 22 september 1905 trädde i verksamhet.

Den 21 december 1910 beslöt stadsfullmäktige att inrätta ett filialkontor å Södermalm, direkt sorterande under huvudkontoret, vars föreståndare således skall övervaka arbetet vid filialen. Kontoret öppnades den 2 maj 1911.

Arbetsförmedlingen, som står under kontroll av staten genom dess arbetsförmedlingsinspektör, har till uppgift att till arbetsgivares och arbetares tjänst förmedla allt slags arbete. Anstalten avser sålunda att förmedla anställning, bland annat, av: yrkesarbetare och lärlingar inom industri och hantverk, byggnads-, transport-, jordbruks- och grovarbetare, tjänstefolk, handels- och kontorspersonal. Sedan Stockholms läns arbetsförmedling, som tillkom år 1914, förlagt sitt huvudkontor till

Stockholm, har med länets arbetsförmedling viss överenskommelse träffats för att så vitt möjligt förekomma dubbelanmälningar. Denna överenskommelse går i huvudsak ut därpå, att länsanstaltens huvudkontor i Stockholm förmedlar anställning uteslutande inom jordbruk och skogshushållning med binärningar och att för stadens anstalt däremot förbehålles förmedlingen inom övriga näringsgrenar. Arbetsförmedlingen omfattar såväl män som kvinnor.

Anstaltens angelägenheter handhas av en styrelse, som väljes av stadsfullmäktige och består av en ordförande med en suppleant samt tio ledamöter med sex suppleanter. Av styrelsens ledamöter och suppleanter skola fem ledamöter samt tre suppleanter, därav resp. en kvinna, vara arbetsgivare och fem ledamöter samt tre suppleanter, därav likaledes resp. en kvinna, vara arbetare. Ordföranden och ledamöterna ävensom suppleanterna väljas för två år i sänder. Förslagsrätt tillkommer arbetsgivare och arbetare, som hos stadskollegiet äga föreslå personer, som de anse lämpliga såsom ledamöter eller suppleanter i styrelsen. Det borgarråd, under vars föredragningskyldighet styrelsens arbetsområde faller, äger närvara vid styrelsens sammanträden samt deltaga i överläggningarna med rätt att därvid framställa förslag samt få sin mening antecknad till protokollet. Enahanda befogenhet tillkommer direktören för arbetsförmedlingen. För den årliga revisionen av styrelsens räkenskaper och förvaltning utse stadsfullmäktige två revisorer med lika många suppleanter.

All arbetsförmedling sker i regel avgiftsfritt. Arbetsgivare, ej tillhörande Stockholms kommun, vilka anlita anstalten, skola dock ersätta därav föranledda direkta kostnader. Arbetsförmedlingen fortgår oberoende av arbetsinställelser (strejker eller lockout). Anstalten upprättar i varje månad en statistisk rapport över sin verksamhet under den föregående månaden. Månadsrapporterna sammanfattas vid årets slut i anstaltens årsredogörelse. Med arbetsförmedlingsanstaltarna i Göteborg, Uppsala och Södermanlands län har överenskommelse träffats därom, att Stockholms stad och nämnda län skola utgöra ett särskilt arbetsförmedlingsdistrikt och att Stockholmsanstalten såsom distriktskontor skall, med ledning av från länsanstaltarnas huvudkontor bekomna uppgifter, sammanställa och expediera en för distriktet gemensam veckorapport — distriktslista — över sådana sökande och lediga platser, som kunna lämna sig för interlokal förmedling. Denna veckorapport utväxlas med andra distriktskontors och insändes till socialstyrelsen, där den inarbetas i den s. k. »riksvakanslistan».

År 1917 togs ett första steg till förmedlingsarbetets uppdelning på fackarbetsanvisningar. Då

A.

inrättades nämligen, efter med representanter för vederbörande arbetsgivare- och arbetareorganisationer förda underhandlingar, en särskild avdelning för måleriyrket. År 1918 öppnades en avdelning för bleck- och plåtslagare, år 1919 en för bageriyrket, år 1920 en för sjömansyrket och år 1924 en för minderärig arbetskraft, vilken sistnämnda samarbetar med såväl folkskolan som stadens lärlings- och yrkesskolor.

Författningar. K. kung. den 30 juni 1916 ang. understöd av statsmedel till befrämjande och organiserande av den offentliga arbetsförmedlingen i riket, med ändring den 16 maj 1918. Instruktion för styrelsen över Stockholms stads arbetsförmedling, av kungl. maj:t fastställd den 19 mars 1920. Styrelsens arbetsordning för arbetsförmedlingen den 31 juli 1905, med ändring den 22 dec. 1906.

Stat år 1926. Utgifter: 227,000 kr. (därav för filialkontoret 51,850 kr.); inkomster: 30,000 kr. (beräknat statsbidrag).

Statsbidraget utgår till täckande av vissa med verksamheten förenade kostnader samt avlöning åt personal vid fackarbetsförmedlingen.

Styrelsens ledamöter.

Ordförande.

*Eriksson, K., försäkringsdirektör.

Ordförandens suppleant.

*Junker, S. G., civilassessor.

Övriga ledamöter.

Arbetsgivarrepresentanter:

Hagelquist, K. F. P., sjökapten, stadsfullm.

*Hjorth, J. E., direktör.

Pehrsson, f. Stöhr, L. E. (Lilly), fru

*Schumacher, C. W., direktör.

Styrman, G. A., direktör.

Arbetsrepresentanter:

Grönvall, J. K. (Hanna), hembitråde, stadsfullm.

Hagman, E. O., tf. byråassistent.

*Kumlander, K. F., statistikförare.

*Nyberg, A. V., maskinarbete.

Söderberg, P., ombudsman.

Suppleanter.

Arbetsgivarrepresentanter:

*Lyberg, H. V., bageriiddkare.

Liander, M. E., grosshandlare, stadsfullm.

Kahn, f. Jonsson, Ida A., fru.

Arbetsrepresentanter:

Ström, f. Hånes, Hildegard A., trikåstickerska.

Johansson, K., möbelsnickare.

*Hagberg, J. E. H., typograf.

Protokollsförare och sekreterare

(500 kr.).

Skogh, S. A., amanuens.

Styrelsens revisorer

(utsedda av stadsfullmäktige för granskning av 1925 års räkenskaper och förvaltning).

Lund, C. J., skrädderiiddkare, stadsfullm.

Nordgren, F. L., förtroendeman.

Suppleanter:

Karlson, E. A., snickarmästare.

Lundberg, O. T. V., tf. centraluppbördsman.

Direktör (20).

Gruftman, S.; t. 42 97.

Huvudkontoret.

Manliga avdelningen.

Förste assistent (15).

Ödmann, B. O.

Andre assistenter (13).

Schön, A. F.; Olsson, B. F.; Sabel, K. G.

Föreståndare för fackarbetsanvisningarna

(4,200 kr.).

Hallberg, J. M. (avd. för bageriyrket); Pettersson, K. G. A., stadsfullm. (avd. för måleri- samt bleck- och plåtslageriyrkena); Strömberg, C. A. C. V. (avd. för sjömansyrket).

Kvinnliga avdelningen.

Första assistent (13).

Wagner, f. Arnoldson, E. Hermione.

Andre assistenter (11).

Hagman, f. de Brun, Gerda C.; Olson, Sigrid C.;

Hjorth, f. Leijman, Signe M. E.

Förste vaktmästare (7).

Eriksson, C. F.

En vaktmästare (6), ett vaktmästarbiträde (1,140 kr.) samt extra expediti-
onsbiträden i mån av behov.

Filialkontoret.

Manliga avdelningen.

Förste assistent (15).

Svenson, H. E.

Andre assistent (13).

Hellman, J. A.

Kvinnliga avdelningen.

Första assistent (13).

Lindqvist, f. Rydell, Elin M.

Andre assistent (11).

Richert, f. Hesselius, Gunel S. M.

En vaktmästare (6) samt extra expediti-
onsbiträden i mån av behov.

Stockholms stads rättshjälpsanstalt.

Rättshjälpsanstalten.

Klarabergsgatan 31, C.; t. »rättshjälpen»; expeditionstid alla helgfria dagar 9—4 samt dessutom tisdagar 7—8 e. m.; mottagningstider för anstaltens jurister: 9—11, 2—3 samt dessutom tisdagar 7—8 e. m. Lördagar och helgdagsaftnar stänges anstalten kl. 2 e. m.

I en år 1883 väckt motion hemställdes om anslag till avlöande av tvenne fattigsakförare samt om uppdrag åt beredningsutskottet att framlägga förslag till frågans närmare ordnande. Anslaget beviljades fr. o. m. år 1884. I avvaktan på slutligt ordnande av frågan ställdes medlen till mantalsnämndens förfogande. Nämnden antog fattigsakförare och utfärdade instruktion för dem.

År 1906 väcktes motion om omorganisation av fattigsakförareinstitutionen, vilken motion resulterade i tillsättande av en kommitté för frågans utredning. Denna avgav i slutet av år 1909 sitt betänkande. Den 27 februari 1913 beslöt stadsfullmäktige därefter inrättande av ett stadens rättshjälpskontor under särskild styrelse; kontoret började sin verksamhet den 1 oktober s. å.

I anslutning till den vid 1919 års riksdag genomförda rättsskyddsreformen beslöt stadsfullmäktige den 17 dec. 1919 att ombilda rättshjälpskontoret till en offentlig rättshjälpsanstalt under benämning *Stockholms stads rättshjälpsanstalt*. Sedan kungl. maj:t den 31 dec. 1919 fastställt reglemente för anstalten, trädde densamma i verksamhet den 1 jan. 1920.

Rättshjälpsanstalten har till uppgift att inom Stockholm i rättsliga angelägenheter tillhandagå mindre bemedlade och i sådant avseende, bland annat, lämna råd och upplysningar samt hjälp med upprättande av handlingar, så ock biträde vid tvisters biläggande genom förlikning samt vid utförande av talan i rättegång, anhängiggjord vid domstol inom anstaltens verksamhetsområde. Rättshjälpen lämnas kostnadsfritt, dock kan sökande av vad honom genom anstaltens bistånd tillvinnes förpliktas lämna ersättning för erhållen hjälp. Anstalten bör söka åstadkomma förlikning mellan parterna, där sådan lämpligen bör komma till stånd. Framställning om rättegång, som befinnes vara uppenbart oggrundad eller gagnlös, skall avvisas.

Anstalten står under ledning av en styrelse, bestående av ordförande och fyra ledamöter. Ordföranden och suppleant för honom förordnas av överståthållarämbetet för fyra år i sänder. Övriga fyra ledamöter jämte två suppleanter för dem utses av stadsfullmäktige för en tid av två år. Anstaltens årliga räkenskaper och förvaltning granskas av tre revisorer, av vilka en utses av överståthållarämbetet och två av stadsfullmäktige, samtliga för en tid av två år. Anstaltens verksamhet utövas under styrelsens överinsende genom en föreståndare med biträde av erforderlig personal. Föreståndaren skall hava avlagt de för utövande av domarämbete föreskrivna kunskapsprov samt förvärvat nödig praktisk erfarenhet genom verksamhet vid underdomstol eller å advokatkontor. Föreståndaren må icke innehava eller utöva annan avlönad allmän eller enskild tjänst eller idka enskild advokatverksamhet. Ej heller må ärende, som inkommit till anstalten, av något dess biträde övertagas som enskilt uppdrag.

Reglemente m. m. Kungl. kung. ang. understöd av statsmedel till offentliga rättshjälpsanstalter den 12 sept. 1919. Reglemente för Stockholms stads rättshjälpsanstalt, fastställt av kungl. maj:t den 31 dec. 1919.

Stat år 1926. Utgifter: 165,500 kr.; inkomster: 83,700 kr. (däruv statsbidrag 27,500 kr.).

Styrelsens ledamöter.

Ordförande

(utsedd av överståthållarämbetet).

Österlöf, J. A. J., f. d. revisionssekreterare.

Suppleant för ordföranden

(utsedd av överståthållarämbetet).

von Koch, N. R., revisionssekreterare.

Övriga ledamöter.

Carlsson, O., ledamot av försäkringsrådet, stadsfullm.

Edman, P. V., rådman.

*Lindhagen, Anna J. J., barnavårdsinspektör.

*Masreliez, G. V., revisionssekreterare, stadsfullm.

Suppleanter.

Staël von Holstein, Ch. Mathilda, advokat.

*Andersson, P., överlärare, stadsfullm.

Ra.

Sekreterare.

Silow, S. A. H. (se nedan).

Styrelsens revisorer

(för granskning av 1924 och 1925 års räkenskaper och förvaltning).

*Lind, F. A., rådman (utsedd av överståthållarämbetet).

*Skålander, O. A., ombudsman, stadsfullm. (utsedd av stadsfullm.).

*Styrman, G. A., direktör (utsedd av stadsfullm.).
Suppleanter:

*Gestblom, J. A., rådman (utsedd av överståthållarämbetet).

*Björkman, C. A. J., sekreterare (utsedd av stadsfullm.).

*Grönvall, J. K. (Hanna), hembiträde, stadsfullm. (utsedd av stadsfullm.).

Föreståndare

(12,900 kr.).

Silow, S. A. H.; mottagningstid: se ovan.

Biträdande jurister

(10,200, 7,500 och 6,900 kr.).

Bergendal, E. F.; Angeberg, N. A. R.; Lindahl, C. J.; Swartling, E. G.

Extra biträdande jurist

(5,700 kr.).

Zetterquist, A. F.

Kontorsskrivare (11).

Hagström, Karin B. E.; Johnson, N. S.; Thorling, Hildur S.

Kontorsskrivare och kassör (11).

Paul, f. Johnsson, Amélie S. L.

Fyra *extra kontorsskrivare* (3,000—2,400 kr.), tre *extra kontorsbiträden* (2,100—1,680 kr.), fyra *kontorsbud* (1,620—1,240 kr.).

Stockholms stads nykterhetsnämnd och i samband därmed stående institutioner.

Nykterhetsnämnden.

Rådhusgränd 2, St.; t. Norr 48 47, Norr 262 06; expeditionstid: 10—12 samt torsdagar 6—7.

Lagen den 30 juni 1913 angående behandling av alkoholister, som trädde i kraft den 1 aug. 1916, stadgar, att person, som är hemfallen åt dryckenskap och i följd därav befinnes vara farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv eller utsätta hustru eller barn, som han är skyldig försörja, för nöd eller uppenbar vanvård eller ligga fattigvården eller sin familj till last, må, sedan konungens befallningshavande, i den ordning lagen föreskriver, förordnat härom, intagas å allmän anstalt för alkoholister. Förordnande om intagning å alkoholistanstalt må även meddelas beträffande personer, som äro hemfallna åt dryckenskap och under de två senast förflutna åren upprepade gånger blivit dömda till ansvar för fyleri. Allmän anstalt för vård av alkoholister är antingen av staten för sådant ändamål upprättad eller av kommun, förening, stiftelse eller annan anordnad, av konungen som allmän erkänd anstalt. Ansökan om internering göres i regel av kommunens nykterhetsnämnd men kan även i vissa fall göras av polismyndighet.

Stadsfullmäktige tillsatte 1914 en kommitté för utredning av frågan om stadens alkoholistvård m. m. I början av 1916 inköpte staden stiftelsen Stockholms alkoholisthems egendom Eolshäll, och den 19 juni 1916 beslöto stadsfullmäktige att tillsätta en särskild nykterhetsnämnd.

Alkoholistanstalten Eolshäll blev dock aldrig av Stockholms stad tagen i bruk för alkoholistvård utan uppläts först till hälsovårdsnämnden och överlämnades sedan till folkskolektionen (barnavårdsnämnden) för att användas till barnhem för vanartade gossar (se sid. 187). För att tillgodose stadens behov av alkoholistvård har nykterhetsnämnden i stället träffat avtal ang. disposition av platser för alkoholister vid arbetshemmet Björknäs, varjämte en del platser kunna disponeras dels å Flodahemmet vid Älvgården i Dalarna, dels å statens anstalter för vård av alkoholister vid Vennigarn, Svart-jö och Landskrona samt å anstalten Gunnarskog vid Flisby. (Beträffande nykterhetsnämndens inakorderingshem vid Älvsjö se nedan.)

Förutom alkoholistvården har Stockholms stads nykterhetsnämnd till uppgift att handlägga frågor rörande nykterhetstillståndet inom Stockholm ävensom att förvalta de medel, som av stadsfullmäktige anslås till nykterhetens befrämjande inom staden eller eljest ställas till nämndens förfogande.

Genom kungl. förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker hava nya uppdrag ålagts nykterhetsnämnden. Sålunda äger nämnden förordna, att rusdrycker icke må utminuteras under tre år från beslutets dag till den, som brukar alkoholhaltiga drycker till uppenbar skada för sig eller andra. Vidare skall nykterhetsnämnden genom ett ombud deltaga i besiktning av lokaler, vilka skola användas för detaljhandel med spritdrycker, vin, öl eller pilsnerdricka samt alkoholfria drycker (jfr sid. 25). Jämlikt kungl. förordning den 8 maj 1925 angående försäljning av vissa alkoholfria och därmed jämförliga drycker har överståthållarämbetet, bl. a. i syfte att erhålla bättre möjligheter till kontroll över s. k. nykterhetskaféer, på hemställan av stadsfullmäktige förordnat, att utskänkning av alkoholfria drycker i Stockholm icke må bedrivas utan av ämbetet meddelat tillstånd. Över ansökan härom skall yttrande inhämtas från nykterhetsnämnden. (Yttranden över framställningar om tillstånd till utskänkning och utminutering av pilsnerdricka avgivas däremot ej av nykterhetsnämnden utan av stadsfullmäktige efter beredning hos fullmäktiges utskäkningskommitté; se sid. 47.)

Slutligen har nykterhetsnämnden att övervaka nykterhetstillståndet inom kommunen och att för sådant ändamål särskilt genom upplysningar och råd till försäljare söka förebygga missbruk av rusdrycker; att bereda de ärenden, berörande nykterhetstillståndet, vilka av stadsfullmäktige till nämnden remitteras; samt att till stadsfullmäktige göra framställningar om vidtagande av nykterhetsfrämjande åtgärder och avgiva ärlig berättelse över nykterhetstillståndet inom kommunen. Ordförande i nykterhetsnämnden eller annan av nämnden utsedd ledamot äger närvara vid styrelsesammanträden hos rusdrycksförsäljningsbolaget i Stockholm och deltaga i överläggningarna men ej i besluten.

Nykterhetsnämnden består av sju ledamöter och tre suppleanter, utsedda av stadsfullmäktige för två kalenderår. Av ledamöterna bör minst en vara läkare samt en representant för den

NN.

kommunala fattigvården, en för den frivilliga alkoholistvården och en för den organiserade nykterhetsverksamheten inom Stockholm. Nämnden utser inom sig ordförande och vice ordförande. Det borgarråd, under vars föredragningskyldighet nämndens arbetsområde faller, äger närvara vid dess sammanträden samt deltaga i överläggningarna med rätt att därvid framställa förslag samt få sin mening antecknad till protokollet. Nämnden utser inom sig ett arbetsutskott, som handlägger frågor om tvångsinternering av alkoholister och vissa andra ärenden rörande alkoholistvården.

För granskningen av nämndens förvaltning och räkenskaper utses årligen av stadsfullmäktige tre revisorer med tvänne suppleanter.

Lagar, instruktioner m. m. Lag den 30 juni 1913 ang. behandling av alkoholister, med ändring den 9 juni 1922. Kungl. förordning den 14 juni 1917 ang. försäljning av rusdrycker, med ändringar den 14 juni och 1 juli 1918, 11 juli 1919, 22 och 29 juni 1921, 9 juni 1922, 1 och 8 juni 1923 samt 23 maj och 6 juni 1924. Kungl. förordning den 11 juli 1919 ang. försäljning av pilsnerdricka, med ändringar den 14 maj 1920, 1 juni 1923 och 6 juni 1924. Kungl. förordning den 8 maj 1925 ang. försäljning av vissa alkoholfria och därmed jämförliga drycker. Instruktion för Stockholms stads nykterhetsnämnd, fastställd av kungl. maj:t den 19 mars 1920.

Stat år 1926. Utgifter: 170,940 kr.; inkomster: 12,240 kr.

Nykterhetsnämndens ledamöter.

Ordförande.

*Petrén, D. A., professor.

Vice ordförande.

Wedberg, Ebba Ch., fröken.

Övriga ledamöter.

*Anderson, K. H., tjänsteman, stadsfullm.

*Cederlöf, P. A., handlande.

Danielsson, T. H., tjänsteman, stadsfullm.

Nordgren, R. E., överläkare.

Öström, J. N. H., bitr. fattigvårdsinspektör.

Suppleanter.

Anderson, K. O., korrekturläsare, stadsfullm.

*Lindbergh, N. E., disponent, stadsfullm.

Törnell, f. Weber, Gertrud, fru, stadsfullm.

Nämndens arbetsutskott.

Lindbergh, N. E.; Petrén, D. A., ordf.; Wedberg, Ebba Ch.

Suppleanter: Anderson, K. H.; Danielsson, T. H.; Cederlöf, P. A.; Nordgren, R. E.; Törnell, f. Weber, Gertrud.

Nykterhetsnämndens revisorer

(utsedda av stadsfullmäktige för granskning av 1925 års räkenskaper och förvaltning).

Larsson, f. Karlsson, Jenny A. F., fru, stadsfullm.

Linde, N., förtroendeman.

Lund, C. J., skrädderiidkare, stadsfullm.

Suppleanter:

Dahlin, N. O., tf. poliskommissarie.

Månsson, O. P., spårvägsmän, stadsfullm.

Sekreterare

(2,500 kr.).

Moureau, N. C., förste kanslisekreterare; träffas å nämndens lokal måndagar 9—10 samt torsdagar 6—7.

Redogörare

(400 kr.).

Georgii, N. H., tf. taxeringskommissarie.

Inspektör (16).

Sällqvist, A. A.

Inspektris och kontorsskrivare (11).

Sundberg, Astrid M. M.

Biträden för övriga undersökningar, övervakningar och inspektioner

(4,800—4,200 kr.).

Ölander, A. F. (se nedan), Ahlström, A. A.; träffas å nämndens lokal säkrast 10—12 samt torsdagar 6—7.

Ett extra skrivbiträde (2,100 kr.), fyra extra övervakare (480 kr.), ett vaktmästarbiträde (840 kr.).

Nykterhetsnämndens inackorderingshem.

Solberga, Älvsjö; t. Örby 68.

Efter framställning av nykterhetsnämnden beslöt stadsfullmäktige den 21 mars 1921 anslå erforderliga medel för inrättande av ett inackorderingshem för personer, som anmälts till nykterhetsnämnden, och vilka vid utskrivning från anstalt eller eljest sakna lämplig bostad. Vid hemmet, som sålunda är avsett för vård av mindre ingripande natur än internering å alkoholistanstalt, mottagas förutom från alkoholistanstalt utskrivna även andra under nykterhetsnämndens övervakning stående personer, vilka kunna anses i behov av det stöd, som hemmet kan skänka dem. Inackorderad person skall i allmänhet ej kvarbo å hemmet längre tid än sex månader i följd.

Nykterhetsnämnden har för inackorderingshemmet förhyrt en fattigvårdsnämnden tillhörig byggnad i Älvsjö, förut disponerad av Brännkyrka barnhem (se sid. 187). Plats kan där beredas för 15 personer.

Förvaltningen av hemmet har uppdragits åt en särskild av nykterhetsnämnden utsedd styrelse, bestående av tre personer.

Hemmet började sin verksamhet den 1 okt. 1921.

Stat år 1926. Utgifter: 22,740 kr.; inkomster: 12,240 kr.

Styrelse.

Lindbergh, N. E., disponent, stadsfullm.; Petrén, D. A., professor, ordf.; Wedberg, Ebba Ch., fröken.

Suppleanter: Cederlöf, P. A., handlande; Törnelli, f. Weber, Gertrud, fru, stadsfullm.; Brunsén, N. G., syssloman.

Föreståndare

(300 kr., bostad).

Ölander, A. F. (se ovan).

Redogörare

(300 kr.).

Georgii, N. H., tf. taxeringskommissarie.

En husmoder (1,680 kr.), två biträden (1,680 kr.).